

utvaldar

Smá-Sogur,

Aimenníngi til Fróðleiks og
Skémunar.

Utgéfnar

af

Dr. Magnúsi Stephensen,
Conferenceráði og Justitiario í Íslands konunglega
Landssýfirrétti, etc.

I. Bindis 2ad Hefti.

Bíðeyar Klaustrí, 1823.

Prentad af Faktóri og Bókhryckjara;
G. J. Schagfjord.

I n n i h a l d:

X.	Bínáttu Sigur . . .	215.
XI.	Þaðflátsemi og Edal-lyndi	129
XII.	Jwan II. Czar Basiliowis	153
XIII.	Petur Czar I. hinn mikli	157
XIV.	Scipio's ýngra Edal-lyndi	162
		268

X. Ætnáttu Sigur.

Sinhuert hinn frægasti Nordurálfmunnar Stjórnar
á seinni oldum, hvors minningu Veraldar sagan lengi
mun. heidra og blesja, var Guðrav Sví Konungi
Adolph, réttilega af morgum nesudne hinn Mikli.
Fæddur ured frábærusti fálar gásum, hneigdum til
göðs, til stjórnsemi, mestu manndóms syrtækja og til
frægdar í hernadi, dýrkadi hann og menfadi þessar
med alád, taladi Látinn, sem Módurmál sitt, og var
vel æsdur í franski, þóðsket og velskrí tungu, mæl-
ingar, frædi og stríðs lyft, varði orku og vidleitni sinni
allri til vidreistar undiroknum ríki sinni; en um 2 sín
seinnstu æfi óx til verndar Prótestanta betraðu trúar-
brogdum og heira af Cathólkum í 30 ára stríðinu
hardt össöltu játendum, í hverju hanu losi sigrandi fells-
hana 6ta Nón. 1632, óvist, hocrt syrir fiandmannan,
edur eginn manna Konungs mordungja hendi, í þeim
milla bardaga vid Lüzen í Pödik-landi, eftir 25
árs heidursfulla síðurni og loslegt 39 ára líf.

Hann hólti einhverrt hinn frægasti kappi, vpr og
kéinuhulega værinn og sagur sónum, fullhuqi mikill jofus-
an í háfsa og stríði; stadsfaster í syrtækjum, vinsast-
ur, ordheldiun, gæstian, vitur og djeupsær, mannudeqs-
ur, og — enn hótt brádhyadne af náttúrn-fari oa efti
undanskilinn nockrum bresnum mannuleqas et-lis — hasdt
hann eitthvert hid mannkjærlegasta hjarta og besta til
ad bera; ósolt, alla tíd vidqvæmt og hneige til ásia.

3

Hér skal eg nú bjóða fram merfilegt dæmi þessi,
í algengri Frásögu medal Svenska frá fyrstu Stjórn-
ar árum hans:

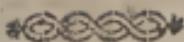
Gústav Adolph settist á Veldisstólinn á sínum
18da aldurs ári, þann 30. Okt. 1611, vid
danda Fodur sínus Karls Konungs IX. En
svo bar síðan til, að hann eittkvært quold vac
ad heimbodi hjá sínum ædsta Stjórnarherra,
þvar fjalmmenn Samkoma manna gaf sig, sem
alvenja er med Konungum og tignarmönnum,
ad dans·leikum fram á nótum og báru allir
grinnur hríð andslitum; svo ad enainn skýdi
annann Heckja og gleðin því verda enni frjáls-
legri. Bildi þá svo til, að i dansinum fell
gríman fréð ásíðnu einhvertar fogrusta Mey-
ar medal hegna hans, og birtist hún þar vid
hastarlega með óeptivænti segurd angum alls
Samgöcmisins. Því — þó Adalheidur (svo
nesndist Mærin) væri af tignum stigum, hafdi
hennar hyggna mibdir samt vikid henni burt, fjar-
lægt hof-glaumti, og alid hana med alud uop,
sem best hún mátti, aßidis og éfleckada, sem
dalanna lílji.

Konungur fann sig á augabragði gaans-
tekinn vid hennar sjón af innilegri heidrun feg-
urdar, hennar og tilfinningu sínus tilmötugleika;
því sá er forréitur freidqbenda, að voldugir og
fullhugar, drómlátir og jasfivel villifidadir,
verda frammi syrir heim tamir og nidurslegnir,
ens og birtist þar verulegar Gyðjur.

Adalheidur preif Gefmuna upp med
þyndi, og hrádadi sér ad skýla med henni foric
háská sinnar segurdar. En — hennar verkan
var þegar fullgjörd, því ímind, hennar var út
því svo djúpt innþrentud hjarta hennar Kon-
ungs, eins og hó hún hefði orðid á hod med
verkferi fast stimplud Konungur vjeck strax
fulltrúa sínum Valvesi affidis, og hrásladi í
flughasti þeirri skipun ad homum, ad njoþpa
upp og segja sér, hvor sú mega væti. Valves
hlíddi bodi sín konunglega Herra med allri
alud, og seck loks frædt hann á, ad hún væri
Tignar-mey, þar ad sonnu ókunnug, en ad
þeir, sem til hecktu, dádust ad henni, sem óven-
julegri sjón, eda nýum fyrriburedi í náttúrunni.

Horsjénin hafði, med sérlegrri ráðstefsun,
veitt þessum Valvesi hylsi Konungs, sem e nu-
sinni á dýraveidum hafði tilid af sér folgjara
sína. Preyttur og hýrstur héldt hann því
heim ad hockalegum bæ, sem já sagurlega settur
rétt fyrir nedan stógin. Þar batt hann hest
finn vid tré; héldt svo til bœarins, og let þar
úngann svein sitja undir eik og rína fast í bók,
sem hann héldt á. Sveininn spratt upp, þegar
hinn nálgadist, heissadi Konungi kurterslega,
leiddi hann inn, og svaladi henum med géstisnif
á heima bruggudu Verja muninghei.

Má eg spora: hvad vorud hér ad lesa?
Frétti Fürstinn hann. Óhá ritgjörd: um vin-
áttu, ansadi Studentinn. — Hversu gédjast

hún yðut? — Mér fumst hén svo fóld, seýð
væri hún fráð af ihubúa einhverju inn í Víði-
þemblu *) — Þá aét eg til ad yðar egin til-
fina'ng um þád efni sé góðum mun hlýrri? —
Þat á gjori eg ásíkann mun og á Jís- og
Bunaðar beltunum — Þá munud hér unna
mjög vinum yðar? — Þad mundi ea, Herra!
ætti eg nockurn, en eg ræðst ekki í þessháttar
sambend; því aðrir, sem eg enni hefi heckt, miundin
efalaust bregðast mér; eg metti gángr tvøfalds-
ann veg fyrir þá, vid hann heit fara vildu
fyrir miig. — Annar eins madur og þéi, mundi
hentugur Vinut fyrir Konung. — En eg
aldrei velja miéti Konung til Vinar, því
mælt er: ad hovert, sem gédjast vill Stórmeyri-
um, verdi sín jadur vid ad hafa, en sú ee
vináttan folktaminist, sem minnir oss á bresti
vora. — Til heitra erindagjorda ræði eg þi g
þó til míni — sagdi Konungur Adolph — því
eg er þinn Konungur.

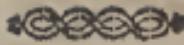
Sveiminn forvarað sig og fél flatur ad
fótum hans, en Konungur reisti hann jaft-
stjórt á setur aptur og fadmadji hann. Úpp
frá þeim degi vard Valves augasteinn og trú-
adarmadur síns konúnalega Herra. Ad sönu
vard ekki nein Ríkisstjórnar byrdi honum á

*) Um stærð, edli og legu þessarar Endi-eyar,
undir Rússa veldi, í Ísháfinu fyrir norðan
Ruslands Nوردur-strandit i Ástu, sía í Vind-
glei bls. 144, og þar Geimskerks og Varens
Ferðasögu, bls. 197, etc.

herðar loyd, né heldur naut hann ardsemi eda metorda, sem trúnaðar, menn osundast af, hví allt heita afbad honn, fullvel óntegdut og säll af ad vera, um fætima síns elskoda Herra, honum til skémtnunar, og er dí hinn helsti trúnaðar, madur hans.

Undir eins og Valves fræddi Konung Adolph á, hvor tignarmey Adalheidur væri, mælti Konungur: far þú nú, Birur! af stað, far þú og býladn til Fessarar fogru Mæt í miðni nafni! hví þú ert fidprúður sveinn og tolugur; mér bresðst ecki ad hér gengur ad tala málí þess manns, sem þú elskar, og um hvora hitt hjarta lœtur sér svo innilega annit. Segdu ad ej sé alræðiðu í ad ekta hana í vidurvist. Mætur hennar og fárra annara vina verra, en ad þetta verdi samt leynt ad fara, ad minnsta kosti um hríð, svo eg ecki þar með veki óvild hegna minna, þar; sem heyr búast vid, ad eg anka munni veldi mitt med mægdum vid útlenda Stjórnendur. Fardu, Valves mann! traust mitt á trúfести þinni er fast, sem bjarg, í huga mínum. Eg heckí hitt verd, og ad þú lœtur þig ecki sigra, né sjálfann tosra, þó áleitad yrði.

Valves varð frá sér nyminn og rétt sem esdur; lét Herra sínun hegjandi í ljósi, með heirri ákéfd og líkt sem glóanda yfirbragdi, sem hann shundi og með allri vidqcemini, fullvissu um sína áhyggjusulla og trúfostu vidleitni ad fullneigja hví erindi, sem honum var á hendur salid,

salid, og hjeldt á samri stundu burt þáðan, án frekari unumæla.

Daginn eptir beiddist hann áheyrslu hjá Adalmálu, Móður Adalheida, og vakti æru-
gind hennar og innilega laungun til ad sjá sitt
hjartkjæra assprengi upphafsd til konungslegrar
tionar og algjorlegrar sels. En Adalheidur
hjeldt áfram, þó hann opt færí hessu máli vid
hana á flot, ad dylja verulega tilhnegingu sína,
undir skini jómfrúalegrar feilni og síðsamri assokun.

Loksins tók Valves ad sækja þád mál
fastara og leiddi syrir sjónir, sem berlegast, heida-
ur eg heill hennar af bóndi Konungs. Hann
átmáladí henni sagurlega persónu segurd sínus
Konunglegra Herra, í samfylgd allra heirra man-
kosta, sálar vndis og gáfna, sem nockurntíma
þrýddu daudlegannmann; og loksins vörtadí-
hann henni, hvæsu Adolph væri óllum monna-
um enn þá fremri í daglegrar umgengni vísburds-
uni og vndi enn í Konungs-stjórnar stéit, og
beiddist hví jávrdis hennar til heittra hjóna-
bands, án dvalar.

Mærin endurtékk morg laung og djúp anda-
vorp; leit síðan upp og hornauga svo til hans,
ad þád tillit flaug innist í Valvesæ hjarta. Seg-
id hér mér, Valves! mælti hún: er noekurr sá
lífss á jardréki til, hvors máli hér vildend eins á-
hyggjusamlega tala, sem Adolphs? — Nej,
tignada Mey! engiñ í allri veroldu! — En—
þó lífir þar, sagdi hún — en rodnadi umdir eins.

og hállstamádl — einhverr sá, hvors náli þér
mætitud med lángtum betri heppni tala.

Æ! — hjeldt hún áfram — hvad er Adolph mér nætari? mitt hjarta var aldrei gefs-
id fyrir prækt eda Konungs tón; hví gédjast best
lágte stand og lítilmælegt og líssins innðælus, lágu
dalir, Þad er áheckt gédugri tutildúsu í eng-
jum og skórum, sem leitar engrar gleði né finn-
ur hana, nema i ást sinna Líka og í kurti maka-
sins. Þér, Valves! hevti eg sagt, erud ecki
of dramblánum stigum; þér hofid yndislegt fas-
og úclit hví sambodid, og þess mun Adolheiði-
ur innilegast óska, ad þér eignast mættud konu
þdur ad ollu sambodna!

Æ! — falladi Valves upp — hvert, hvort
eðlirar þú med mig í gomur, þú hattulega seg-
urd? Æ! eg var þegar allt of hneigdur til
ad draga mig eptir hafþýru síðum, né heldur skorti
hér til tofrunar vldauki af hennar saung, til ad
leida mig afvega og steypa mér í enn dýpri
glotnum. — En — æron, dygðin, þacklötsheimin,
skulu seagja mér líð; þær skulu sjotra mig, sem
væri þad med Demants hleckjum, hrecca hálfs
Adolheidur ecki orka skal ad sundurleyfa. Nej,
þó hunninn á þessu augnabliki opnадist mér,
oll hans vold, dýrd og sela med skilmálum býd-
ust, mundi eg þau síst þyggja, með tjóni míns
ástvinar heilla og med egin Drottins svikum.
Med heim skilmálum yrdi engin himinseld hlut-
fall mitt, hví vesell mundi eg um eilisd verda
og ferdæma mega hjálfum mig.

Öluckulega Adalheidur! falladi en fagra
 Þær hástosum upp, en hversu staklega grimur
 hín forlog regnast, ad þú nú loiptist aðri megu-
 legefansk von, af heim somu manndygdum,
 sem verka sitt til ad upptendra hína eptirlaungs-
 um! — Sé, þá svo! Binue minn! verdum vid-
 þá stórmannlega, en med edáshyndi og friviljug-
 legð aumkunarverð! Látum manndygdit gán-
 gokur í stad allrar annarar áhægju! Forgnai-
 þyr og veyi hín Adalheidur, svo ad trúfesti
 míns Valvesar lífi tignud um aldir!

O! Adolph! — falladi Valves upp —
 Ecki veitslú hversu miklu eg nú aðsala næt hín
 vegna! — Já, fagra, fullkomna Mey! eg verd
 nái ad quedja þig fyrir fult og fast, á medan
 vilji og orka eru næt leifd, til ad flíta miig festr
 þér! Æfdu sæl! fagra tofran! Æ! lífdu
 sæl! — um — um alla æsi, æ! um alla æsi! —
 eda — er ecki svo? falladi Adalheidur, hverri
 þá vekna tók um augu. Æfdu samt enn eitt
 augnablik vid, Valves! þú mátt ecki meina
 næt scutta quedju, hoerrar minning verda megi
 míni huggan í lífi og í danda. Hún er vott-
 um heirrar vyrðingar, sem eg skulda æru þíni;
 í því brast hún í grát og sadmádi hann. Sú
 fóman gagntók hann gjorvallann, og flaug,
 lítte sem eldinger-skot, gégnum heila hans, en —
 kempulega stéd hann af sér ad umbuna ecki
 þau ástríku fadmisog med álikum; heldur fél a
 kné, þreif hóð hennar, hrýsti henni þegjandi

ad brjósti sér, spratt høstarlega upp og hvarf
á brott.

Adalheidar einka brödir, ad nafni Alles-
tan var Ýfirmadur vid hirt-lid Konungs. Hann
kom af ást til Systur sinnar ad heimskjja hana
eg vildi þá svo til, ad hann hitti Valves syrie
í sadmi hennar. Hann greip strox til sveðs
sins, til þess ad burtinnda med hvú han ósemde
ar blett, er honn hugdi þar med á ett sína
fallinn. En — hissa af ad sjá Valvesar té-
semi þar vid, fonn han ráðlegast, ad vekja erigs-
ar óspektir þar um, eins, hann fallad hefði han
ímuindada brotlega forir, til ad standa sér hessa
heimuglegann en starpán-reiknina. Í þrjá daga
héldt honn nágreinum spurnum fyrir hessum
spillit sinnar rósenum, en fékk hoergi til haus
frétt, vord hví örör og sökti innilega um heimug-
leaa éheorslu hjá Konungi. Upprægur í finni
varradi hann sér óf fótum hans, eg spurdí med
lotnimaarsfullri áhyggju: hrert Kenungur hefði
falid Valvesi nockurs erindis umbod á hendur
til Systur sinnar Adalheidar? — A! erik
brödir Adalheidar ennar Sogru? mælti Kon-
ungur, sé svo, hygg eg mig óhust mega þér
treysta. — Ójá, Alletan! eg sendi Valves í
umbedi mínu til Systur hinnar, en — ecki fyr-
ir sjálfann hann, heldur í nefni mínu, sem hans
Herra, til þess od hefja hana til tignar, gjora
hana ad hjartens unnustu minni og setja hana
med mér á Veldisstólinn. — Há erud Þér
forrádnir, Herra! sú: níðingslega forrádnir.

ansadi Alleran; vid allt hvad heilagt er sálu vorri af sannleika og eru vitna eg, at heissi míð augu sáu Valves innilega blídt láttinn og fádmáðarni örnum Gystur minnar.

Meira þurfti þá ekki til, ad sorgar sér, blækt og þrunu-þrungid, strax drægi dapra dýmmu yfir sinni og útlit Jofurs. Hans Valves var örðinn of djúpt innættur ást hans til heiss, ad hann hadan uppcættur yrdi án megrar fárra þjáninga vid skilnadinn. — En — of Gundsfíki, forakt og quíknud brædi yfir ad reyna hálssann sig vera svo vanþacklárlega og grimmlíega svíktinn, snoru vidqrænum hans í biturteika, svo hann huggadi sig vid, ad hár mundi hann fornvin sunn deyja í seinfærum fjörbrotum, undir fréndarsfullum pintingum frammi fyrir sér.

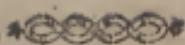
Hann gaf út strángar skipanir strox ad taka Valves fánginn, en — har hann frétti ad Valves hafdi sketid sér undan í felur, let hann útgánga hord og brád bodord um allt sitt ríki, ad skrifa fyrir og ofskjá hann, en fóra sér hann þó lífandi, því einfaldt dráp hans ás leit hað eheyrilega lóngt undir þá fulluceggjord, sem bæri sinni smánudu vinátta. Því éstadi hann sér ad géta lengt líf hans, svo ad hann heiss heldur fengi lengt og gjort varanlegar píssir Valvesar.

Panninn lífði nú Adolphum hríd í hví éstandi, ad enginn hans aumuslu þræla þurfti ad ofunda hann. Sínni hans var sundrad af sjolda uppcætra og gagnstæðra hræringa;

en — á fjórða degi (frá fyrresndum) meðtök
hann svolátanda bréf frá sínum há hatada, en
výlega innilega elskada Bini:

„Vádngi Herrá!“

„Eg er nú í 50 mílna sjarlægd frá Ódur, og
treysti því, að eg bráðlega minni komast undan ad
verda dæmdur Ódar brædi samhöldi. En — ónef!
hana sæ eg ecki umflúid. End gæfi eg heldur bedið
hesdi og asplónad mitt skyldurof ned því, að lída
had straff, sem hæfdi ótrygd minni! Daudinn hesdi
vissulega frelsad mig löksins frá Ódur, frá sjálsum mér,
frá nsgun þess ormis, sem ecki deyr innvortis í mér,
hverja engin frávera má sesa, engin sjarlægd lóta um-
flúna. Já, Adolph! Ódar ímild, Ódar vinátta loda
fostar í minni minu; hér framhalda ad vspáhungja mér
med óbærilegum velgjörðum, og sála min queinar og
kremst undir heirra sífeldum þunga — og — mun há
mogulegt, að eg hafi forráðid Ódur? Eg hygg had
vart mogulegt.уни eg Ódur ecki svo heitt, að had
gæk vfir skylduna vid sjálfsann mig? — Wildi eg ecki
hafa varid blöði og lífi minu forir Ódnar, hafa holad
allt hid ítrafia, til þess ad auka Ódar heill? Já, eck-
ert er vissara. — VÉ! hversu er há þyl varid, að vilji
minn móti vilja mínum, hesir misbrotid gégn Ódur,
mínum Herrá! hesir daudlega sært Ódur, á heim með
lisandi parti og tilefni Ódar ástar til heirrar allt of
tilbœidslaverdu, allt of inutakandi Adalheidar? — VÉ!
Því tóksi eg á hendur had háskalega mér skipada verk?
— A medan eg óstadi, medan eg leitadist og bardisk
vid ad þjóna Ódur, séll eg í eginna breiðleika mínum;

ta siell sjálsur og vard ad hersána! spær heynar allt
figtaudi segnud — Hanninn mæltu augu min vel
hér, mælt fram med spilarum Valvesi, & medan
tungr mien taladi málj ménis Konungs. Var; harna er
adal stridid og hjarninn af minn afbroti vid Óður.
Ecki skal eg soffia Óður ué draga dulur á, ad eg hesi
rennt. Óður nockrum hluta ásigr Óðar Adalheidar.
En — eo skal hesna Óðar, Herra minn! eg skal veita
Óður fullrétti, og leida hesnud yfir minn egid hosnud.
Eg slit miq afildangt burt. Ecki skuli augu minn fram-
ar líta vinattu hjartsýfula auglit, né ástarinnar af-
vegaleibondi. Eg slit sjálfang miq afildangt burt frá
Adolphí, burt frá Adalheidi, þeim tveim og einum
verum, iaman mánaus umrásor hríngs, sem sendt gætu
huugunor geista inn í mina nátt, myrkru sálu. Allt
annad er mér, sem villi andur, stélfinga og eydilegg-
inga dalur. O! hvíliko volgedi! en eg kys mér þad.
Mitt sinni skal vid þad dvelja og hý' útklefja; þad er
sú blitdeild, sú einasta hlutdeild eg kys mér hérna;
meginn eilfsdarinnar!"

"Verid á medan, náðugi Herra! Óðar egin
Talemadur. Hirtist í Óðar medfæddra innbæli ang-
runi heitrar gebbndu Fríðmeyrar, og myn minning
Valvesat hradt líðe frá, líst slyni flammvinnarac
loptssjónar fyrir upprænnumbi geislum ljómandi sólar."

"Mjótid selen, Adolph! mjótid selen med Óðar
Adalheidi! selen, sem yfirgengur ímisundun! þegar eg
heyri ad Óður svo vegnar, foun geisli of apturþvers-
andi gledi sinusinni en ad viðrésta sinni

Valvesar!"

Pegar Adolph los ínháug þessá bréssé, greip hann megn gremja og venleysa, útav heum éttu, ad sér bregdast mundi ad fá hesnt á Valvesi. Pégar hinn lengra los, tók hjarta hans sanit ao sefast vid þá fordæmingu, hinn sekí feldi yfir sjálfann sig. En pégar har kom þángad ad, sem Valves dirfdist ad játa óstar-brunna sinn til Adalheidar, og ad hún tók honum del, endurqueiktist brédi hans, og géti upp í loga; hó hjæsdist fá mikis vid þar eptitsþylgjandi þónkabrot, svo ad Adolph, vid endalok bréssins, fann sig missjafnt hrærdann af mærgvíslegum, óröðafullum og gagnstædum sinnis-trublumum.

Hann óskadi ad eckert ouga sái, hværu petta séck á hann. Hann tók med sér bréfid, læsti sía inni og ransakadi þad opstinnis frá upphafi til enda — og lét bíl lída á milli. Þid sérhvern yfirlestur leitst honum, ad Valves hans væri framær ófiskanlegur, síknaka og frábær, eptir því, sem mannelskunnar dýgdir ofan stigu í sálu hans, eins og mild nátt-degg ofan á rosa, heern þar vid lægir.

Æ! sagdi hann, eg finn Valves og ad vera einn af Adams sönnu Sonum. Hefdi nockure verid breiðleika undanskilinn, hefdi þad efaluist verid hann. — En — hann bardist og vardist — og pégar hann fann sig bíla, hreif hann sig burt frá freistígunni, hó sjálf Adalheiður freistadi hans. Hann vann en meira — hann felist sjálfann sig, syrie þad hann séck hlut, deild í vorrar nótáru mannlega breiðleika, falla-

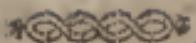
ar endalausa hesnd yfir hofud sér, fyrir þad hafið óvillandi áreitti hann vin, hvers heill han metur meir enn egin tilveru sina. Þetta er meira enn ad hafa sigrad, hví þessháttar bréfkleiki hesfur sía jafnvel upp yfir fullkomnum! Snúdu hví optur, minn bródir! Snúdu optur, minn Valves! Þú gremur þig af hví, ad þú hafir naudugut soipt mig minu ástar takmarki; soiptu mig ekki ásamt vináttu, hví há mundi Konungue hinn verda óhuggandi. — Snúdu aptur — segi eg — bródir! en eg vil reyna ad jafnast vid þig í ðerusemi og edallyndi. Þú vilt soipta sjálfann þig hinni elskudu, fyrir vin þí, en vinur hinn skal umbuna gódvild þína; hann skal reyna til ad álita sig sélann, þegar hans Valves er scell!

Adurnesnt bréf hafdi sá einmann Valves sendt frá harlægu húsi á leid hans til Norvegs landamerkja. A hingri Stúdenta árum sínum hafdi hann, vid Háskólanum, bundid innilega vináttu vid two únga Stúdenta, hét annar Dyples en hinn Christján. Þegar hann komst í náð hjá Adolphi, hafdi hann vid Stjórnarserrauin meilt svo fram med þessum tveim vinum, ad heim veittust góð Embætti nordarlega í Svíaríki. Valves héldt sig hví rétt borinn til hælis hjá heim, sem áttu honum upphefd sina og arðsom braud ad þacka.

Dyples tók velgjörða manni sínum med fognudi, og héldt honum ríkmannlega veitslu. Morguninn eptir kom hann med vareygd inni

svefnhús gæsits sínus spyrir dag, og valti hann
 bláðlega. Hvirrgéssdu — sagdi hann — elskadi
 Belgjostari! þessar naudsynja ónádir! í gjæt um
 midjanli dag kom híngad sendimadur, og festi
 uppá Stadar-húsin bréf, í hverju hér er lýst,
 sem Drottins-svika, og 20,000 Dúkátum
 heitid til hejsuds hér. Mig varðar ekki um ad
 fréttu, hvorsu þú félst í ónád hjá Konungi;
 því nóg er mér ad vita, ad sá byggir hús á
 sandi; sem gründvalstar þad á Furstanna hylli.
 Eg trensti því, ad enginn, nema eg, heckli big-
 hér; samt má þad bregðast, og er þá freistling
 annara megn til ad forráða þig. Eg hlifðist
 vid í gjærqvoldi ad fræda þig á þessu, svo ad eg
 ekki skékkadi þig, en — æ! — þegar eg leitadist
 vid ad sýnast gladdætur, til heidurs gæsti mínum,
 var eg hans vegna hjartanlega sorgbitinn. —
 Hradadu því, elskadi vinur! Ad forða þánu dýr-
 møeta lífi. Lítlfjorlegur árbitur (morgunverð-
 ur) og annad, sem vid þarf, er reidubüid til
 burtfarar þinnat; en 3 bráðvakrir hestar mí-
 ir og — sem eg vona ad. svo rennist — trúie
 fylgdarmenn, skulu um hádegis-bil ad morgnē
 hafa komið hér undan og úr okum háfsta.

Þó Valves þá virðti lítils líf sitt, virðit
 hann samit haeklatur þá, sem vottudu honum
 virðingu fyrir því. Hann sadmadi Þinn sín.
 Hafdu góða heck, Vinur! sagdi hann. en eg
 hirdi ekki ad nota mér gæstrisni þina. Þú ett
 þegn og hefir Embætti a hendi; svoltu skyldu
 þina vid. Einvaldsherra þinn og leg þínus fodo

urlands! eg sel mig sjálfur fram í þína vards-
veitlu. Eg vissi mig tapadann, en eg skat
huaga mig vid þá von, ad mitt fall megi verda
medal til upphefdar þess edallundada Dýples's.

I fyrstu leit Dýples brávum og þyckm-
þungum augum til velgjörara síns, en næsti
síðan: Hefir þá Adolph annad Konungsríki
til ad veita mér til jafnadar fyrir einalægni
mína? Eda, þó hann hefði þád, eru noctuc
audæfi eda ró, noctrum Svikara leisð?

Begi eckert annad, ansadi Valves, má
samit skyldon ad stelsa sjálfsan þig neyða þig til,
ad selja mig fram í Néttarins hendur, því
ella fyrirgjörir þú þínu lífi, fái eg undanslús-
id. — Gud gjæfi, ad svo metti fara svaradi
Dýples! o! hoersu fagnandi mundi eg þá ecki
taka heim forlaganna dómi! Hoersu ákjósans-
legur og gitnilegur er ecki dæudi fyrir drögduge
verk! honum vildi eg ecki skipta fyrir lengst og
luctuscelast líf á jordu!

Ockár hjartans mein'na er þá som, Bród-
it! ansadi Valves, Sé þe svo, því þú hef-
ir fígrad og ber þád líka, ad enn næiti dvað
hrési sigri yfir annari minni! + Síðan lauk
hann upp lítlum stocki og töf út líssu Des-
mant - edalsteinum settu, hverja Rensinour
hafdi tekið af hatti sínnum og gæsfð Valvesi í
Binar-gjöf. Taktu vid henni, Bnur munn!
sagdi hann, sem fíceru enn þétt lílu endurminn-
ingar merki! Pégar þú hér eptir lítur þád,
láttu

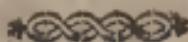
lættu þad minna þig á, ad á medal lífendra einusígn var til aumínginn hað Valves þín.

Dýples snéri undir eins hofdi sínu og hjarta burt frá bessari blindandi freistúgu, og rétti honum með edallhyndi þenna skenf aptur. Mianstu ekert vid mig, sagdi hann, á endurminningar merki! er nockur sá matarbíti eda sú heidran til, sem eg nýt, eda nockud þad umhverfis mig, sem ekki á hverri sunnudu minni mig á vináttu þína og gædstu? Þegar fona mér og bora eru hjá mér, brosir minn Valves í heirra brosi, og laumast inn í huga' minn med blíðlátunni heirra. O! minn vinur! mi mi nærest Gudi, og honum nálægt, heittesskadi! eg finn til engrá leidinda eda þýngsla, vegna ginnar margfoldu skyldu vid þig. Mér verður hver byrðin létt og hýðisleg, og tufinning minnar égin þacklátsemi, tvosfaldar sérþversja ánagju, sem eg nýt af ástrikí þínul!

Þeir sildu vid þetta, og fordadt Valves sér undan með svo miklum heada, ad ádur ein hádegi halladi, hafdi hann riðið framt ad 20 mílum, en hugdi sig 'te því floppinn út, hækka heim, ad verda handtekinn eda eltur framær. Helzti Fylzjari hans reid há framfyrir, tökk upp stóra Þýngju fyllta hýmislegum gullmyntum og sagdi: Dýples Herrar nunn, sem er Vinur vðar, baud mér ad aðshenda yður þetta, þó ekki syrr enn þér komni værud hon-

R

L. Vind, 2ad Hesth.

um svo fjarlægt, ad þer ecki framar gætud sfil
ad því aptur, og bad hann ydur ad þyggja
þad, sem part tolls af innfektaum heim, sem han
á ydar erlæti ad þacka.

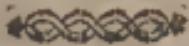
Valves var gefid ad qvoldi dags, ad
hafa náð Landomírum Svla- og Norvegs-
ríkja, kemast át úr veldi Adolphs og undan
hans stjórnar vissráðum; en þar hafin var
ferdlúinn ordinn, er hann komst í Stóréstad,
hvar Christján vinut hans rédi fyrir, héldt
hann þad ósvinnu, ad ferdast framhjá fornvinum
og Med-Stúdentum sínum, svo ad hann ecki
heimsekti hañ um leid. Christján had Velgjor-
ara sín velkomjn vera og lét honum en meiri fogus
ud vísir því í líði, enn nockurntíma Dýples, og
med lotningarmerkjum, sem engum nema Kon-
ungi hans, eda þó heitzt Gudi hans hæfdu.
Bíðajördir hans voru þóllkar, ad sá edallunds-
adi Valves héldt of óþacklætt af sér, ef hanit
ecki setti til hans allt sitt trúnadara-traust. Hañ
veik honum því aðsídis, og skíði frá ónáð
heitti hann fallinn var í hjá Herra sínum, og
því freistanda heiti sjáar fyrir handteku sína.

Christjáni brá strax stórum vís há fregn;
hans umgengni vard, sem trublud og hans vid-
mót þvíngad. Valves var samt grunlaus um
nockur hissráð hans þar, uns hanu ad morgni
var valkinn af 60 vopnudum mennum. Heir
rálund plumppt eptir honum ad rísa strax úr reck-
ju, logdu hañ í járn-sjötta, settu hann í þraung-

Um vean og óku af stod álestdis ad Stockholmi (Adseurus-stad Svía Konúnas).

Auredan heLLU fór fram aagentók svo heimugleg gremja þá sorgbitnu Ad-theidi um fiðs verutíma hennar Elshuga, ad hennor duida sótt spilti stórum heilufari hennar og únti. Lokfins fæk húli og fregn um þad bluckulegg boddord, sem útgengid var gégn hennar Valsvesi. Hún gas sig strax vid engu framar, nema því eina, seir hennar uppæsta tilhnegng munti á, æddi af stod til Konún-sins hollar, og var þá sér hastarlega nidur syrir fætur Adolphs, hvar til allrar hamningju, enginn var vidstados ur, nema Ófremm hirdvoaktar hans, er vord héldu, en sem í audnýkt héldu sig bílkorn frá.

Konungur vard bædi hissa og hræður vid hastarlega komu og sorglegt fas hennar. Hann ætladi ad ávarpa hana, en hún vard syrti til máls: *Æ! munn Erfda-Herra!* queinadi hún hástofum; hvad heyri eg? hafi Adolph dauda syribünd heim sem óffa ad verja lífi sínu hans veana, hvort endurgjald hessie Hann þá gevmt Drottins-svíkurum? Eg sér big, ansadi Konungur, en daudinn ber öllum heim, sem vilja ræna mig Adalheidi, og Valsves er Drottins-svíkari, hann játar sig hjálfur Drottins-svíkara og var sjedur í þínunni fadmi! — Verid get þad, Herra! en aldrei leit nochurt auða mig í Valvesar fadmi. — Láttu hann afstanda hjarta þínu vid mig, og þá vil

ea afstanda Konungs veldi minu vid hann! —
Hérra minni háð er einkisverdt hjarta; —
hann merur háð og einkis! gladur vildi hann
háfa gésid Óður háð og óil veraldar veldi, sitt
egid dýrmæta hjarta og líf og sálum. Eg bidl-
adi sjálf til hans mér til eignar, en hann til
mín, einungis Herra sínunum til handa, og heg-
ar eg vildi halda honum hjá mér med tár um
mínunum og blíðlátum, sleit hann sig burt úr
fadmi mínum og són, þegar hann skildi vid mig,
ad þó eg hefði mátt bæta himinsins sélum vid
tilbod minnar persónu, vildi hann ecki þvggja.
heila eisfð fulla af scelum fyrir háð, ad fremja
noekur ótrypgdar verð gégnum Adolphi.

O! Adalheidur! ansadi Konungur, þú
þeckir þó ecki hans hálfa verð. Hann einn má
verðskulda allan hann mikla fésjód ástar þinn-
ar. Eg vil réttlátur vera, og skila hér aptur
hans nieir enn surftalega verdugleika. Hann
elkandi og elskadi þig úr hófi, þó hann sliti sig
burt frá hér, en ástin til vinar hans og til
dýgðarinnar, géck — í svo edallundudu brjósti,
semi hans — jafnvel fram yfir ást hans til
Adalheida.

I þessu bili kem þar fram hræsmennu-
id Christján. Osvefnii lysti af auga-brúm
hans, og hlackandi sjálfss-hótti af óllu hans
fasi. Hann lout Konungi allt ad fótfor hans,
en rétti snoggt fir sér aptur, svo lángur, semi
hann var til, og í fulltrausti ávarpadi Kon-
unginn hanninn:

„Vátid Ýdur nú þecknast, minn Erfda-Herra! ad líta hér frammi fyrir Ýdur, hann lotningarsyllsta allra þegna, sem nú eru, eduré máské, rokurnutíma voru til á jardríki! Hann mann, sem vid trygðar og skildu rækt vid sinni Þursta, gleymir ollum ódrum skoldum og ollu ódtu þacklátsemínna tilliti. Valves og eg ólumist upp bádir saman frá barnæstu; vid lerdum saman, sörum fóstbrædra lag; hans vin-áttu útvegadi mér þau vold og þær eignir allar, hverra eg nú adnýr. Hann kom nýlega í hús mitt, heiddist hælis undir þaki mínu, og sagdi mér í trúnaði, ad hann hessdi ratad í þá ógæfu, ad falla í Ýdar óvild. En — undie eins og eg varð hess visari, ad hann var sekur ordinn vid minn Konung, og ad konungleg auglysing var útgengin honum á móti, varð eg annar Samson í trúfesti vid minn Herra, leit oll onnur bond og stuldbindingar í sundur, létt hann til fánga taka va leggja í járnfjöt-va, og biduré hann nú hess Dóms, sem Ýdar réttvísí mun yfir hann fella.“

Adolph sat stundarkorn þegjandi og hissa, honum brá svo vid, ad hann skelfadist. Hann starði á Christjan vidbjöds- og þvckju-fullum augum, eins og á sumpart nh-úppkomna, sumpart felulega vanstópun í náttúruini. Loksins quod hann upp úr: „Hverr fræddi þig, man-þýla! ad brot allra guddómlegra og manna laga, og rof allra hjertlegra banda, þacklátsemi og vinhattu, trúnaðar-trausts og géskrjubni megru-

mæta frain med hér til hylli hjá Adolphi? Sá, sem ekert til heira banda finnur, verdur ad vera trýgdar og hollustu laus, og er Drotts ins-svíkari hædi vid sinn Konung og vid sinn Gud. — Hér! — takid henna trúar-níðing og steypid honum 1000 sadma djúpt ofaní bergs verka s gját, frá ájýnd sólarinnar, sem fælist hann, og sé férhverr hans níðji æfinlega úte lægur úr Boru veldi, svo ad Svþjöld á stutte um tíma fyllist ecki ófressjum! — Svo bauð Konungur Adolph. — En — násolur, mállaus og hissa stóð þar hitt afslúmid manna. Fólk id fylktist eptir ad grípa hann, og fyltti honum med einhverjum ædiskéndum fognudi, til fram-qvæmdar straffsins. Svo megnat hatur, en undir eins svo líkla medaumfun, jafnvel í eymsi inni, finnur vanhæklaetisins sekt!

Sidan bauð Konungur ad færa sér band: Ínojann. Hann aéck inn, hverki stoltlegur né heildur dró hann med hrælslegu vídmóti med sér járnblecki sína. Hans útlit var óseimdir, sídsamt, en nídurflegid; ecki vogadi hann ad heldur, þegar hann náloegdist, ad líta upp eda anglit þess Herra síns, hvørn hann héldi sig styggi hafa.

Kémur þú nú — sagdi Konungur — fram fyrir mig, til þess ad brixla þínnum gríðna vini fyrir rángsæti hans beda? — Blessad sé þad bodord — ansadi Valves — sem unni mér enn há einusinni ad líta míns Herra nádarfulla anglit! Skogglega leit hann síðan við, og sé

Adalheidi, við hvad honum miðg brá, sv
hann skipti litum. — **Æ!** tignoda mey! —
sagdi hann — þér erud þá hérna! — Drottni
sé los! ad þér nú esalanst lagad hafid villu þá,
sem leiddi af ydar férlandudu ímindun, og hafid
nú aßhendt þangad hjarta ydar, sem frábærit
þfirburdir kiesja þad allt, oldungis ódeilt —
heim, hverjum ber allt, hvad við erum og eg-
um. En þó sje eg ydur ecki þar, hvort eg full-
treysti ad þér brádlega mundud upphafdar verda.
Eg lít ydur ecki á Veldistólnum edur við hlíð
ydar Herra! — Vildir þú þá óska — greip
Konungur forir — ad sjá Unnustu þína í sadmi
Medbidils þíns? — Af oslu hjarta óska eg þess,
Herra! þó! eg ann henni heilla, jafnvel framar
enn ea ann personu hennor.

Adalheidur! — mælti Konungur — þó
þú sért mér um alls eckert, sem Elskara þín-
um skuld, eru mér somit, sem Konungi þinum
um hiýdni skyl dug. Eg býd þér því: ad leyfa
fjotra þessa bandíngyja, og skila honum aptur
í sadmi og skaut vinat hans.

Adalheidur rók med sjálfsandi hendum
og megnum hjartslætti, kóf raudleit f framan,
ad fullnægja því, sem henni bodid var, en —
af ofslýtir ad leyfa fjotrin, tafdist neckud forir
ad færa hann úr heim. Steig Konungur þá
ofan, og med útbreiddum örnum gæk ad Val-
vesi, sadmadi han: og þrysti honum ad brjésti
sér nockrum sinnum. **O!** vertú velskomin —
marg velskomin aptur til þíns syrra þfirgésna

býstadar og sætis í huga mínum! — Adalheiður hefur hefir sagt mér frá oslu, og hefir borid órekt viti um trúfesti þína, um cerusemi, hverri engin gésst fremiri, um þá dýgd, sem sigrae afvegaleiðslu, og um vinnóttu, sem lagði i solurnar sérvad, er þú meðut fjarast, syrie þarfir þess manns, sem fulltreysti hér. Hvad sœ eg gjort, Brödir! til umibunat þinni ást? — Eg skal revna — eg skal leitast vid ad jafn-ost vid dæmi þínus edals-lyndis. — Eg skal — eins ad mínu leiti — sigra mínar egin tilshnegingar. — Eg skal apturfsila þínu edalsinni því, sem mér er kíerra enn Konungs- veldid og kíerara enn lífid sjálft. — Eg vil afstanda Adalheidi til Elsþunga hennar, og verda Kona- úngum fremri med því ad líkjast Valvesi.

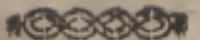
Svo sló í lángra högn. — Adalheidur ríndi fiknarlega í augu Valvesar, til ad forvitnast um, hværra bilstinga hún yrði vor í huga hans, og fann hún þær samqvæmar edalsinni sjálfar hennar. Nej, Herra! — sagdi hún — Valves vill engrar gladvoerdar njóta, uns hans elstadi Herra verdur scelastur manna; uns Þér hafid fundid og fjarid. Ýdut þá Adalheidi, hværrar hjarta er ódeilt, og sem er oldungis Ýdar verdug, med samglansa hennar yfirburda. — Eg lærði fyrst ad elsto, med því ad dást ad heirri trúfesti og ástar ákéfd hjá Valvesi, sem hann sét í ljósi til Herra síns; og hver huggan mundi honum smackast, medan Þér nættud safnadar kenna? frág mundi hann missa það

innðæli, sem séck á mig; eg mundi foræsk
hann og vækann gjóra. — Onej! énøj! had
gétur ecki ódrivísi ordid! — Bid hétum hvort
ódru — ad ockar síðasta stílnadi — og urduar
samtíða í, ad lífa sundurlaus Óðar regna, og
enga heill ad þyggja, nema þá einu, sem dregd
og medvitni samvitnunar — um edal-sýnda
þreytni — má veita.

XI. Packslátsemi og Edals-sýndi.

Ali-ibn Abbas hét trúnaðarmadur mohá-
medes Drottinara nockurs í Austurlondum (sem
var Ralifar nefnast), og var Mamún heiti
pessa; segist hinum hanninn scá fylgjanda æf-
inheiðri sinni:

Eitt qvold, sem eg hjá Ralifanum stadd-
ur var, sá eg ad madur var honunu færdur
bundinn á hondini og fótum. Mamún bað
mér vandlega hans ad gæta, en færa sé Hann
aptur ad morgni, og vyrdtist mér honn þá-
mig svo upptegur verda til sinnis. Eg ótt-
adist brædi hans og geyndi þess vegna band-
íngja hann hjá mér í húsi mínu, en spurdl þen-
har, fré hverri helzt landsbygð hann væri? Eg
er frá Damaskus sted á Shalandi, sagði
hann, en har bjó eg nálegt Scot-kirkjunni.
Eg ansadi til: „Láti Drottinn ríkum blesa!

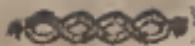

unum níður-tígna yfir Damaskus Stad
 og einkanlega yfir þann bluto hans, hvat
 þú art heima, því líf mitt á eg manni að
 þ-ekk, sem þar bjó fyrir meit." Hann fýsti
 að fréttar framat um haf, svo eg sagdi honum
 seguna; Langt er nú síðan Vísi. Konungi Da-
 mastus's stadar var frá voldum steypt. Eg
 var einn af líði Eptirfylgjara hens, en hegar
 vær vórum í fasta fari med að inntaka Stad-
 inn, vord hinn óss yfirsterkari í megnu áhlaupi.
 Eg séck noumlega undan komist út um húss-
 glugga, lá hell í nánd opna og grátbændi Eige-
 anda hennar um ad bjarga þar lífi minu. Hann
 sœut yfir mig skjóli og geymdi mig óhultan
 um fullann mánadar tíma í Qrenna-sali sínunum.
 Enn sunni vart eg af húsbónda mínum þess
 víssari, að stórlæst ferdamanna væri ferd búin
 þidan til Bagdáds stadar (t. Babylons og
 Chaldæu-löndum), og fengi eg aldrei hentugra
 fær, enn med henni, að kennast heim aptur.
 Veningslaus var eg og blygd idist vid að géta
 þess. Hann tók eptir Frí, en léti þó sem hann gætti
 þess ekki. Þess meir brá mér vid daginn, sem
 ea hóðan fór; að honum lét fara mér góðann
 reidsljót, og þaradauk nægann fararbeina á
 mýl-þsna, en þræl af blockumanna þjóð folgs-
 ja mér. Þid skilnæð oefar gaf minn edallund-
 adi Þert mér þýngju med gull-myntum í, fylgdi
 mér sjálfur til lestamanna og fbi miig ómsun
 þeirra, sem voru góðfunningjar hans. Því-
 lits manngæðstu hitti og á í borg þinni, hveret

eg síðan ann. En þáð gremur mig, að eg aldeiði framær gat frétt neitt um, hværr minn évald-lundadi velgjörðomadur var, ellegar fundid haði, því ánægdaðastur manna dæi eg þá, ef mér audið-ast megti ad votta honum þacklátsemi mína.

„Sú óst þín er nú veitt“ — sagdi bandíngi minn frá sér numinn af fognundi — „því eg er sá sami, sem ekki vísð og leyndi þér í höll minni.“

Eg fadmadi hann lunnilega, grjet þúngan, leysti sjötur hans og frétti; hvor óheiti hefði fengid hafad honum Ralifans reidi? Hann quod vonda osundar-menn loksins fundid hafa tekifari til að rægia sía við pennann, og varð eg — sagdi hann — hrifinn med osbeldi burt úr Damaskus stadt, án þess mér leysdist sú huggson, að quædja ádur konu mína og börn; en þar eg nú má við því hágasta óllu búast, bid eg þig freða þau um ófarir mínar. „Nei! ónej!“ ansodi eg til, „þú skalt ekki vera, heldut frá þessu augnabliki vera fri og fíjáls-modur! Haldtu strax á brot hédan, og bradaðu þér, sem skjótað heim til ettar-pinnar. Ralifans brædi má vel koma undur ó mér; eg óttast hana alls ekcert, fái eg að eins frelið lsf þitt.“ Um led baud eg honum stóra phýngju til ferdarliðar með 1000 Þóldum (Zecknum) í. „Hvad sému þú uppá?“ — mælti bandíngi minn — „heidur þú mig vera þann mann, að eg þyggja muní hvílist? ó eg nú að fórnfæta því lífi, hvortu eg

syrrmeit bjargadi? — Viljir þú reyna til að sonnsefra Kalsfanni um sakleysi mitt, er sá þaðlaðis vottur hinn eingsti, sem eg bygg að þér. En takist þér ecki qd telja honum trú um hid rétta og sanna, mun eg hálfur framselja honum hofud mitt. Nádi hann syrir lífi mlnu, veidi þínu ad eins vel borgið!“

Morgunum eptir géck eg syrit Namáni, og bar hann pá dreir-rauda skjölju, sem teikna edi brædi hans. Hann frettí hvat væri bandaingi minn? og bandi ad sökja hodulium. „Náðugi Herra!“ — sagdi eg og varpadi mér nidur ad fótum hans — „í hans tilliti hefir sérleg hendi íng viljad til; leysí Hátign Yðar ad eg lísi henni framat!“ — Þid þau ord vard hann gramur og mælti: „Þad sver eg vid sálne Þorsedra minna, ad hafir þú láeld þann bandingja sleppa, skal þad varda þínum hausi.“ „Begoða ockar líf“ — ansöpi eg — „er í Yðar Hátignar umrásnum, en — vyrðist fyrst ad heysta mig!“ „Galadu!“ sagdi han. Eg skírdi honum pá frá, hversu bandíngi hefssi hefði frelsad líf mitt í Damaskus Stad, og ad eg, af þaðlátseini, hefði bodið honum frelsi, en han ecki þegið af ótta syrit þar med ad olla bana mínum. „Náðugi Herra!“ — mælti eg — „hann er oldungis síkn sakaz svö edallundadur madur fær ekcert ódáðaverk framið. Vondi rægiskarlar bíldu honum syrikoma, eg má haun nú falla, sem saklaust ossur syrit ofe und þeirra.“

Kalifinn vilnadi miðög vid hefta. Hors
hosfuglyndi kom honum til ad dæst ad hugpryt i
vitar míns „Þín vegna“ — sagdi hanum —
„fyrirgef, eg honum. Fær þú honum þann
sagnadar hóðskap og folgdu honum hingad!“
Síðan baud hann ad klæda hann heidurs skráð-
klædum, gaf heinum 10 hesta, 10 mál-ashna og
10 úlfalda úr stalla-húsum sínum. Loksins
feck hann henum til tærípenings á ferdinni
þýngju med díkfotum í og bréf til Damastus
Stjórnara, í hverju Kalifinn fól honum vin
minn sem náðarsainlegast á hendur.

XII. Ivan II. Czar, Basiliowitz.

Lángt fram eftir oldum var Ríkisstjórn Gardaríkis
(Rússlands) bísna thraunaleg, ad síð megrá Russe-
landanna gríðu og lítt síndu þjóða, hardgérð, allopt
ofbeldissem og taumlaus, einkum sjálfsstópnd vid á-
qvordun mistunarlausra straffa, af hverra horku lengi
eldt hérir nockud eftir, allt od nú ríkjandi Kejsara
Alexanders Stjórnar degum. Þess veldi vor fyrrum
ad miklu og opt undirlagt viltum Tótturum, og
fundurhlntad scinua milli heirra, Pólinalands og
Svíja, og sírdu því allt ad 16du Old Stór furstar,
eins og þessir pá nefndu sig, síðan Czarar (sem í
Rússa eru Schlawona tungumáli er sama, sem Kon-
ungar), en frá 22rum Olt 1721 Kejsarar.

Iwan Czar II. Basiliowig, tók á sinu 19da aldurs ári, Mikissjörn í Gardaríki árid 1552, eftir Godur sinn Basiley. Czar Iwanowitsch, sem depdi 1533, og var Iwan þá 3vetra, en Módit hans og Stórherrar nofrit ríktu á upp-vaðrar árum hans heldur hraklega. Iwan vart fjarðit fiaursæll, undirokadi Tattara, vann ríki heitra, Kasan og Astrachan, Asaheim og sunnar lond, allt ad Cospia-hafi. Hardstjörn hans æsti samit upp innbúa bestu landa hans, svo Eystland féll undir Svia-, en mikill hluti Þjólands undir Póla-veldi; reis har út af grímt stríð vid bædi, og eyddi Iwan miklu um Eystland, en heid ósigur vid Pólska. — Hann vildi, opt med hærku, innleida med uts lendum Meisturum margsháttar mentir og vissindi, fagrar konfur og horf handverk í Ríki sitt, en hans baldstyrugu og há lítt sidudu Rássar tóku illa hans síða-breytingu og umbót. Gröndust heir hardstjörn hans og hófu óspektir um Ríkid; en á medan hann var í hernodi móti Pólslandi, tók Bisi-stjórnarinn í sjærveru hans. Iwan Petrowisch, sér als gjorlegt Konungs veldi til í Gardaríki, svo ad Iwan Czar II. ætti heim aptur, lagði sjálfue Drottins-fríkutann í gégn, og létt áhängendur hans drepa. Auk hessara óspekta veittust Tyrkar og Tattarar optsumnis ad honum. Hessir semni eydu hans adseturs-stad, og drápniður lid hans, en megn drepsött mikil hess, sem Tattarar leisdu; samdi hann hví stríð,

árið 1582 vid Póslaland með missir þess, en han ádur um d. hafði í Íslandi, en um leid zja ára vopnahlé vid Svolþjóð, og fann skommu seinni tesi sinni halla; rédi hann þá Eptir manni sínum til frídar, létti hursum skottum um 10 ár af hegnum sínum, gaf fautigum ollum gríð, gjördist Munkur og keydi 1584.

Beralðar sagan nefnir hann Jwan hinnt Ottalega, vegna hardstjórnar hans, enda var hann opt grimmhjortadur vid sakafolk og uppreistar-menn; en hardstjórið húsfri loka hans villisidudu og upphlaupagjornu Rússar þá vid. Þó reyndi hann med alud til ad milda síði heitra, uppfrceda þá, og betra almennt ástand begna sína, en þar hjá greip hann á stundunt óheyrileg harka og brádlyndi.

Panninn lét hann hattinn negla á hosud Sendiboda Fyrsta nockurs frá Vellandi, fyrstir had hann setti hann upp í nærveru hans. Samt losadi henn einurd enst Sendiboda, sem — þó hanu vel vissi hvad hinum ádur metti — kom seinni til Iwans med hatt á hosdi, og ansadi heim, sem minntu hann á n engi íngar dæmid: „ad vel vissi hann hækkan svor, en hér ætti hann framt ad koma í ríkjandi Drottningar stád og nafni, sem aldrei gengi berhöfud, og sem vist hefna mundi árása gégn hennar útsenda Stjórnarherra.“

Somit vart brádrædi Iwans II enn nistárlegra gégn Iwani Soni hans. Þelur Sagas an had verid hafa tilefni þess, ad eptir laung

stríð og sigurvinninger lagdist Jwan II. í þúngi
lifi og stjórnleisu, svo Rússar mogluðu hástofa
um vísir því. Boyarar (had er: helztu Stjórn-
arherrarnir), héldu þar útaf Náðstefnu og
heiddu Czecinn ad setja Son sinn Jwan til
Konungsstjórnar vísir heim. Æd morgni kom
Czecinn á opinberan fólkssund, án varnar-
lids fylgdar, værpadi Róðrnu sinni fram með-
al fólkssins, færði sig úr Konungsstjórnunni og
mælti rembilátur: „Veitid þér Róðrnu og
þykkju þessa hverjum þeim helzt, sem bet-
ur ferst ad stjórnna eru með, og heim yd-
ur farnast betur ad hlhda. Eg vann Kon-
ungsríkin Basan, Alstrakan, Lifsland og sigur
á Tyrkium; eg vidhéldi jafnan heidri þjóðar
minnar, og aldrei réðust neinir á Rússu mína
óhegnt undir minni Konungsstjórn. En í dag
viltid hér, til umbunar alls þess eg hesi ydur
til heilla umnir, fá Stjórnara skipti! Veitid
ydur því annann upp!“

Manngrúinn veid hljá og begjandi enda-
loka þessa sérlega sjónarspils. Nokkrir Boya-
rar kolludu upp: „Vær fjosum engann osis-
ann enn ydur! — og vár had hróp endurief-
id med ákésd, en honum eftirhendi Róðrnan og
þykkjan aptur. Hatin' quadst einungis taka
vid heim, til ad hegna hofundum þessarar upp-
reistar. Síðan snérist Czecinn ad Jwani
Syni sínum, og eignadi honum ad hafa vllad
uppreistarinnar. Sá úngi Prins fell á fñen
og lóf ad réttlæta sig, en Czecinn slo hann

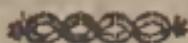
steap i brædi mikid hofud. hoog med stafi, sem haun venjulega gæk vid. A Iwan tök stafss hoagid minna eum brædi Hodur sínus. Hann stóð upp til ad komast þáðan, en blöðid flóði ofanum hana allan, svo hóu skjótt fél í ómegin.

Brædi Hodursins röindi nú burri, fyrir eindqæmni vatturunhar. Hann leit Son sinn nán folenni og daudoona. — „Mikli Gud!“ — kalladi hann upp — „Eg er sjálfur mord-
ingi Sonar míns! — Eg griminþjartadi og óluckulegi Fursti, hóipti nú hálfsann mig áverpi allar þeirrar umhyggju og meðu, sem æsta hans kostadi mig.“ Síðan lagdist hann ofan yfir líkhama síns únga Prins. „Sonur mínn! — sagdi hann — þá ett sälli mér, því þú dýr, en eg lífi einungis til ad hæma þig og felast hálfsann mig; hvert aðgnablit líssins man verða mér bittara eisí daudin.“

Iwan lauk há upp deyandi augum og stardi med vidqæmni á Þjólinn. „O! Hads-je minn! — mælti hann — eg dey áncægd-ur, fyrst Þórir hjarta eum stendur mér op- id, og ástaki Þórir lætur Þórir sella tár yfir mér. Aldrei heiti eg þátt í því, seni þér eignudud mér; þess kref eg Gud til vitnis. Hann vill ad eg svona endi mitt æfiskeid; breiplid því ekki sjálfunn Þórir um danda minn! Hó hefði eg segnari líf mitt látid fyrir Þórir í fiandimanna flocki.“ —

L

I. Bind, 2ad Hestii.

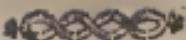
Hann devdi s dogum eptir, en — frá því augnabliki sá Ezzeli enga anægju stund; ekert séck sorg hans sesad; hann brast allort í grát í midjum vidræðum, og greip fyrir hær med því ad andvarpa: „Sonur minn! ce uninn hjartkjæri Jwān!“ Hann óttadist gudlega hefnd og gaf sig — sem mælt — í Klaustrum, til sorglegrar einveru alla æsi. Grenja lét hans lífs hrótt ódum fiara burt, svo hann felli henni og daudanum offur hann 18da Maíus 1584.

XIII. Pétur Ezzar I. hinn Smíelli.

Frá danda Jwans Ezars II. árid 1584, varð Gardariski nijog svo hjakod, og af innvortis óspektum stycjad og slitud í sundur undir veitnum og grimnum Drottnum, uns helzu Boysatar, órid 1613, kollvorþuda hinna Stjórn, og settu 15 vertra Son Philarets Erkibiskups, síðan Rússja Patriarka, Michael Romanow á Veldissstólinn. Hann var fridsamur og góður madur, misti samt Smílenzéos edur hvíta Rússlands umdæmi og onnur lönd til Pélaslands, en Adalshslu (Ingermannaland) og fleiri eignir til Svíþjóðar: i aðfnadarlaum stríðum, allt ad 1634, en hann bætti fórum síði þegna sunna; ríkti mildt, og frá 1634 með ró, alls í 32 ár, og deydi 12ta Júlíi 1645, en

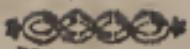
Sonur hans Alexius Michælsson (Micha-
elowicz) tók vid Ríki eptit hann; vann aptur
Smélenzé; gaf Rússum forstur Læg bæt;
bygdi morg eydilend; inuleiddi handverfa-smids-
jur nockrar, og vard Fadit ad Petri Czar I.,
heim Mikla nefndum. Annars vard Alexi-
usar stjórn sprit físselldum árásum bædi Svíta
og Pólska, einninn sprit innanrikis uppreist
magnri, undir forstu Stenkó Razins, en
hefssi landráða; madur vard loks handtekkinn,
lifandi partadur sundur, og 12000 af banda-
mennum hans verdu hengdir á þjóðvegum. A-
lexius deydi hann 10da Febr. árid 1676, þá
46 ára gamill.

Hördur Alason (Seodor eda Theodor
Alexiowicz) tók vid Ríkisstjórn eptir Hördur
sinn 1676, og var sigurséll mótt Tyrkjum, en
heilsuveikur mjög, og depdi hví fornungur og
barnlaus, eptir 7 ára stjórn, Hann 27da Apr.
1682. Hann falladi Systón sin Twan og
Sophiu, Petur hálfbrödurt sinn og helzu Bojs-
ara (Stjórnar-herra) saman ad banaseng sinn
og mælti: „Heyríð nú síðustu heilrædi míni,
„sem ást til Ríkisins og hegna minna fæs
„stýla: Líkhamleg veikindi Twans brödur
„míns verda ad hneckja hans sálar - fræptum,
„er hann hví ófær til ad síðorna hvíslíku Veldi,
„sem Rússanna nú er; hann á hví ecki ad
„þyckja vid mig, þó eg rádi yður til ad velja
„hann ecki til Stjórnar, en takid heldur Pet-

„ur hálsbröður munn, því hann er heilsuhrausts
 „ur, og letur þegar í ljósi miklar sálar = gáfut
 „og hyggindi.“ Pétur var há ad eins 10
 vetrar, fæddur 11ta Júnii 1672 í Mosfæ, ¹⁰
 Hofur stadt Rússas-veldis, og hofdu há þegar vid
 fædingu hans, Stjórnun = vitringar Fodurnum
 færspáð: ad Pétur mundi verda fríðsfós
 Fursti og hetja og óttalegut fjendum sín-
 umi. Leist Alexiusi Prinsinn, þegar hann
 stálþadist, svo esni = og gæsus-legur, ad á honum
 rælast mundi spáðónur sá, en Jwans bróður
 sín ódugnað heckti hann grant og gjordi því
 ádur sagda vitra Stjórnar = ráðsréfun
 eftir sinn dag. Hún gédjadist samt svo illa
 Sophsu Systur hans, sem var dræmblæt
 og drettununar-gjörn úr ollu hófi, og haturfull
 vid Stjópu sina, Módur Péturs, og hennam
 hálsbröður sinn, ad hún spilsti ollu um syri
 Petri hjá Fodur hans, uns hann deydi, og
 hjá Hórdi Eðari bröður hans, þó hessi unnti
 mjög Petri, svo ad þó heit óttaleau Strelig-
 ora hermann, há hér um 30,000, vid dauda
 Hórdar, innu Petri hollustu eida, féck Sophia
 samt hessum ósvísnu svo til meinsceris strax um-
 snúid, ad heit gjordu óttalega uppreist gégn
 Petri strax þann 15da Maji 1682, því hún
 lét telja heim trú um, ad Jwan brödir henn-
 ar væri myrdtur, en heinti somu afdrif syri-
 hugud. Heit hofdu því óhegtilegstu nídingar
 og óbóta verk í seðmi, uns Jwan lýndi heim
 sig lífandi, orgudu heit þá; Þú eit vor Kon-

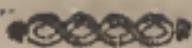
ángur (Ezar)! — Had vil eg vera! — fall-
 adi Iwan upp — en leysid ed minn elstadi
 brödit Petur drottni ásamt mér! Þóru
 því hádir heit frýndir hann 13da Júnii 1682.
 Þó hasdi Sophia ádur hafi mikil Stjórnars-
 umbrot, og látið nídingsslega drepa nídur ekki
 Stórmenni Rússa, sem voru í ætt vid Pétur
 eður áhángendur hans, og var hún því teknin
 ásamt til medstjórnar hinum. En — Strelinz-
 orat éttudust, ad Pétur eptir hetta mundi út-
 rýma heim, vokun því nýar óspæktir gégn hon-
 um, svo hann vard að forða sér med flóttu til
 altarisins í Troizkoi's Klaustrí ásamt Drottne-
 íngu og Móður sinni;vard síð hans. Samt hine-
 um yfirsterkora, og lét hann hálshögga 30
 fyrilida heirra. Sophia fann sér ofvarid ad
 undiroka þá, ásetti þóf ad ekta frækinn Prins,
 ad nafni Basil Galizin, og beita honum fyr-
 ir; hún lét honu síðan verða fyrilida sínus her-
 lids í Reims Tettarlandi, en — þá vard
 Pétur, árid 1689, fulla 17 ára, og quadst
 einn horinn til Stjórnar. Þau Iwan og
 Sophia héldu til í Mostá, er Pétur yfir-
 hysti, ad Sophia Systir sín stofnад hefði mið
 fjorráð gégn lífi sinni. Ná logdu Strelinzar
 honum síð, eyddu Sophiu síði, og ráku hana
 hölfa í Klaustrum. Galizini var þyrnt, en
 eiger hans allar uppnæmar gjördar, og vor
 þessi kánlegi dómur honum auglýstur: „Sá
 „nádugasti Ezar býdur hér ad halda til Nor-
 ;;gas Stadar, sem liggur rétt vid heimisskánu-

„id, og þar ad eyða því, sem eptir er æfínnar;
 „Hans Hátignar frábæra göðssa, leggur hér
 „6 skildinga á dag til uppheldis.“ Var það
 inn enginn Stjórnar Med-bidill Péturs ár Íd
 1689 eptir ordinn, nema Jwan bröðdir hans,
 vid hvern auðveldt var af ad komast, med því
 ad láta hann halda Medstjórnar naðrinu einu,
 en frá því hana veðdi 1696, ríkti Pétur einn,
 og sá hann strax 1689 med grímd mikilli fyrir
 ad sér framregis yrði óhult, med því ad láta
 há drepa fleiti enn 3000 Strelizara · líðsins.
 Þetta líð var — líkt Janitschara hjá Tyrke-
 jum — jafnan ósvífid og óvidradanlegt, og átti
 þátt mestann í innanríkis upphlaupum. Þess
 mergð og stérreði voru óxtaleg; en Pétur
 Ezar fann upp medalíð til ad ad stockva því
 og undiroka þad, vld ádur nefst tækifæri, hvors
 tilefni var: ad hann komist hafdi í funnings-
 stœv vid úngann Herstjóra frá Gonf i Fránka-
 ríki, ad naðni Le Fort, sein var í fylgd danss
 Gendiboda vid Rússa Hof. Sá hafdi í fluge-
 hasti numid Rússa túngumál, taladi flest Nord-
 utálfunnar ferdiglega, var gledimadur mikill,
 gésunn fyrir olfaungum og munadarlifi, eins og
 Pétur Ezar sjálfur, og fél hinn því þessum
 mæta vel í géð, svo Ezarinn tók Le Fort í
 þjennstu sína. Hann var vidforust mjög, og
 bar gott skonbragð á flest; risti þó í sau djúpt;
 en hann lendi Petri fyrstur réttari og betr-
 ada Nordurálfunnar Stríðs · funnstar · vopna-
 esinga · og Stjórnar-reglur, sem há báru lóng.

af Rússanna og Austurlandonna hjóða. — Pétur skép í flughasti nýar hersyklingar af jasnoildrum sínum, sem hann nefndi sín a Le Íke-brædu r, setti yfir þær Le Fore, sem Hers-höfdingja, og lét hann menta og efa þær á sína vísu, sem best, gækk sjálfur í heirra lid, sem sljettur Dáti, nam og æfdist vid allt, til ad gesa Boyuruum sínum þar með fagurt eptus-dæmi hlýdni og undirgéfni, og steig svo smáms-an en seint upp til ædri valda, eptir því, sem hann mentadist og vann til eptir réttari reglu. Þeim fylkingum véru margir vel æfdir Norden-urálfu búar, Fronskir og Hellendingar. Pétur Ezar lét Le Fore reyna sig með heim fylkingum í Læsti-bæðogum vid enni fleira Strellizata- og gamallt Rússa-lid, og veitti hins um miklu betur.

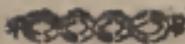
Helgi hild mikil báru uppá 8da Júnii 1689, til hvorra Ezararnir safnan komu. Sophia vildi, sem Med-drottning vera vidstedd, en Pétur aðstækk þad; héldt hún því uppvæg med lid sitt og áhängendur til Troitzkows klaufturs, þess dýrdlegasta í Gardaríki, hvat Pétur var syrit, en nochtir honum trúte Strellizar fræddu hann á, ad þar ettiadi Sophia ad láta drepa hann, Módir og Drottningu hans — því hann 27da Jan. sama ár, hafdi Módir hans gipt Pétur Eydortu edur Ottó-kesu Lapúchin — Því let Pétur há fyrr ums-gétnu lýsingu um fjorrád Sophiu sér og sinum búin, útgánga, og ekasdrist verndar af

hernum og sllum sem ynnu sér vel. Glyktist þá til hans mikill grúi útlendra Hervoríngja, Ófir· og Her· manna í vidbót vid hans egin nýskopudu og velæsdu fylkingar, og á skammi stundu stódu hjá honum fleiri enn 20,000· manna honum til varnar, og allir heit ædstu í Ríkinu, sem ecki hordu framar ad yfirgesa Pétur Ezar, af ótta syrir Sophiu hefnd ella. Alðrisin hefi eg ádur nefnt, Sophiu folgjandi Strelizara dráp, og hennar iingaungu í klaufti ur. Pétur Ezar héldt hátidlega innfot í Moskow Stad, sadmadi þar opinberlega Jwan bréður sinn, lét hann halda framvegis Ezars násniu med sér, en um meira gaf Jwan ecki. Steyr hafdi Petur vel æsdann her á Nordaurlandanna viðu; valdi sér nýar fylkingar til lífvoftar, en dreifdi Strelizutum burt víðs vegar í sjarlægd. Þá hans egin fylkingu voru 5000 útlendíngar, sem voru vandlega mentadir og æfdir af Skotlendum Hervoríngja, Gordon ad násni, en í ádurnesndum ný-skopudum fylkingum undir forustu Le Forts, toldust 12000.

Bínur hans Le Fort, høgginn, vel gásadur eg valinn madur, fræddi Petur Ezar um allmargt, leiddi honum syrir sjónir, hversu morgu og miðju í hallis stóra og lítt dýrkada Beldi, væri stórelega ábóta vant, vísinda og góðmenta atgjörleganu skort har, eins kunnsta, handverka, smíða, einkyni skipa-sníða, verðslunar og siglinga skort til fremmandi landa, berfsipa og olls, er vidþurfti til verndar skipaferdum og hernadar á sjó, med éa

tal ódru. Þóðurs mikla sál fann síjött fanns
índi og þorsfáls hefsta — en frábærtar fálar þurfti
líka vid til að hefja sig upp yfir sinnar óupp-
lýstu þjóðar um aldir inngrónu fordóma móti all-
um umbreytingum og nýungum, eins til hefss lofo-
legasta. — Petur Eyar drög því fjölda fram-
andi lærðbms- og lista-manna, verðslunars-
siglinga, handverka og hermannna til Rússlands
frá Þróunaríki, hvadan meir en 500,000 góðra.
Reformeraðra edur Húgenotta, fádu undan
grímmum ossóknunum Lodvís Konungs XIV.,
med miklar eigrir, vísindi, íþróttir og handverk,
einnipn til Gardaríkis um fornu mundit; líka
komu margir frá Þýðstalandi, Hollandi og
Englandi, og bað hann heim gæða fjar til þad
gróðursetja og innregeta og kíuna þar alsháttar
vísindi, mentir, kunnstir og handverk, frama
Auþverðslun, siglingar og stofna Rússlands
eginn her- og verðslunarskipa-flota, til eblis-
ingar Rússia veldis og þegna! finna velmáttar.
Hann staef enn framar uppá í Ríkisráðinu,
ad senda út marga, reynða og greinda; rískna
menn til fyrresndra landa, til að skoda hær
og kynna sér helzti tilfæringar, stórboggninga og
verksmíðja tilbúnинг og annad, sem Gardaríkis
innbúnum mætti ad haldi koma. Flestir Höf-
menn hans dáðust ad áformi því, enni einhverr
helzti Rádherrann þagdi; Petur spurdi: hvort
honum litist ecki á þetta? „Oeckj! — anda
adi Rádherrann — heir eru heldur til stegg-
jadic til þeitra ótrættингa, og ihunu koma

heim aptur, epeir mikinn kostnад, engu
visari enn þeir fara." Þetur tók illa móð
mælum haus, og bad hann færa rok til. Ráð-
herrann greip ólúid blad af hreinum pappír,
braut þad í bréfa-brot og straumt brotid fast med
noglinni, ashendti Eazarinum síðan og sagdi:
„Þér erud, Herre! voldugue Einvalds
Drottneri og orklid flest ód vinnu, en —
réynid ná, hvort þér megnid ód sliettar
brot þessi burrt af bladinu! eg veit það
vinnst Þdur ekki!" Þetur hagnadi, sleppti
sendisor oldúngana, en ásettí sér ad trúa best eg-
in aquam, ferdast til útlanda, skoda og reyna
allt sjálfur, med famsylgd útvaldra maðna. Bard
foringi heirra Le Þore og 2 tignustu Rússar,
áttu þessir 3 ad útgjöra konunglega Sendisor
þyrst til Hollands, útbúna dýrdlegri prakta og
sjolmennri folgd úngra Adals- og tignar-maðna,
og léyst Þetur Ezar vera einn af hennar fylg-
jurum; í henni var og Furstinn Menzikoff og
einn Tattara-Prins. Bannadi hann, undir
lissstraff, ad segja hvorr hann væri, en lét kalla
sig hýmist Þetur Mikálason (Michaelow),
Þetur Bas eda Þetur Timburmann.

Hó Þetur vildi á Hollandi óhektur verda,
ebest þad stamma stund, því lýsingar útlits
hans frá Gardaríki, sem bréf báru þangad,
gjordu hann fljótt audlénilegann. Hann var
madur fémpulega og hávænn, hóttar og há-
tignar-legur á svip, hafði voru á hægri sinn
kinkadi opt kollí og hrifsi hægra handlegg sinn

Stundum afmindaðist hann í framan af ryk-
 íngum eda gréttum, sem eignad var eiturs verks-
 unum, er Sophia Systir hans hafdi inngéfíð
 honum, en Volter eignar þær ofdryckju, sem
 hann stundum tamdi sér úr höfi. Í Haag
 (Hollands Stad, hvor þessa lands Stjórn
 hafdi adsetur) vildi hann vera vidstaddir, en
 ópektur, þegar Sendihodar hans fyrst fengu
 áhenvslu og vidtoku, til ad sjá hennar dýrd og
 Ceremoníur. Vinur hans, Borgmeistari Wit-
 zen sylgdi honum hví inn í sal innar of Stjórn-
 ar-salnum, hvodan hann fengi allt vel sjed.
 Petur var há hreinlegann. Adalsmannna bún-
 ing, bláonn fjól, lítid gullhladinn, og gæsi stórt,
 hvitt locka parruk. Salurinn fylltist dreænit
 med Stjórnarherrana, sem hó allir ríndu inni
 hlidar-salinn til Peturs; hann gramdist hví
 og vildi brott. Witzen tjádi honum, ad há
 vedi hann gégnum Stjórnar-salinn ad fora,
 hvor allir Stjórnar-herrar há voru safnadir.
 Hann beiddi, ad enginn heittra siti vid sér á
 medan, heldur snéru ad bakinu. Witzen quádust
 eckert géta heim Herrum skipad, en nefna skeyldi
 hann þad. Heir quádust mundu allir upps-
 stonda, medan Petur gengi um Salinn, en engs-
 ir snúa vid honum bakinu. Petur drog há
 Locka-parryklid ofan fyrir andlit sitt og rann,
 sem hradaði hann gat, um Salinn og út.

Svo var sagt af fáfrædi manna ádur í
 Gardaríki, einkum í skipasmíðum og sigling-
 um, ad varla nochurr Rássar gæti há mindad

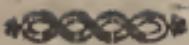
rétt Málverk af Skipi. Æd sennu hafdi Alers-
us Æjar, Þedir Peturs, látid Hollendinga,
sem há voru hvad næfregastir af skipasmíð-
umi og sjóferduum, boggja hjá sér eitt látid skip,
sem fállad var: Órnin; en — í upphlaupi
hafdi Þórkka hjód vid Dón brennt þad upp,
svo skipverjar trústrudust, en 2 einir af heim
komust aptur til Mosfæs, annar hét Þór-
steinn Brandur, og vard hann há fyrsti
Skipasmíður Peturs Æjars, sem fálladi fjolda
Hollendinga til Skipasmíða austur í Gardas-
eiki, lét fyrst byggja nostrar Smá, fótur,
hófti mikil gaman ad sigla heim opt, fýra og
ráða fyrir ad ollu leiti, var þó fyrsta fastid
nostrar hóhreaddir; lagdi sig síðan sjálfur eptir
bædi ollu skipasmíði med heim Hollendingum,
med egin hendri og vinnu og allri siglinga-kunst,
heimsókti opt Hollendsta á skipum heirra og
baud heim til bords med sér í holl sunni; reyndi
sig og med báts-þjalat smíði vid æfðan Meiste-
rare, sem af kurtvöpi lét Petri betur takast, og
vard sá bátur lehgi Peturs heidrada minn-
is, meckí.

Adur enn hann eignadist nostrar Skipa-
flota, gjordi hann Fulltrúa sinn *Le Fort Adminis-
trati Hess Venetionlega*, eptir hverjum ecki vard
lánigt ad bida, því árid 1695 vildi Petur Æjar
reyna hversu sér vegnadi í hersor miót Tyrk-
jum, laadi því mikinn hér um Asoros festingu
í Lítla Rússlandi, hverci hann hafdi mikinn
hug á ad ná frá Tyrkjum, sva sd hann síðar

meir sengi þadan siglingum og herskipum flæði
um Svarta hafid. Sú festing var hví Tyr-
jinn jafn dýrmæt, og heppnadist Pétri þá illa
unisáur hennar; hann vart ad hætta heim, og
misti har 20,000 hermannar — hví Tyrkjar
fluttu Stóðnum sjóveg nögar vistir — en sendi
há lídi hans spottglósut frá Asows mýrum, og
sogdu: Röltid heim opnar, Rússia tetur!
lángt er heim, lítid um vistir! röldid heim!

Spott þad sveid Pétri Czar magnlega,
og ásetti hann sér ad hefna þess. Saman ár-
id hljóp fyrsta reglulegt og vandad verðslu-
unar · skip rússiske af stocknum, og síðan
hvort á fætur odru, svo Pétrur á heim fékk ada-
flutt mikum forða korns bædi frá Íslandi og
Preussalandi, þegar korn abli Rússia bráð-
umsg heittad ár. Þá birtist og fyrst í útlönd-
um Rússia. Slagg, sem Pétrur valdi til ronda,
blátt og hvít.

Bædi 1695 og 1696 ferdadist Pétrur
Czar til Gandykur (Archangels) á egin skipi
sínu, St. Pétrue nefndu, flœddur oldungis sent
hollendskur Skipbærra, samdi har vid holl-
endsk Kaupmanna-hús bædi um varnings kaup-
miki, skipa smíði og annad, fór og há til Lapp-
lands, á hætti siglingu hann ratadi í mikinn
lisshássa í ofoidri, en hollendskur Styrimadur
þreif af Pétri stýrid, og frelsadi har med hanri
og skipverja. Pétrur þackadi honum þád innis-
lega, gaf honum sinn sjóvota fatnud og árlega
uppheldis peninga síðan. Seinna ár id vildi

hann á somu siglingu fortakslaust hóna sig upp til yfirstjórnar skipa, nedst frá skipi drengr, vart hví ad verka aðt upp og hvó, klyfrast hærst uppá mastra-toppa, og vinna sérhoad annad, hvad honum lét vel. A þessu ári 1696 hafdi Pétur strax 23 Stríðs-Galeidur, 2 Galeasir, og 4 brennuskip vel útbúin med 4000 hermaða líð og stríðsvarniad. Ædmíráll *Le Fort*: rédi fyrir hví stærsta, en Pétur fyrir ódru; med þessum litla flota vann hann strax frægann sigur á Þyrkja herflota, rett undir Asows festingu, og veitti henni síðan umsátur á ný til lands og síðar, og héldu Herföringjar hans eptir 2 mánuði sigurhróls innför í Stadinn, gégnum Eruport, sem hjálfur Ezarinn lét heim boggja. Vaud hann síðan, ad innan 3gja ára skyldu 55 stórg og minni stríðsskip verda til og vígbúin. En ári seinna ucdu uppvís megn fjorráda sambond móti lífi Péturs, af Stórmennum morgum Rússlands, er ekki unnu hans morgu nýju fórtækjum og síðaskiptum, og óttudust hví en fleiri af hans áformudu utanferdum; hósdú heir fjolda Streliczaca líðsins bandamanna med sér, en med hetju-módi og megnum líssháfska féck Petur þau sambond algjörlega sundrud og heim eydt, hann 2ann Febr. 1697, straffad bandamenn og birjad áformada fórrnesnda utanferd sina í fylgd Tigrarmanna sendifarár fyrst í Apríl strax eptir til Hollands; toldust í henni 270 manna, og bjó hann sig ríkmannlega út til ferdarinnar, med morgum peninga vexil-brésum

uppá England og Holland, aue millónum
 Kábla þaradauk, og miklum byrgdum af dýr-
 mætum lodskinnum og persískum dúkum. Þeit-
 ur var optarst hollendskann Skipperra búning,
 eins hann komst til Amsturðams og Haar-
 dams Stada í Hollandi. Þar létt hann skrif-
 sig inn á Skips-timburmanna listann, tók
 upp allann búning heirra, vann sérhvert veck
 ined heim, bjó í dálitlu bakhúsi hjá jarnsmíði og
 þar sjálfur upp rúm fitt, og eldadi sér óbreytts-
 ann mat. Smídatöl oll keytti hann og bar
 med sér sjálfur. Í þessum tveimur Stodum
 dvaldi hann og vann ad skipasmíðum frami ó
 annad ár, æfði sig vandlega í ollu ad heim og
 siglingum lútondi, sigldi, stýrdi og slagadi sjálf-
 ur opt á bánum og smá-skútum, og rédi syri-
 öllit, eins í óvedrum og um hásta leidit; en
 kollsigldi sig líka einusinni af vangá, svo hon-
 um vard naumlega bjargad. Hann granskod-
 adi og kynti sér allt hvad hann sá í þessuni
 Stodum og Landi, verksmidjur, byggingar,
 mylnur, handverk og hvad eina, nam mæl-
 singar, landastipana og líksturðar frædi,
 veraldar-söguna og margt annad, vard styggs-
 ur ef nockurt ríndi mjög á hann eda fölk flykt-
 ist ad honum, og bardi þad há opt frá sér;
 sér í Haag einusinni á fætur um midja nótt,
 inn í há dýrdlegu holl, sem Sendibodum hans
 vor lént. Allt var í svefn; hann gecum allt,
 og kom loks þar, sem einn hénaranna lá og
 svaf ó. Bjartnar-feldi einsomlum, spakði við

honum og sagdi: **H**art med þig! því hér vís
 ey hvølest, og soaf svo á Bjarnat-feldinum
 einum til morguns. **H**ad sérlegasta var: ad
 hann, midt í þessum timburmanna storfum og
 í heira búningi, lét sér annit umi Þjórhótt
 alla heims í Gædaríki, og Samninga vid
 útlendar þjódir. Hann ritadi eftir Stjórnar-
 herrum sínum allt þar ad lítandi; hét Augu-
 sti Póslands Konungi lidvritslu, og hjó und-
 ir eins til mestur og fíli skipa og annad med
 eggisí sinni. **G**rá Amsturdam reit hann A-
 driani Patriarcha Rússu: „Hér er eg, ad
 „bodi Þróttins til Adams, til ad
 „vinna méc braud i sveita míns andlitis;
 „eg vinn samt ecki af þraung, heldur til
 „ad nema vandlega, allt hvad skipa smíði
 „og siglingum vidvíkur, og pannini verða
 „færari um ad viða á Týrkjum, tróarinn
 „ar fjendum, en frelsa kristna.“ **I** Am-
 sturdam bad hann ad byggja spyr sig vandað
 Galíðtu-skip; Borgmeistari þar, sá lærði, ríki
 og frægi Nikulás Wizen gaf honum þad a-
 eptir fullbúið, í Stadarins nafni. Pétur fagn-
 adi heim Steinki, þackadi og fadmadi Wizen,
 og skírdi skipid Amsturdam; hafði hann sjálfs-
 ur margt til þess smíðad; keypti síðan sjálfur
 farm á þad, lét undir umsíón sinni ferma, og
 sendi þad svo til Sandvíkut. **G**yðingar í
 Hollandi nýttu sér vináttu há, er Pétur bar
 til Wizens, og létu henna bjóda Ózatinum
 100,000 Gyllina króna til þess ad leyfa heim

optur bōlfestur í Gardaríki, hvadan Ivan Czar II. gjordi þá ræka. Pétri afstæk þad, og quod Gyðingum þar mundi illa vegna, og ecki takast ad flá Rússia sípa, þe heit hefdu ord á sér, ad fá alla veraldar • búa í vid-skíptum svíkis.

Wilhjálmur Englands Konungur III. varð þá Pétri Czar til Englands; sagnadí hanu því bodi, og léti út frá Hollandi hann 18da Jan. 1698, ásamt Fursta Menzikoff og fleirum úr fylgd hans, með zur herstípuni og i Skútu, sem Wilhjálmur Konungur sendi til ad jákja hann. Hann kom þangad í engs-elskra Skips-Myrmanna búningi, og var hann þar, en opt þó Matrosa búning, valdi sér adsetur vid helztu Skipasmíða verksmidjur á Tempa-fjétsins bockum. Þar dádist hann mjög ad heirra smíði, fullkomnadi, eins þar, og æfði sjálfann sig í því og vid skipa útmæl-íngar allar, og leitst honum svo vel á skip heireta, að hann sagdi: „Vati eg ecki fæddur til að vera Konungur (Czar) Gardaríkis, vildi eg enstur Admirall vera.“ Eins náqæmilega fyrnti hann sér allar stórværksmid-jur, handverk og tilskeríngar, rjedi þadan til þjónustu sinnar fleiri enn 500 manna af öllum stéttum, yfirmennt vid lands- og sjóar-her, og allsháttar þar að þjónandi menn, Bisinda-, Lísta- og margvíslega Handverka- Meistara,

M

L. BUND. AGD. HESTI.

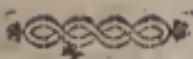
Var værd hann allstadar fyrir mestu heidrunn,
lotningu og undrun maða, en Háskólinn í Órna-
furdur veitti honum *Dætors Verdigleika*. Efti-
r hálfs-missiris dvol i Englandi, komst hann
í ofvoidri í megnann sjáar· háská á leidinni til
Hollands vid útgrynnigar þess. Skivversar
léu honum lísshættu hans í hosi, en Pétur
Ezar, þá reyndur fullhugi ordinn í sjóferdum,
ansadi heim brosleitur: „Hafsi þér nocturn-
tima heyrta, ad Czar Mostóvita (Gardas-
rikis) hafi diucknad vid Holland?“ Því
vart hafdi nocturn Ezar fyrri enn han farid á flot.

Bid komu sína til Amsturdamss fann han
fullbúnar 2 kostulegar flutningaskétur, sem han,
á medan hann í burtu var, lét þar byggja;
han lét ferma þær í hasti og þær síðan sigla
þáðan í augsjón sinni; rjedi han sér og úr Hollandi
640 allsháttar lista og handverka dugni-
adar·manna, útbúna munstrum og eptirmindum-
um allsháttar kunnstímidja til eptirgjordar; gjördi
út 8 skip med þá og ádurnefnda (bls. 169) margra
flóta menn Reformeradra frá Fránskarsíki, er
þustu til hans hópum saman. Sjálfur ferd-
adist hann úr Hollandi*) han 3ja Junii 1698
til Dresdens og síðan til Wiens Höfudstæda
í Phdskalandi, á sund vid Kejsara Leopold
sér sambundinn Vin gégn Tyrkjum, til þess

*) Ego talðist þá til, ad vera Péturs Ezars og
sylgdar hans í Hollandi, hafi þangad til kostad
þessa lands Stjórn hér um 510,000 Gyllini.

ad binda frekari náudsonja sáttmál vid hann, skoda stríðsbúnad og nema hernadar adferd hans ásamt odru merkileau. Þadan vor hann ferdbúinn til Geneya og Rómaborgar á Valslandi, þegar henum varst fregn um nýar uppreistir Strelizara líðsins í Gardaríki. Hann gramdist heim níjog, og hrádadi sér hví heim aptur, sem mest hann mátti, gégnum Póslaland, hvor hann batt markverd sáttmál vid Konung Augústum II., og komst til Mostá's Höfudstadar þann 4da Sept. 1698, hvodan hann ad heimán fór fyrst í Apr. 1697. Var uppreistin þá þegar undirokud af hans trúu og duglegu Stjórharrhellum, en — trúum fyrirtaks Embættis-mönnum sínum til ætu og umbunar hafdi hann, þann 3ota Aug. f. á, stiptad Andreesar Riddara - Ordu — Rússlands ædstu — sem horin er í blðu' bandi.

Orsok uppreistarinnar tjádist verid hafa sú hjá þeim fávlu og fordóma-fávlu Rússum, sem eins og allt óupplýst fólk, vildu hénga vid fornann vana, en engar breytingar, nýungar edd umbót þýdast, ad heir sáu þær merou og miklu nýu ummindanir og fyritækji, sem Pétur Ezar hafdi innleidt, va hann sylt hafa ländid framtandi fólk og fidum, en ferdast sjálfur heimanad til ad nema og undirbúa enn stórkostlegri umbilstingar. Heir sáu útlendra hernadar adferd bera sigur í upphlaupum vid Landa heira, sem sylgdu fornri og lakari. Ezarinn sendi

med stóré kostnadi helztu maða born út um Nordurálfuna, til ad nema hyggnari síði, en — í Gardaríki drotnadi sá gamall fordómur, ad óhæfa væri Kristnum mönnum ad forvitnast um ónur lond, eda ferdast út frá sínu egin; hví — sagðu Rússar Klerkar — innbúum Cana-ans hefði í Gamla Testamentinu bánað ver- id, ad samblandað eda taka sér síði og snið eptir audgari og snidugri nóbúum heittra (5. Mósl. b. 7 og 17 Kap. og Jéssúab. 23, 7. 12 — 13). Hví gáfust og illa fyrstu ferdalög útsendinga, sein lítid edur ekert vildu nema, og einn heittra, segir Volter, kom svo frá Geney- um aptur, ad hann, medan þar dvaldi, gæk og leit aldrei út ur hýbhli sínu, svo ad han yrdi eindfer umi, vart ad hafa fjed annad land enn Rússland. — En — hessir útlendíngar lærdi síðan fljótt ad leggja fram betri alud, hví Petur Czar krafði þá ítarlega reiknings fyrir hoad heir lært og unnið hofdu, framadi ydna menn, en straffadi óvægt hverbrotna og ydjus leysingja. Samt fastaði rólfunum med Rússar gremju, hegðar fréttist ad Petur Czar, sem á Englandi komst í peninga þraung, eptirlét þar Kaupmannum, ad flytja Tóbak til Rússlands, fyrir hovert leysi heir budu og gásu honum 100,000 Þdli, og ad mega selja þad þar. Hví heita hökki þar óttaleg nýlunda, og vidkoma Trúarbrögðnum. Klerkar álitu sér bera, ad fyrribjöda alla Tóbaks brúkun. Þær archinn bánnsfærdi hvern helzt, sem reykti Tóbak, vegna

þess, ad Tyrkjar, sjendur heirra og kristinn-démsins, allir reykja; þótti heita því ókeistis-legt, og leyfð Einstum veitt ógudlegt — en svo fór um skamni, ad Petur kélindi Klerks unum hjálsum ad reykja og finna sig í morgu meira verdu. Samt æstu Mánkar, Klerkar, og Abótar í forstumi almúga upp, og Strellizara lidid, sem heir tindu saman, gjordu út af allu þessu upphlaup og örsludu ad seiða Sophíu Prinsessa á Veldissitólinn, en asseiða Petur Ezar. Þid þessa séck þá samt undirok-ad rétt í því Ezarin hálfur heim óvænt og hastarlega komst heim aptur. Hann reiddist heim illa, lét haldá yfir heim ótalegann rétt, og afhöfda grúa uppreistarmanna á hverjum degi allann Október mánuð út, en — í 28 gálgum, sem hann lét reisa upp umihverfis. Sophíu Klaustur, hengja 130, var af 3 rétt syri Kommentu-aluggum hennar, med þad bónar-bréf til Sophíu í höndum, sem heire sonnudust ad hafa til hennar stýlad um ad taka vid Ríkisstjórn. Var hún því magnlega grimud af sambondum med heim gegn Petri Ezar og jafnvel Drottning hans Eudoxia (Óttóesa), sem auch þess þótti Petri styrð í sanvisnum, vid hverja hann því sagdi filid 1698 (heldur einn í 1696), og vísadi henni í Klaustur, hvor hún Nunna yard og nesndist síðan Helena (Elin).

Heim 500 uppreistarmönnum, sem hann gaf grid, dreifdi hann lángt buxt í allar áttar, og astók síðan algjerlega Strellizara herlíd,

en — innan 30ja mánaða voru 32,000 vel æfðrā nýrra hermannar á Nordurlanda hátt reistar á fót aptur af Pétri í Streliczara stadt. — Hanninn lückadist Pétri Czar ad undiroka, árið 1698, þetta ósvínsna lid — rétt ígyldi taleið Í Tyrkjanна Janitschara, sem Amúrath Soldán. Íti stiptadi 1370, en seinni Soldánar reyndu opt forgéfins til ad temja — hví árið 1622 kostadi sú tilraun Soldán Osmann lísfid, en hann 28da Maji 1807 Soldán Seslum III. aßetningu og dauda hann 26ta Júlíi 1808, og á sama degi Soldán Mustapha IV. aßetningu. Hann sama dag kom nú ríkjandi Soldán Mahmód II. til ríkis eptir Mustapha IV. brödur sijn, hvern Mahmód í Janitschara upphlaupinu, hann 17da Nðv. s. á. léi myrda, en sama daginn felli í hví upphlaupi æðsti Stjórnarherra (Stórt-Bízir) Mahmúðs, ad nafni Mustapha Bairaktar, sem lypt hafði núveranda Soldáni uppá veldisstólinn.

Pad mótlæti hættist 1698 á Péturns Czars reynslu, ad missa Herforíngja og trýgda við síná Le Fort og Gordon, sem hár deydu, sá fyrri í fátækt, er vottadi ósérdrægmi hans. En — allt stóð samt vid sama med Péturns Czars stjórn. Hann soknadi ad sonnu opt Le Forts, sem á stundum aptradi brádlyndi hans, en — hans millu sálar — kryptar gjördu hann úr hví fullfærann til ad stjórnna öllu fyritaks vel einsamtann, til ummindunar, sidunar og heilla sínum óhefsludu Rússnum. Eptir syrnesnt misla

fáttur bandaníanna, fór Pétur Ezar og med als-
 úd frami miklum umbiltingum og sidastípun,
 og vard hans einka trúnaðar madur úr því
 Furstinn Menzskoff, sem frá umkomulstum
 bakara drengi vard, vegna syritaks gáfna og
 duggnadar síns, Fursti, en kunní hó hverki ad-
 leja né skrifa, fór lengi vel med en vanbrúkadi
 hó á stundum tign og lucku sína, en har síð-
 an vanlucku, sem vitur madur (sjá *Qvoldv.*
 I. p. bls. 294—323). Pétur Ezar leit —
 vid frama til Embærra — einungis á duggnád,
 og þjónustu tíð, og á verulegann frama og á-
 unniðin lördóm vid utanferdir; lét sér úr því
 annt um, ad betra og laga allt í Ríki sínu.
 Læckadi Stórmenna dramb og vísleti; stiptadi
 Prentverk og Skóla í helztu stodum Ríkisins;
 lét innföra morg. uppbyggileg Rit; vildi í út-
 vortis fidum eins gjora Rússa sína ófráleita
 ödrum Nordurlanda fidudum þjódum. Adur
 sofnudu heir bringu-sídu stéppi, og genigu, á
 Austurlanda hátt, sveipadir inn í skósa, vída
 sloppa. Pétur lagdi þungann stórt á hvæt-
 tveggja, baud heim ad raka sig, og flæðost líkt
 ödrum Nordurlanda þjódum. Þil þess ad
 þessu yrdi hlyðni sýnd, setti hann út vid oll
 Stadar-þortinn Skeggrahára og Skráðara,
 þá syrri til ad nandraka allra, sem ecki vildu
 fáttipun gjalda, þessa til ad félle nedan af
 sloppum heitra og suða þá nochud la, segar
 upp, þegar út ebæ. inn, um-þortin færði
 fæta í spaugum, en var hó fallinár í ranns al-

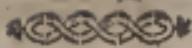
voru gjort, og reis því ekert upphlaup af
 enda dirsdist þa enginn ad vekja framar ó-
 spektir gégn Pétri Æzar, og sjótt hófti betra,
 ad ijá af slégginn enn Sildingunum. Nýa
 Kirkjusíði og reglugjord syrit Klerka, innleiddi
 hann, hvært sem þessum gédjudst þau vel edur-
 nudur, og þá Patriarkinn Adrianus deydi,
 árid 1700, minntist Petur Tóbaks bann-
 færinga og rétt páfalegrar drottunar, sær-
 ar hans og Klerka hans, fann mál ad klippa-
 vængi heirra, og afték því hreint þau vold og
 þod Embatti, en lagdi góð og tekjur þess
 undir Krónuna, og quadst sjálfur hafa mundi-
 ödsta yfirstórn altrá geistlegra og kirkna mál-
 esna, og eins í heim vera ega beggja ædsti
 Stjórnari. Seinna lét hann geistlegt Ráð,
 sem hann skipadi 1719 og sem síðar nefndist
 helgasta Samgvæmid, stýra kirkjunnar mál-
 esnum, heint ad bodi sinni. Því segir Voltaire:
 ad Rejsarinn hasi ekki sjálfur snert vid reyk-
 elsis Þérinn, heldur stýrt hendi peitra, sem
 báru þad. Munkum fann hán holtt ad secka, og
 í heirra stod hafa þess fleiri gagns hegna;
 levði því engum innan stugs aldurs Munka-
 stétt, enda vard í Gardaríki um hans daga
 færst af Munkum, hvar heir annars síðust —
 en illgresid, sem hann har med uppretti, festi
 samt rœtur á ný vid Stjórnar veikleika Eptir-
 komara hans, ad lída þad, og vid Klerka hé-
 góma dhed ad vilja útdreifa því. — Hann
 innleiddi hann síð, ad karlar og konur skyldu

úmigántast og borda saman, og bidlað mega hjá brúdir finar fyrir brúðkaupið, sem hverigt ádur leyfðist heim, eslegar óð lícast annarsstadar enn í kirkjunni. Þíka astók Petur Ezzar ósíð þann, ad Brúdgumari senda skýldu Brúdum sínum í Brúðar-skembi Vönd, til teikns um, ad vid fyrstu hentugileika ættu þær hjá býnda sínum a g a von. Menn máttu líka ádur drepa konur finar ad hseljju, en ef konur bydu sér sama vid menn sín, voru þær strax quíksettar, en hvertveggja astók hreint Petur Ezzar. Arid baud hann ad birja skýldi med Jónsárló, en ádur var þad med Septembri; skipadi ad brúka Poppit til ritgjorda, og yfir hofud eblidi hann meiri vinsemð og skémum í umgengni manna, enn ádur var heckt í Gardaríki.

En — þó hann fanninn, svo ad segja, endurskapadi síði Rússa finna, og tendrædi, midt í heirra fáfrædis- og villisida myrkri, uppfræðingar hés, en upphefði þá til velmáttar, Riskið til ótralegs veldis æ síðan, med þess ódum vapnandi og vel æfdu stríðsmákt til lands og sjóar, vannst honum samt midur ad útrýma thraðannalegum, fyrirtækjum, álykiunum og fidum, sem æ vildu loda vid hans af náttúrusfari hardsgerða hjarta. Hann fann þad vel hjálfur eyfogdi hví í Hollandi, þegar hann seinni þar ferdadist 1717: „Eg hefi síðad mína óstheildatu Rússu, en mig hjálfann tekn mér ekki ad síða.“ Honum brá og til þess æ

stundum, sem Voltec segir valtidekanlegt verid hafa hjá Rússa Ezorum, sjálsum med egin háji hendi ad leggja 100-tarf-sína, feira hogg á bert bak síns fyrsta Stjórnarherra eda Höfðsins (há Knót bls. 125), og ad reyna á sakamónnum hvort svérd hans væri heitt. Pétur Ezar heitti samt optarst gaungu, stafí sínnum til þess. Stjórnarherrar 2 í fylgd hans í Hollandi létu vid Pétur Ezar og adra í ljósi, ad hann gjördi sig þar of lítilhnólegað i umgengni og med egin vinnu gleymdi tign sinni. Hann lét strax leggja þá báða í járn-hleiki og setladi ad láta afhólda þá, en Ýsfirvold quádu þad ósenfiegt þar í landi og logdu þessum líknarmál. Pétur úrskurðadi því, ad annar heirra skýldi sendast til Batavlu Stadar í Hollands Austindum, en hinn til Súriyams, sem Holland þá átti í Sudur-Ameríku, og sendi báða hángad þadan (sjá og Nótu í Íta Hestri bls. 125). Þegar næxra Stórherra í fylgd hans hrysti vid uppskurdum Líka, bauð han þeim strax; med tønnunum ad síta sín ót liti, sem verid var upp ad skéra. Þar lærði hann og á laupasínum af blaupa Læknum ad draga tennur ót mónum með skeida-skoptum og hmislegum verkfærum á svipstundi, og reyndi síðan á tennum hmisra fylgjara sinna, hversu hefta tekist sér. Sverdi sínu rycsti hann eitt sín út í osbraðr píse bordum, til ad hoggva med sinn bjartans Vin Le Fore; þó hikadi hann sig ó því og beiddi hann strax forlæs,

og fórst honum þar í betur enn Alexander Nikla sem drap vin sinn og Fræsara Clicus fyrir sinn berþrdi fordum. — Pétur Ezzar bardi opt Furstann Menzikoff, sinn vildasta trúnaðarmann, las á stundum hátt upp vísir bordum. Þista yfir afbrot hans, en hafdi heitid honum aldrei ad láta drepa hann. Samt seftadi hann Furstann einusinni um 200,000. Rábluc fyrir undirokun Almúga; en — Menzikoff holdi þad vel, með heim hætti ordinn einhverr hinn ríkasti þá hecktra manna í Nوردurálfu. Pétur Ezzar brúkadi hann opt til mestu útréttинга og fyrirtækja, en varð þráfaldlega var vid undirokun hans og sérplægni, skammsadi hann opt út fyrir þær, en — einusinni, þegar Pétur hafdi samt þar uppá vissu fengið, keirdi hann árla til Menzikoffs, var hann þá ecki úr reckju xisinn. Hann las honum hátt upp afbrot hans: „Þú hefir — sagði hann — tíus finnum verðskulda dæda, samt gés eg þér eñ þá líf af nád, en nockra hugvekju skaltu samt sá,“ greip hann þá gaungustaf sinn, Dóbl'n nefndann, og bardi Menzikoff missunarlaust. Síðan hélðt Pétur Ezzar þadan, en mætti á leidinni þur eftstu Stjórnarherrunum. „Svert ætlid þí? spurði Pétur.“ — „til Furstans Menzikoffa — onsuðu þeir — til að óstæ honum góðs nú á að aðmælisdegi hans.“ „A! er svo!“ mælti Pétur, snéri optur til Menzikoffa og quadst mundi þyggja hjá honum middagssverð þann dag, ásamt hinum, og égaldi

hennum heilla nú á Ásmælis-degi hans, en —
Menzikoff — þrælbarinn — komst þá varla úr
stad. — Fyrir undirokun lét hann 1717 annars
stjóra Landshöfnarann í Gandvíkum umdæmi,
Furstann. Volkonský og drepa margar fleiri,
en dóminn 1718 vísir Alexiusi Syni hans,
og hans fræmögæmd, nefni eg síðar.

Pétur Ezar var annars einbeittur opt og
þbilgjarn í stjórn, hvort helstu Vinir hans ed-
ur adrir áttu í hlut. Þauninn hafði hann eins-
hverju sinni breytit af storfum í Eresnstað
(þíð Pétursborg) ad qvoldi dags hardbannið
Dáta heim, sem vord héldt vid hús hans, ad
hleypa rokkrum inn til sín, hvorr helst, sem
væri. Litlu seinna kom Furstinn og Herfor-
singinn Menzikoff ædandi med árida ndi er-
indagið sedir til Péturs Ezars; var etid vanur
vid frijál ann ívngang til hans, en vaktin vís-
udi honum nú hardlega frá. Menzikoff vildi
ecki gégna hví, en vaktin hratt hemini undan
og hétadi ad berja hann med byssu-skeptinu.
Menzikoff vildi æesar-reidur og flagadi Dáta-
ann hardt, þegar hann fyrst féck Péturs fund,
fyrir óheyrda plumpa vidtoku manns á sínu reki.
Pétur kolladi Dátann strax fyrir, „Heckir þú
— frétti hann — kennann Hecta?“ — „Já!
Hecta! þad er Furstinn Menzikoff.“ —
„Mun þod satt, ad þú hafir hótad ad ber-
ja hann med byssu-skeptinu?“ — „Já, eg
hefði vist leborið hann, hefði han ecki sleppt
þórmuni sínu.“ — „En — fyrir hvad?“ —

ð. Sýrir þad hann vildi voda inn til míns
 Czars, þvertá mótt beru bodordi hans." —
 „Had fór vel! Éomid þíð með 3 staup
 brennivínis full! — Þarna, Menzikoff!
 drekktu ná skál þessa valmentis, hvæn eg
 nú gjöri ad Undir. Ýfirmóni vjd heriñ!" —
 Menzikoff vord feginn ad sleppa með þad og
 renndi staupid af. — „Drekkti annad staup-
 id til og skál hans, því ná gjöri eg hann
 ad Hundradshöfdingja (Premier Lieutenant) —
 vid hér minn." — Furstinn hlýddi, en grand-
 ist. — „Hreidja staupid líka," mælti Pétur
 Czar, „og þar med skál þessa míns nha
 Höfðsmanns (Capitains)." — Menzik-
 off hordi ekki annad enn ad súpa þad af. —
 „Váu, Menzikoff!" sagdi Czarinn gagn-als
 varlegur, „sardú nú og klæddu upp og út-
 búdu vel þenna minn nha Höfðsmann,
 og bjóð þér aldrei framar ad áteita þá,
 sem gégna skyldu sinni í minni þjónustu,
 því stafur þessi" (þar reiddi hann upp Þó-
 bín goungr-staf sinn), „skal ella kenna þér
 þína!" — „En þú," sagdi hann við Dáts-
 ann, „þú erst dánnumadur! gégndá jafnan
 eins nægvæmlega bodum mínum, og mið
 eg þá minnast þín!"

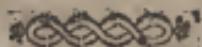
Ætti eg ad rita nocturnveginn greinilegt
 Algríp af Péturs Czars laungu, morgu og
 merkilegu hersorum, yrði þad sterri bók, en
 samsvavar hverju þessara Smá-sogu Hestu;
 eg læt því nægja hér ad minnast á: AD i stríði

hans vid Tyrkja, birjudu 1695, sem fyrr sege
 ir á bls. 172, varð forst 2gja ára vopnahlé
 um samid 1699, en þetta síðan lengt uppá 30
 ár.. Tilgángureinum varð augljós óríð 1700; þá
 Pétur Czar bódadi Svínum stríð, vildi því á
 medan halda fridi vid Tyrkja, svo hann ecki
 hefði fjandmenn sér á bádar hendur. Taldi
 hann til orsakar, að Svíar rænt hefdu Rússu
 Ingermánnan og Karela löndum. Rúss
 ar syltu hid fyrra strax upp med herlidi ab
 Øystlands landamærum, og umsátu Stadinn
 Narva, skammt frá St. Petursborg (nú-
 verandi). Svíar Konungur Carl XII. hrad-
 adi sér, þá 17 vetrar, til að frelsa Narva
 Stad, og rédist, hann zota Nón. 1700, með
 9000 Svenskum undan vindþuklu ofan kafs
 aldi á 60,000 Rússu, og vann þá síðan eftir
 inlega nafnrogadann sigur á þessum óvidbúnunum,
 hoerjum varð allt að handa-skolum, svo að
 þeir tvístrudust, flídu, urdu lafhreaddir og
 30,000 þeirra gáfu sig heim til fánga, en 45
 fallstyki og allur stríðsvarnadur félru í Svíar
 hendur. Þeir hjátrúarsfullu Rússar heldu Svíar
 vera galdramenn, og létu því Bisíkup sinn búa
 til handa sér andrika boen mótt heim, til ens
 helga Nikulásar. Petri Czar félst ecki hug-
 ur vid þá óheill, heldur lét hann fallstyki steypa
 út Mostáks kirkna kluckum, dró saman nýann
 her og sagdi: „ad þó Svíar eni opt mættu
 sigra Rússu, mundu þessit því framae
 há sér þarf af hinum að læra, og loksin“

mega þessa hefna." Árin 1701—1702 vegns
adí hinsum betur, þó vann Hersforíngi Rússia
Schetemetow, síðan Peturs Czars nafn-
frægi stríðsbréðit og vinur, Stadina Véltus-
borg, nú Schlüselborg, og Matiuborg ái-
id 1702; þyrmdu Rússar. Þá fáum innbúna-
samt fannst í Matiuborg eptirá falin í bæ-
tara-ófni sú stóri hásada Fríðstúlka Ratrið ad
nafni, sem þá varð legd. í þreldóm, en síðan
Kejsarinná Rússia og seinari Drottning Pet-
urs Czars, og hleypi eg hér heim athikum úr
Peturs Sögu, sem heirra giptingu, sambúð
og hennar frábæru dyggdum viðkoma, með
því ad vísa til hennar Sogu á ita Hest-
is bls. 117—126.

Vann ita og 5ta Maji 1702 vann Pet-
ur Czar, er sjálfur þá stríddi, sem Undir Fyr-
síði vid fallstykin, Víð Skansa festingu og her-
ték med 30 smábátum 2 vopnuð svensk her-
skip vid Newa-fljéts mynni. Admirali Ghos-
lowin heidradi hann syri þad med Andressac-
tignudu Riddara Ordu. Hana fengu líka
þeir Gholowin og Menzikoff. Petur fann
naudsyn á med ódrum Rastala til ad verja
fljéts mynnid. Var sá stofnadrur á annari eyu
vid þad, þá Læsti-Eyu nefndri, hvar einóngis
ein fiskibúd alls hýsa þá fahnst. Þar lét Pet-
ur Czar byggja sér dálítinn timburksosa, og
stod sjálfur ad síði hans, sagdi þadan syrie
óllu verkinu; var síðan þann 27da Maji 1703
af honum syrst birjad með grundvöll til Rast-

alans. Hann hét þá Eyu strax St. Pétursborg, og ríði nú af þar ad byggja ecki, eins óvígann mikinn Kostala, heldur Stórs-
Stad, hvádan hann fengi morgum hér, og
kaup-þipum hafðid út um Eystra-salt og háðan til Nordurlanda, til varnar og blómgunar
Ríssa-veldi og þarsa heiss í stríðum, einkunt
vid Svíu og adra nábúa. Gándvík var þar
til óhentug, aßidis og ísalögum sperrt um 7
mánudi ársins, en Svarta-hafid aðeindt og
harlegt, en þó Róssum hentugt ad hafa siglungs-
íngar á mið Tyrkja flotum. Fjöldi frægustu
Meistara Nordur-landa unnu ad heissum Kast-
ala- og stadar-byggíngum; strax voru 20,000
manna í snum vid þær, en landid var mjög
erfiði vandlega ad byggja, því grundvöllur heis-
var votur, laus og foræðasamur. Fólk þusti
samан úr öllu hans víða veldi, jafnvel 2 og
300 mílur langt ad; en — þar skortu fíjett
bædi vistir, hýbýli, byggíngar-efni og áhald
fyrir hann manngrúa, nefnilega: 40,000, sem
síðan jafnast ad verki stódu. Moldvard í díks-
um og pokum ad sökja länga vegu ad, öll
byggíngar-efni og naudsynjar, og ótal mættu
því Borgar-síði felandi þóngsli og vandrædi.
Volter telur vid þær brautir, hardrétti, sjúks-
bóma og slæmanni adbúnad í mjög vetrarhordu
landslagi fallid hafa fleiri enn 100 þúsundir
manna og 8000 hesta vid adflutninga, á meðan
St. Pétursborg ba Crónstadar Kostali,
edur Crónslot á Eystrum Recósari, hvern Men-

zíkoff lét byggja, hvat sídon herflokans hofin
 er, komust upp, en heit Kastalar verja á samt
 Borgina. Samt komst Borgin upp óa er
 nú hn dýredlegasta einhver i Nordurálfunni,
 Rúss. Rejsara og nú senn 300,000 innbúa
 adsetur, hoadan einhvært hn líflegasta og mesta
 fóruverðslan blómgaðst ár frá ári. Þar standa
 nú 5 eda færri dýrdleg keisaraleg Slot, og 35
 Kirkjur, hví játendur allra kristilegra trúar-
 bragða njsóta þar heittra sjálstær dýrkunar.
 Petursborgar Port lét Ezzinn veýda með
 kostulega útheggini bílari Postulans Pétrus.
 Eptir 5 mánuði voru Kastalarinir þegar í standi
 og þá faginadi Pétrur Ezzar ad há hid fyrsta
 útlendi kaupfar leggja ad Petursborgar hofn;
 hann lötsadi þod sjálfur um hángad, og var
 þod frá vinum hans i Zaardam i Hollandi,
 hladdid víni og oðru fáætti. Pétrur Ezzar
 leyfði Skipara þeis od felja farninn tollfílett,
 keppti sjálfur, og margt Stórmenni, mikinn
 hluta hans, en gaf Skiparanum 500 Dílkata
 fent, og hrejjum farninni á hví 100 Dílkata,
 en hét Stjórnara þess 100 dala gjof fyrir
 serþverja ferd hans hángad sídon. Hann lét
 og funngjora, ad Yfirfjörnari nærra Skips. sem
 hángad kjæmi, fá skýldi 300, en þess fridja
 150 Dílkata fent. Þeisi Rejsara-borg í
 Svíu Inggerim-nualandi, varvi hetta síðan
 fyrir Svenjum, og þá Pétrur Ezzar 1704

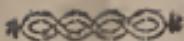
N

I. Bind, 2ad Hestii.

hafði gjoreydt 13 sveinstum herstipum á Peters
pus vornum þar í grend, svo ud svenski Ad-
mirállinn sprengdi sig með því seinasta og óslu-
lidi hess í lopt upp, en hertekid Rastolana-
Dorpas, Twangorod, en Växjö Stad og
Rastala með áhlaupi, og hanninn manndómss-
lega hefur bedins tjóns og hneysu vid sonia
Stad árið 1700, var gjorvallt Ingermannas-
land undir Rússia unnið, en Merikoff vard
þar Landstjérnari. P:ter lét sér svo annit um
at aptra Dátum sinum frá drápi og ráni í
Växjö Stad eftir hertoku hans, ad hann
sjálfur lagði 2 sinna manna í gégn, sem efti
vildu hætta og hlýda honum. Lagði síðan
sverð sitt bléðugt á Rádhúss-bordið þar og
mælti: „Sverð petra er líted minna egin
Dáta blóði, sem eg lét fífso ydur til frélos-
is.“ Héldt hnn síðan sigurbróss innför í
Moskva, en Sonur hans Alexius gecf þar,
sem slíttur Dátt í hefslöginni.

Svá Konungur Carl XII. vód med
herlid sitt inn í Pólaland, vann þod og assetti
August Konung II., hværum P:ter Czar sam-
bundinn var gegn Sviium, og sendi því hángs-
ad mikinn her honum til hjálpar, yfirqaf hann
heldur aldrei úr því; en Rússia og Pólalandi
her beid þar ósigur. P:ter lét sinn því eyda
þar landssbydum og falladi hann heim optur,
þegar Carl XII árið 1706 hafci kúaad Au-
gust Konung til ad assala sér þar Konungs-
stjórn, en framselja Carl XII. Peturs Chars-

Sendiboda vid pólka Konungs-héfð, Hers-
hofdinajann Patkál, heern Carl fyrst léti fóra
sér hardbundin ofaná fallstucki, síðan reira
fast vid stólpas í fángelsínu á medan á málum
stóð, og dæma loks til danda, sem landréða-
mann — hann var Þiflendstur ad eft. og hafdi
talad manndómslega fyrir rétti og frelli síns
Hodurlands móti Svíu stjórn, sem því lýsti
hann fyrrum landréða-mann, en hann flúdi
undan, og var þá Fulltrúni Peturs Czars orð-
inn vid Augústs Hof — lokins let hann nái-
ingstega hjólbriðta bein hans frá nedanverdu
uppeptir, með grimmstu píntingum, og leggja
svo lífs á steglue, á hoerlum hann, með sár-
ustu qvæslum, um sídir qumfunarlega deydi h.
10da Okt. 1707 hrert grimbar verk um alds-
ir flickar Carls XII. minningu. Þessi héldt
síðan med 45,000 mauna 1708 inn í Lithau-
ens og Ukraines lond, hvadan hann hugdi sér
ad folla miðt inn í Rússland, æða fram til
Mostá's Hofudstader, og steppa Petri Czar,
eins og Augústus Konungi i Póllalandi, frá
völdum. Hann vann í fyrstu figur í noctrum
bardögum vid Rússia, en komst í mesta vista-
skort, því Petur Czar vísirfell í 3 daga 16000
Svenstra, sem áttu ad fóra Carli XII. forða
frá Þifländi, vann algjörlegann figur á kenni,
selldi og hertók 8000, og allann heirra stríðs-
varnад, fallstucki og matarsforda, og boud miðt
í orrustunni, þegar hann já menu sna hoga.

undan: ad stjóta þá nídur, og eins sig
 ef hann eda heit tinnu Carl Konungur
 héldt samt matarlaus áfram með líd sitt 1709
 inn í L'la-Rússland, félru há fleiri enn 2000
 manna hans á leidinum, sem froknudu foltmic
 í megnum vetrarhörfum, en med hina lagðist
 hann um Stadinn Pálavara. Þetur Czar
 eodi hángad með 70,000 hermanni, og síð há
 með heim; hann 8da Júlíi 1709, í svo blóð-
 ugann bardaga, ad 9000 Svenstra félru, en
 14,000 urdu tekin til sánga eptir 2 kluckustund-
 ir; auk þessa hertók Menzikoff flestá há, sem
 undan komust og ófliðu ad verja Carl XII.
 á flóttu hans frá heim bardaga, og medal
 heittra Carls helstu Herforingja. Af heim bar-
 daga og fræga sigri leiddi alla Þetur's Czars
 og hans Veldis komandi heillir. Carl XII.
 fládi til Tyrkja, alls med 1800 manna, leit-
 adi þar hælis, og egndi lofs Tyrkja upp til
 stríðs gégn Petri Czar, en hessi let sér á med-
 an annast um, eptir orrustuna, ad bjóða opp-
 urstu svensku stríðs-faingum finum til berds
 med sér, drack stórir heirra og sagdi: „Eg
 dreck stál Lærimeistara minna í hernadors-
 listum.“ Hann ritadi til Admiráls Aptorp-
 ins í Þeturborg: „Sjandimadur vor varð
 syrie Phaétons forlögum, og nú er fullfest-
 ut grundvöllur Þeturborgar.“ Setti
 síðan August Konung II. inn í Pólalands
 Konungssjóen aptur, og batt fast sáttmál vid
 hann; inntök 1710 allt Þarellu og Líf-landi

hildt náha Signurhtóss innfer i Mosfá og
fastrédi út því, ad Pétureboig verda skyldi
Róssa Drottinara odsetur. Þar risu þá og
énum upp margar dýrdlegar hollir.

Hann 6ta Mars 1711 dró hann í hvern
ad móti Tyrkjuum, og med honum Rateln
Drottning hans, hverri hann 1707 hafdi í
tyrkej giptist, en yfirlyfti há forst. Hann sama
dag opinbeirlega, ad hún væri sín Drottin
í nág. Þid Péth. fljótid komst herlid hans
í seikna vandrædi og vísta · ffort, því honum
samibundinn Fursti Wallachiis fell þar frá hon-
um, og sveik hann um fyrirheitnar eg uppá-
stéladar vistir. Tyrkja hetsins margfaldur gróhi,
hér um 250,000, hafdi þar barist vid Péters
herlid, alls 40,000 manna í 3 fluckustundir,
og mist 7000 sinna ad sonnu, en séck lofsins
oldungis innkringt Péters, móti Tyrkja gevist
fiolda, sámenna líd, svo þá fröd Péter Czar í
þlíkum háfska og orvihlnun þar, sem Carl XII.
fyrir ære árum vid Póltava. Hann lokadi
sig því, fusuð orvæntingar, inn í tjald sitt,
qvoldid ádur enn slagur vid Tyrkja uppá líf og
dauda standa útti ad morgni, ritadi Stjórnar-
rádinu í Mosfá: „ad hann vænti sér ein-
ángis dauda, herrekningar og mauntjóns,
bannadi því ad gagná uðkurri skipun, se-
súr, ef hann sánginn ydi, en dei hann, þá
ad velja hann verðugasta þeitra eptit sig
til Stjórnar.“ Hversu Drottinag hans Ra-
erlin þó rédi vitur, og heppilega fram út þeim

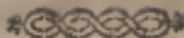
vandrædum, segir hennar Saga í ita Hefsi, bls. 126. Fridur ákomist strox hann 23ja Júli 711, og Petur misti alls eckert, nema Asows kastala há í bráð. Þiðti hann síðan Sjörnar ráð sitt til Péturssborgar 1712, rédi af ad auka af meotti sjóet, make fina á Eystri Sáltei, í stæð Svarta-hassins, úr því Asows Kastali vid þeð mistist; fór svo til hers sínus í Pommern og Holsetulandi ásamt Drottningu sinni, en þadan til Péturssborgar, og vann Finnland 1713.

Um vorid 1714 héldt Petur Ezar opinbera snjalla Rædu af herstípi, sem há hljóp af stocknum, hevar í heitod var: „Brædur!
„hværn Ydar mun, fyri 20 árum síðan, hafa
„dreymt fyrir, ad Þér, hér vid Eystri Sáltei
„standa skyldud od tumbur-smíðum med Ydar
„Ezari? Hværn há hafa órad fyrir, ad Þér
„boggja skyldum land, sem hardfengni Vor
„og áleitnu vann frá fjandmörnum, verda um
„kringdir af ótal frænum og reyndum sjóar
„og her-mönnum, inn- og út-lendum lista-
„mönnum, og verdskulda Uelanda fyrirtaks heids-
„run? Umras Visinda og ipréttu, er nás
„söipud blöðsins í mannlegum líkhama. Frá
„Sícklendi breiddust þær út yfir Velland,
„og þadan um Nordvrálfuna. Þóðsta- og
„Póla-land, sem, ems og Gardar-ki, voru
„lengi myrkri hulin, upphlystuð smámsaman,
„en óvit eitt og dosfuleiki spisefdra vorra hamis-
„adi ljósins ad skína inn af vorum sandamæ-

„um. Nú skal þess geisla útdreisning ecki frams
 „ar hindrast, ef Pér, Brædur! viljð nú ebla
 „óformi mitt, og bæta því vid hlýdni Ýdár,
 „ad læra og reyna hvad verdt er ad neima,
 „hálfir kosta kappi um ad afleggja illi en ad-
 „hlálast gott. Í Visindanna miklu umrðs
 „er þessi nú komin til Gædarfíks. Ef spá
 „mín rætist, er hún nú alkominn sunnan ad
 „ð leid til vor, til þess ad hverfa hédan
 „heim aptur til Grícklands. En — gripe-
 „um þær nú og holdum heim festum. Hér,
 „hérrna skulu þær byggja og gjora Gædarfíki
 „sem sglæst." Gósu þá allir, eins heit oldre-
 ndu Bojarar, þessari redu Péturs Ægars,
 gðdann róm.

Eil heidurs Rætinu finni stiptadi hann
 1714 þá helgu Rætinat Riddara. Ordú
 sferr Qvennfolk, og er hún borin í dekkraudu
 bandi, til munnis um nærværu og aßlipti Ræ-
 tinat árið 1711 í Tyrkja, slaanum vid Prúth.

Eil heis ad auka Petursborgar. bngge-
 ingar og veldi, baud hann óllum gestlegum og
 verdslegum jardagéga Egendum innan 3gja
 ára ad byggja og búa þar, en hafa sýti-
 gjort ódulum sinum ella. Árið 1715 ferd-
 adist Pétur til Preusslands og Danmerkur
 og var til Kaupmannahafnar, hvor sembond
 gjordust móð Svolum 1716, og var henum þá
 fallin á hendur yfirbodan réssiss, dánks,
 onks og hollendisks herflota móð Svíu her-
 flota í Eystri-sölti, og átti Pétur Ægar

ásamt ad foma undan fleiri enn 100 laupsfipa
 flota hinsra hjóða, sem í Eyrarundi lá. Þar
 hann þá oddviti fleiri enn 80 herfipa og kom
 laupsara flotanum óhylt fram hjá Svíu hers.
 Aftanutn. Samt varð alls ekert úr áformade-
 ri landgaunju á Svíaríki, sem eignad var
 Petri Ózari, sive Dana Konungur þykti brygðs-
 lyndi haus, og bad han halda með lid sitt brott
 úr Sjálandi, þó hann ættiði hví har vettar-
 veru, einkum þat ískyggleg nærsta fannst heidnið
 hans ad sá hví lykla ad borgar· portunum.
 Þetur reiddist og tók jafnvel 1717 og 1718
 ad binda þau sáttmál vid Carl XII., ad heit-
 skildri skipa med sér Pólalendi og Danimörku;
 var þad mest eignad Svenskum Stjórnarherra
 Baróni Götz, hvern Svíar samt miðg hot-
 udu, dæmdu til dæda og ofshofstuðu, en leyfdu
 honum alls ekert forsvart 1719. Árið 1716
 hafði hann farit á sund Preussa Konungs,
 þádan enn til Hollands og svo til Fránkáríks-
 is. Skipa· smíldi, siglingar, háat· herbínnad,
 laupverðslun og allskenor íþróttir og handverk
 léti hann sér enn annnt um ad kynna sér; eins
 konst· málverka· og nætturu· fágæta· Söfn.
 Í Wesels Stad vid Rin· fjórtíð i Þýðskas-
 landi fæddi Katrin Drottning honum Prins,
 er dældi sínmu síðar, og kom hún síðan árið
 1717 til Þeturz í Amsturdam. Í Fránkáríki
 var honum tekið med fráborustu heidrun-
 ar merkium. Sæi hann þat nockur syritaks
 hjölverka· edur konst· smíldi, eda handverka

tísfæringar, sem honum gédjadist férlega vel ad, var honum skenkt allt hvíumlikt ad morgni. Hann var bodinn til veitslu hjá Hertoga Antón, en had forsta, sem hann har fyrir sér lá, var kostulegusta málveit af Petðnu; fanns í fullri stærð, eins flæddri og hona há var. Hann fór ad skoda Myntars og Minnispenninga - Stedja Konungs, og vóru strax sleanar, svo han dherfði, allskonar Myntars og Minnipenninga - regundir eg skenkar honum; leffsins var eina Minnipenningur fleginn og med ásettu ráði létinn velta ad fétum hans. Þjáruinn tók hann upp og fann sna tmind ad dánlega vel Amyntada ódrumeginu med Úfirstríst: Petur hinn Mikli; en hinnum megin Almúðum Ryktisine Gyðju, med Úfirstríst: Vires acqvitit eundo, þad er: Ryktid (edur Orðscheinn) vex optit þot, sem vildar fet, hvad vel hlýddi, segir Volter, uppá hann Furesta, sem med ferdalögum jök mjög svo verdugleika sinn.

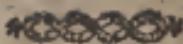
Hann skodadi Cardinals Rísejeljós (Richelieu's) grof og þessa franska Stjórnars-herra á bilætis sýttu. Þjáruinn sýndist mjög víkna þat vid; steig uppá leidid os fædmádi bilætis tmind hans. „Mikli Stjórnars-herra! — mælti han — eun ad þú vorst mér ecki samt ða! eg sýldi hafa géfid þér helsing Ríkis míns til þess, ad kenna mér ad stjórnina hinum holfa bluta þess!“ — Rései, sem hlýddi á og fann sig miða hrárde-

en af sjóninni, sét leggja sér þessi Péters ord út á Ráðsisslu og sagdi síðan: „Getdi Czarinn gefið buet helsingion, mundi honum flaminna stund haldist hafa á hinum.“ Þad vþroist aðars midur heidra Péters Czars hjaðatalag, ad votta þólkum grímsdar hordstjóra og mannbodli, sem Risójeljó var í Fránskari á dogum Lodvíks XIII. frá 1629 — 1642, þólkann heidur, og ad aðræst hann blöddreck sem Sjóenar Lörimestara.

Pétri Czar gipst (miuntist eg á bls. 167), fyrst hann 27da Jan 1689 Evdóxiu (edur Ottókesu) Lapóchin; en á bl. 181, ad hún let hann nauda illa og vard lofs 1698 grunnum ad samþondum gégn Pétri Czar vid þá ný-séfada megná uppreist, hversvegna Pétri sama ár (heldurenn 1696) skildi sig vid hana, en hún géck í Klaustur, vard Tunna, nefndist þar Helena (Elin) og deydi ita Nón. 1717. Þau áttu einn Sen saman 1695, sem nefndist Alexius Pétri son (Alexei Petrowich). Möditin fylsti Prins þenna þegar á æstu feidi med hjátrú og óvild á fóður sinnum óg ólum hans merkilegu fyrtaefjum, reit eptir hennar skaplyndi; ad sama unnu fávísir og hjátrúarfullir Klerkar, hoerjum hann ofmijog trensti, og felli hann þarbjá til megnasta óhéss, osdrückju og vellystar. Hann gipst 16 vetrar gamali, Þá infessu Charloteu til Brúnsvíkur, Sostur Kejsarinnar Carls VI. í Þóðskalandi, en fór þræsllega með hana, svo hún deydi af

gremju. Þegar hann vóx upp, lýsti han snemma, eftir því, sem fyrir honum var hæft af Móður hans og Klerkunum, bædi í tali sínu og gjordum, forækti mér **Södur sinum**, foritækjum hans ósum og góðri mentun og síðun þjóðarinnar á útlendra vísu, allur gíf Finn frític **Rússna** fornnum villisidum, og þarhjá laungun til ad folvarpa **Södur** síns ódaudlegu manndens vidleitni ad síða, menta og farsala **Rússna** sína. Þegar hann, til dæmis: hevdi **Rússna** queina undan þýngsla vinnu vid Pétur sborgar byggingu, sagði hann heim: „**Huggid ydut vísð, ad Borg pessi skal ecki lengi standa.**” — Þegar hann átti ad ferdast längferdir med **Södur** snum, leitst hann veikur verda, og há segið Volter, að hanum hafi verið inngífinn sterk búkhreinsandi (purger) medöl, vid quilla heini, sem hann ecki hafði, en ad mikil meðala-brúkan og mikil brennuvíns osdryfja hafi spilt heilsufari og lunderni hans, gjort hann frábjóinn herindi og ad nema neitt, sem har til þurfti, hvad **Södurnum** gédjadist illa, er hann og vard þess var, og óttadist ad hann mundi hug á leggia, ad folvarpa óllu því, er hann til **Gáðarsskio** heilla unnið hafsei; hótadi Pétur **Ezar** honum því opt hórdu, ef ecki vid áminningar hans um yfirbót skiptast vildi. Hann titadi hanninn **Syni** sinum 1717: „**Tírestu því litt, cd þó ert einka Sonur minn, því fyrst eg ecki blísi sjálsum mér til heilla föls míns eg **Södnlands**, hversu má eg þá blísa**

per? Heldur mun eg kjósa Utlending epi-
ir mig til Stjénar, sé hann hekk verdur,
enn henni óverdugann Son. Betradu því
tæd þitt, svo þú verðugur verdit ad stjérna
eptir minn dag, ellegar vettu Mónkut!“
Prinsinn quadst vilja Mónkut verda. Pét-
ur gef henum 6 máðanda frest til ad hugsa sig
um, og ferdadist, sem fyrr segir, same árið til
Frónkaríkis. Þ Raupmannahöfn varð han
á leidinni hángad hekk visari, ad Prinsinn sas-
adi óvildormennum sínum ad sér, og baud hon-
um því ad finna sig Alexius flúdi fyrst til
Svila síns Carls VI. Keisara, og dildist í
Wien um hríð, en komst svo þáðan til Na-
pols borgar. Petri stóð illur grunur af flóttá
heim, falledi hann till Mostás heim aptur,
og hét henum gridum, ef gégndi. Prinsinn
kom því hángad aptur 1718, og Pétur Ejar
Ika til ad straffa hanum, hafði þó ekki til Mo-
stá's komið síðan 1711. Hann lét varpa
honum bar í fängelsi, gjordi hann hátidlega
erflausann, en yfirlysti ad Sonur sinn med
Rattínu I., ad nafni Pétur Pétursson (Pe-
terowisch), ríkja spíði eptir sig. Sá deydi
1719. — Pétur Ejar lét síðan ítarlega yfir-
heora Alexius fyrir Rétti, og krefja til sagna
um ófír og áform hans. Hann játadi: ad
Eskifasödir sinn hefði ekki neitt fundid ad því,
þó hann hirntist ad fyrirkoma Þódur sínum.
Sá Klerkur var því píntadur til sagna,
og Prinsinn undirstrafadi lefsins þá játningu:

„ad honn frá úngdomi róssad hefði með
 „Klettu m og Munkum og selt heitres
 „fundi, en heit innætt hjá sér vidbjsöd á
 „skýldum sínum og á Godur sínum, og
 „komin sér til ad áfoma ad setjast á
 „Veldiostólinn, med allu ódu eñ leysis
 „legu móti.“ Pétur Eyar tók 8 Bisupa, fjöldi
 Abóta og geistlegra Lærlingstara til ráðaneyts
 í þessu stóringeli. Heir quádu: „þólmare
 ada Einvalds Stjórn Rússar vera og eng-
 um Dómi af þegnum hennar undirgéfna,
 en hann har Einvalda Dróttinara, en i
 Gamla og Þíða Testamentinu væri sá talinn
 dauda sekur, sem bólvadi fóri eldri sínū“*).
 Sama ályktudu 144 af Petri Eyar tilskipad-
 ír Þólmatar þessa móls, dæmdu allir Prinsar
 til ad hafa svrigjort lífi sínū; en Ejarinn stads-
 festi þann Dóm, vid hovers auglýsingu —
 einkum vid had atriði Dómsins, sem sagdi:
 „guddómleg, geistleg, verasdleg og stríðs-lög
 all segdu hann vorðarlaust dauda sekunn, sem
 stofnar óhesu gagn Foreldri og Landstjórnar
 sínum, eru alfunnu“ — síðan er mælt, ad
 Alexius hafi sengid flög og ryckingar, bedid
 Godur sinn svirrgéfniðgar og óðlast hana, en
 dáid daginn eptir af hræðslu; adrie segja: ad
 honum hafi med eitt verið skapadur aldur; en
 áreidanauist þykir flestum sú saga: ad. Pétur

*) Gjá 2. Més. b 21, 17. 3. Mós. b 20, 9. Orde-
 gn. b. 20, 20. Matth. 15, 4. Mark. 7, 19.

Ezar hafi skipad Hershöfdingja Ad am i
 Þóðsyni Weids od afhöfda Prins-
 son med Öri, hann 7da Júlii 1718 Um
 morauinum var hann fullhraustur, en um gvald-
 id íst hans til sýnis framsætt, lagt á 1. Esgang,
 med þóknum díki um há-sinn; er og mælt
 ad tignarmey, ad nafni Cræmer, hafi verid
 látin sauma hafudid aptur vid b-linn — og ad
 Pétur Ezar hafi fellt tát vid benaseng ogg
 útkor hans, en látid grafa hann med heidri-
 hjá Módyr sinni í Mostás Dómkirkju. —
 Samt sáu menn stulu seinni limi vina og ás-
 hängenda Prinsins hjólsbrotna, partada og
 steiglda, en Skrifstofodur hans, og líka Móds-
 ubröðdur Prinsins Breifa L-púchin — Mág
 Péturs Ezars — afhöfdeda. A útkennum
 Minnis pen'ngi birti Ezarinn síðan: „ad síns
 Veldis-stols Hátigni hanninn frelsud væri;
 og í einni Rædu sinni í Ríkis-rádinu lýsti
 hann: „ad honn hafi offcad Syni sínum
 til heilla síns Ríkis.“ Med Volcer má
 samt segja: „ad sé nú Gardaríki síðod
 ordid og mentad, hafi hvættveggja orde-
 id því dhrferpt.“

Pétur Ezar héldt síðan áfram innleidslu
 margra hluta til betrunar alls, sem hann ork-
 adi í Gardaríki, héldt og fram venjulegri horku
 í ransókn og stroffun Embættismónna, sem
 undirokudu og útsugu hegna hans; ebdí
 laupeerdslun og sigl'ngar; lagdi grundooll til
 nýrra Lög, Ad nochru leiti eptir Svenskum, og

· til frams Rettvölli, eptir fóstum laga · ástæðum; lagdi hann vid dauda · straff, ad yfjja fræ þeim en dæma eptir bugþóttu edur sáus girtus álit; prýddi og jölk Pétursborg og hélte þar stóré Samqvæmi til lyftisemda Hardmanna og þegna sinna, dans- og grimsl-leika, til ad innræta mannúdlegri og líflegri umgengni. Þét á heim um Nýárs-leitid árlega velsja Útaras-Páfa, til spotts vid þann i Römoborg.

Stríðid vid Svía héldst vid framvögis, enn þótt seint á Carl XII. degum frídar-samningar milli Rússó og Svía 1718 væru birjadit og jafnvél til sambanda beggja hórsfist, uns Carl Konungur XII. honn i ito Dec. 1718 fanost í gróf forir Sjídríks-holl i Norvegi hverja honn umsat, skotinn af kúlu þverr í gégnum hosudid; en Systir hans Ulrik a Eleónóra, sem Ákisstíðen Svía tilfell eptir Carl, let Ensku eigna sig til nýs herbúnadar gégn Rússum, vid forirheit um hinna líðsinni, með fiolda hefslipo, sem hefir héldu úti um Eystrasallt, og tók því dræmt og seint birjudum frídar-samningum á Alands Eyu einni. Pétur Cjar rédi í, hoversreana hún drægi þau mólesni, héldt því strox allri · fjáar · hernadar maki sinni úti um Eystra · Sallt, bætti vid hana skjött 200 Galleidum, landsetti herlid því nær allstadar um Svartki og sét þad enda þar grimmilega og brenda óllu, sem vard; fór þessu framt aptur og aptur alle til 1721, þá Pétur Cjar, eptir hertoku margra Svíaher-

Sípa, þó 23 enst línumnar heftip væru fætt folgjandi, og brennu 40 Stada í Sosaveldi, fái og samdi í Nýstod á Finnlandi heiduesfullann feid vid Svíta, með hoerjum gjorvallt Jägermannas og Läsländ, Råcelas og fæiri Umdæmi Svíta um aldur og æsi fílu undir Råssa. Bóx grímd hans mest 1721 géan Svenskum, hegat heir aualhýstu heirra 1718 á Ålands Eya birjadra sáttmála ádur leynt innihald, ad heir setja spildu Jacob III. á Stórhéitalands Trón. í Georgs (Jörgins) í stadt, sem honum var framar fjarinn, en skipta med sér Pórolandi og Danmotku; gédjadís Pétri hví vel hertor Carls XII. til Norvegs 1716 og 1718, og syrgdi hann fall hans seinni árid. Hann héldi mikla Feidarinssagnadast ár, hétid hann 22ann Okt. 1721 *), veitti als meinn gríð og frelsi oslum afbrota munum, nema mordíngjum, reningjum og landráðawísnum, og gaf upp allar stúldir hegna sinna til Krónunar, allt qd árinu 1717. Allt Gerðarsíki vifnadi mjög vid háttignarfult edallyndi og Ásrekssverk síns volduga Drottinara. A Sagns

*) A heiri Hátid dræssi hann á vid þann svenska honum senda Fulltraa Baron Cedercréus, en hó Pétri dável smakadist tár i d jafnobarlega, hafdi hann ekki röd vid, hví á Pétur sveis mjög, en ekcert á hinum, hó meira drycki. Saqdi þur Pétur seinni; aldrei mun eg framar dreckst á vid hann, hví eg er vatt við, qvætt til móð hans vanámu.

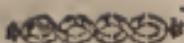
adat - hætidum vegna þessa fridar, sem hann
10da Sept. 1721 fullgjördist í Víðsteð, vart
gleðin vfir allt Róssa-reldi gengileg, en á heitri,
sem hann 22. ann Okt. s. á. haldin vart í Þor-
ursborg, heldt Þorseti Ríkisráðsins í þessa
Ráðs, helga Ráðsins og alstra Ríkisins
Stéttu nafni, í Dómkirkjunni, svolatandi
Rædu til Þuturs Eyrars:

„Ecki einungis Óss“ — sagdi hann —
„ecki Óss einum, heldur er allri verslumtu
ugt ordid, ad Þor Hátign ein hefir afrekad,
ad Þær erum úr fávitstu myrkri dregnir fram,
á freðarinnar opinbera sjónar, pláž; í ramn og
veru frá engu, til þess ad mega hédan af teljast
med óðrum við góðmentir fidudum Þjóðum.
Sá seinasti óhrælegi fridur er sagur á vor-
ur þessara týrauna. Óss skorta ord til ad
vortu Voru þæklaði, enda þóknast Vor lof gjörð
ecki Vorum Einvalds - Drottni. Eh — svo
ad Þær veðum ecki mænir foraktaðegir, hef-
umst Þær i alls Gardaríkis og alstra þeis
þeana nafni, ad, til merkis um Voru þæklað-
semi fyrir svo sterkostlega velgjörninga, verdi
Óss hédan af lefst ad heidra Þor Hátign
med Titlin, sem Þur eru svo lambodnir:“

Allt Ríkis- og helga - Ráðid reis þá upp
og hrépodi þrisvar hóskofum: „Lífi Pé tu e
hinn Miðli, Kejsari yfir allum
Róssum! Líki sá Þóður Landssínus“

O

I. Bind. Þad hefti

Sædir!" — Síðan endurtók allur Þingheimur og vidstaddir manna árui sama fagnodar óchróp, undir hárdlegum básum hljónum, Bljóðfæra megrar saungum og Sallstykjanna skuggum.

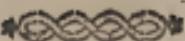
Pécur Kessari þaðadi hástofum áhyggju og vidgvæmni heyna síná, og íktadi hann inn rædu sina: „Gud hefir þetta veitt! hennum hóckum vér verdugast þá heill, er hann gaf oss, ef vér ferum oss hana med ráðvendni í net! Frid hefum vér odloft, en — til þess ad njóta hans, verdum vér framþegis ad lífa vopnadir, og ecki hinska aptur tā dōfinneleika og qveifarstapar, svo ad forlog Gríclands veldis falli ecki þúr Gardatíki. Stefnuð góð forritæki ber oss samleginlega ad scama til heirea fullkomununar, svo ad óss mínn rætist: ad þegnum mínum megi jafnan vel vegna!”

Sendibodar Fránskars, Austur-riks, Pôlalands, Danmerkur og Hollands óföldu Pétri Mikla til lucta sama daginn, og nefdu hann Keisara, og spámsaman. Íðurkennndu sôl Nordurálfunnar Ríki hans Keisara Tigr, sem síðan hefse folgt hans Eptirkonendum nû fram þúr 100 ára old.

Hann sta Febr. 1722 leggleiddi hann: ad Gardatíki Keisori kalla mætti af finiega hvern til Stjórnar eptir sig, sem hann vildi, og síðan breyta heitri ráðstofun með hann útnefnda, fundi hann pennann sðarmeit þar til óhæfann. Æll að heyna síná lér hann sverja ad halda þau

Lög undie bannfæringar og denda set; en — árid 1797 astók Páll I. Kejsari þau log, og fastsætti: ad Earl leggur Kejsarasett, atinnor et: d Stuli borinna ve: o til Stjórnar Garðar íkis frexise qvenni leggi. (Páll I. varð myrdtur þáta Mars 1801, en þá tók nú ríkjandi Kejsari Alexander I. við Ríki eptir hann.)

Pétur Mikli baud: ad engium Ráðheera framar fræda metti Dómata-setti ósamt, og enginn Dómari undit eins i Stjórnar- ríði sifja. Hann astók esstu Dómara-vistd Bójar að a edur Adalsmanna, sens fengu þau vid aett eina og stétt, og vildi ad reynd lögspæki ein gæfi rétt til Dómata-valda. Þessum fyrir baud hann, undir líft setti, allar Þáka-tekjur og Múcur óllum háum og lögum. Hann fullgjordi 1722 Lögþótt fyrir Rússu, til hvær ar hann valdi, hvad hann fann heim best hent a í dónskum, svenskum, þóðskum, engelskum og franskum Lögum, og létt varda lífnum ad vitja frá henni edur ad dæma eptir bugspítta, eda Dómata egin meininguum og sonnagarnis óliti, og létt það hóðord stenda uppslegi og birt vid alla Dómstóla; en — hans fæan Dóttur, Kejsarinnu Elizabeb, sýrði fors hönnin þau heidnr, ad umbæta sínum þá Leg þótt og milda bennar stroff, af hœjuum hún astók óll dauda-stroff, en létt heitta sek. þráðila æflaúgt i Sibeciu mátna gríjunum, hvad lengi

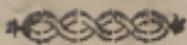

mun, med ódru, heidra hennar Stjórnar mildi; Pétur gaf út ásamt Reglugjörd um Metorda-
rð, bædi sprit karla og konur, og lét varda
fjártækjum, væri henni ecki alstadar sylgt í
Samqvænum og annarsstadar; hét hvort
Dáta, sem yrði Ýfirmadur vid herinn, verda
adelborinn, en hrein Þóðr, sem legfelldist,
missa Adals-tigrit.

Eg nefndi á bls. 184, að Pétur Czar hefði
1719 aftekið hreint Patriarchans Tignar - em-
betti frá árinu 1700, en tilskipad geistlegi-
Ráð i stadin, sem nefndist heilga Ráðid edur
Samqvæmid, sem stóra átti — heint að bodi
hans — kirkjunnar málensnum. Árið 1722
komst samt þess algjörleg nídurestípan fyrst í
stand; Kejsarinn nefndi 14 Bisssupa og Abóta,
sem í því Ráði vera skyltu; séru allir Kejsar-
avum hlýdni og undirgésni — hvad Patriarch-
ar aldrei gjordu, en þeirra upphefd (Rond) vart
jofn Ráðsþerra. Ur því vettii Kejsarinn óll
geistleg Braud, en Ráðid sét vitja þá, er
hau hrepptu, og allopt var hann sjálfur þessa
Ráðs Forseti.

Fyrir hans daga funnu sáir í Gardaríki,
nema Munkar og nockrir Gestlegir að skrifsa
(sjá bls. 183 um Menzíkoss), en þar hans
nýju síða, vaadrar - breytingar, landi og lyði
um þó til mestu heilla, gédjudust þessum hjárist-
arsfusu og fávissu nauda illa (samanb. bls. 79),
misbrúkudu heir opt ritgjördie til losst - og
háðs um hann; t. d.: dádust þeit að, hverju

nætt Pétri tekist hefði óð breyta Sólar-
 gónginum, er hann baud ár ÍD 1700: óð Ar
 hvort birja skylti þann 1. tó Janúarí (sjá bls.
 185), og lét há halda mikla Aldamóta Jú-
 bil-hátid, þar sem þó efslauðt væri, óð Gud
 hefði í Septembri heiminn skapad. Pétur fyr-
 irbaud því 1703 ollum Munkum blek og pesna,
 nema hverr. Abbi leyfði heim, og ábørgdist
 allt hvad heir ritudu, eins og sjálfur gjort hefði,
 en heildt Munkum í Klaustrum til starfsemi.
 Því gaf hann sit há una aldir nafnfrægu Reg-
 lugjörd fyrir Klaustein, þann 3. tó Janúar.
 1724, um storf Ménka og Tunna í heim,
 alla niðurssipun, inntoku í þau, stjórn og til-
 sjón í heim. Ratnir Drottning lét útlenda
 Handverksmenn céenna Nunnum handhydnit og
 óð vinna skart spri sig og Hoffólkid. Engunt
 Geisilegum — nema Munkuni og Bisfupum —
 veittust braud, án hess heir giptu sig, en eng-
 inn giptur bóni eda herniadur mátti Munkur
 verda, nema med Kejsarans leyfi, enginn nema
 fullordinn vel (sjá bls. 184), og hverr Munk-
 ue átti óð nema hondeerk og þjóna óð
 því. Sem lútandi óð þessum efnunum gét eg hér
 hess: óð Pétri Czar verð kommu seinni lesid
 styki úr bókinni: *Enski Skodarinn (the English Spectator)*, í hverju honum og Lodvík XIV.
 Frákerfis Konungi var jafnadr saman, en
 Pétur þó talinn honum fremdi. „Ecki held-
 eg mig honum fremti — mælti Pétur —
 en heppnati vart eg honum í því, óð Kúga

mína Geistlegu til blöðni og fridor, en
hans Geistlegur undi kúgudu hann" Peters
ur Ózart móttó: heitrod og med oklum rétti segja,
því í mingáni Voga heitra, sem hann 1821
útgas, um ódstu stjórn geistlegra mállesna,
sædi hann: „Eg held mig fállausann af
vánþeit, vid þá ódstu Peru, þó ea, eftir
háð eg hefi endurbært alla Reglugjörð um
hetnader og borgaraleg mál, láti mér vera
umhugada andlega Stétt. Þess regna hefi
ea, að loslegu dæmi ellstu Konunga, hvorra
gudhið er nafnsteða, að mér teknid ad losg-
leida góða Reglugjörð forir geistleg mállesni."
Henni til scániqröndar skipadi hann því helga
Ráðid, en þess Ráðherrar urdu ad birja sín
Embætti með seolátanda eidi, sem hann stýrði
þerheverjum heitra:

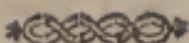
„Eg N N. sver, að vera trúr og hlýð-
inn þjón og þegn míns nottúrlega og
„fanna Æinvöldssjónara, og Hans stó-
„mektuðu Eptirfylgjata, sem Sonum
„þekkast að útnesna, vegna þess óneitan-
„lega valds, er Hann þar til besir. Eg
„vidurkenni Hann, sem ódstasti Dómar a
„þessa andlega Ráðs, og sver vid alls-
„valdanda Guð, að eg stil og ótlegg
„þennan Ráð i oklum þeim kropti og
„þeirri meiningu, sem ór hans bjóða fram
„þeim, er hann lesa edur heyra."

Einusinni komist heliga Ráðid í vandrædi
med að stínga uppá líflegasta Bisapus-efni

vid Kejsarann, og tjáði honum, ad hā væri engum vol á sdrum enn sann sávisum Saðum Drottins til þeis Embetis. „Hvæd segir þad? — ansadi Pétur Ezar — veljum þá þann rddvandesta, og má hann Vitrings ígyldi verda.“

Pétur Ezar astibl og límodi hér 3 Fostus t' dir, sem gríste kirkjan ádur fúgadi menn til og til ad fordast hā allt ljot-á. Urðu allie hans Skipas og hermannia: Prestor fúfir og fyrstir til ad veita hví býðordi hlýdnj: en seinasta Stjórnar: býðord Péturs Millla um geistleg málensj, og hib seinasta alra 1725, vár: ad rísa niður sjolda af ópernum Capellum, og ad útrhyma fir örsum Kirkjum öllum kathólskuum líkneskjum svo nefndea helgra manna.

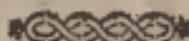
Óversu þessar geistlegu brextlugar stóngu miog af frá 'eldri Reglum, er í augum uppi heim, sem minnast, ad Rússlands Patreterchac lengi hafdu eign d sér — allum Patriarchum Grískra annarstadat frámas — vald va, rétt til ad deila Stjórnar voldum med Ezerunum, og hrifsa til sin rétt þáfalega vífedrottnum, eftir þad grískra trúin árið 987 vár i Rússlandi vidiekin, og þeis Stórfursti Vladimir hinn Mikli, léti flíast. Frá 1600 vildu Patreterchac Rússa ráða jasnt og f sumu þær Ezerunum, og ecfi leypa heim stríð eda stríð ad

áformu, nema hinit samþyctu. Í tid Alerðar
var Þodur Péturs Kejsara, rjedist Patriarchinn
Nikon í ad bannséra nockra Stjórnarherra,
og hóndu Patriarchar fengid í venju leidt, ad
Ezarinn eimisinni að ári gengi berhöfðadur
sýrir hesti Patriarchans og teymiði undir
honum, hvad Pétri mun ekki gefjast hafa, né
heldur ad Patriarchar, hó heit vígdu Eja-
sona med somu kirkju-sínum, sem i Miðlagardí,
tæfju sér sama Trón-sæti, sem Einvaldsherr-
ann, og sínðu sig þar með vera Jafningja
pesta. (Sjá bls. 184). Ýfir hefud ad segja
hatodi Pétur Mikli þáfalega yfirdrottnus
og Kathólskans átrónad margann. Því lét-
hann sér annnt um ad eyda hverjutveggja í sinu-
rifi, en veita hverugu náinn-vidgáng þar, svo
ad þáfaleg yfirdrottnan, sem Páfinn og sú
Kathólska Kirkja vildi eigna sér rétt til um
morg veraldar lond, til allra ógesu eccli und-
irokadi sitt veldi, sem morg onnur. Pétur
Mikla forsjén sýribygdi og allar þaradlútandi
tilraunir; því — árð 1817, hegar hann ferða-
dist um Frónkaríki, hugdust Sorbonnar Há-
stóla í París geistlegu Lærifedur, od ávíða
sér misla eru, með því ad fá sameinadar báðs
ar Kirkjurnar, nesnílega: þá grísu, og þá
látínsku, eður rómversk-kathólsku, sem ad
sennu hefdu báðar sama upptuna frá Austur-
ásumni og Gríklandi síðan, en eftir það
Róma, veldi skipti í tvö aust- og vest-læg
Kejsaradæmi, hefdu mjög svo frábrygðna trú.

at-lærðóma*); opt var ad sennu repnt til ab
koma bádumí saman, og undir þá salég yfirræð,
seinast 1438, en etíð forgéfins. Nú erludu

* Ad Péturs Vitila bodi 1721 útgaf heila Ráð.
Í 1722 á prent Niðranna gríðen Kirkju Trú-
ar, lærðóma, frá hverjum engum þykir þar ó-
hult ad vísjo, né nockrum leyst veini i heim
ad breyta, heldur álitast þeir allir éygjandi og
naudsynlegir til sáluhjálpar. Í heim slendur;
ad heilagur Undi framgangi af fóðurnum eins-
um. Sakramentin sér, sem hjá Kathólskuu,
7; vid Skírnina er semit ollum, bædi þorunum
og fullordnum, oldungis socht hrísvart á fas í
vatnid, og frax vfaná er Smurningu olinná
til stadsfestingar árjödrad. Vid Evoldmáltid
brúfast fyrst braud brotild nídur í vatni blandad
helgad vín, og er svo hverjum með fleid útdæld
hverfiteggja saman, eins þorunum. Allir geiste-
legir (neipa þeir eftir og Klaustramenn) skylda-
st til ad gipta sig einum inni, en ecki optar;
hínir undanskildu mega þad aldrei. Geistleg-
ir Ekjunmenn missa braud og verda ad gänga
i Klaustrum. Leikmenn mega aldrei giptast
4da sinn, en skilnæf hjónabands fá þeir andveld-
lega. Sjúfir og deyjandi fá þá seinust Smurn-
ingu til heilsabótar og helgunar. Gríða Kirk-
jan trúje engann hrápnunar eld til vera, enga
útválningu syrisfan; enga stod góðverka; eck-
ert aflat synda hér veitt gyldt; og hverki
þása né nockurn vera Krista Stjórnar fulltrúug
á Jördu; lídur í Kirkjum engin útheggvin-
steyp eda útskorin bíðeti helgra manna, sem þó
áfallast heitt, en helga dóma, gráfar og einfa-
um krossmörk heidrar. gríða trúsin og miklari
fostur. Um Predikanir er lítid vid opinber.

Þorbólslir, lærdi í Paris 1717 og vinna Pétri
 ut Ójar til sams, og afhendtu honum þer tel-
 endi Grunvarp ritad hæt um, með bón um
 samþyckj hans. Þurur onsdí heim með furt
 evsi, ad hann mundi vera þad mál undir sína
 Geistlegu i Gordaríki, hoerjum hinir hví á-
 samt ritudu um sams, en sooo fjærri fór þad
 Kejsarans óst, ad veita heim upplætti nocturne
 ólit, ad hann hvortamot óttadisti strap, ad heit
 snikrdu Jesútar, sem alkvært eru af ésofum
 áhyggju og ódánum, við frama Pássans lárdomi
 um, og sem í sams tilgángi ad fá báðar kirkja
 jurnar faineinadar árið 1629, hofdu orsakad
 veggja Miklagards grístra Patriarch a kykk-
 ingu ad bodi Soldáns, mundu einn einheierjar
 óðafur í sams tilgángi fremja, rök hví alla Jes-
 sára óðara hurt 1718 ár Rússu - veldi; lét
 Bisupu sína seara Pétri í Geistlegum sjæts-
 inni, en sjálfur réði hann af, ad hefna kátlépa
 á Pássanum með opinberu hédi og foralти
 undangenginna baunfærunga hans á hér um
 20 Kejsurum, 10 fronskum Konungum, og
 sjolda miklu annara Einvalds-fjórrata.

Hentugt tekiföri til þessa fann Pétri
 Mikli, heaðr asgamels Höfnarri hans, ad
 nafni Jétof eda Sértof, sem hó límit hafði
 Pétri ad frísa, póltist fyrir þad unnið hafa

þjónustugjörð, en hún mest í messum, háfida-
 founum og lestrum, hjátrúarsfullum Eremosinni,
 bænum og frúarjátniogum falin.

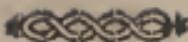
ill stóré fram og s. launa. Pétur quæd had-
 fari, og sig honum veita vilja tian og vold, æðstu
 jastishei í heimi. Lét adra Höfnarva rétt eins
 on væru þær Cardinálar, reiða henn til Viðarras.
 Þófa strax um Þóttár 1718, á Rómaborgar
 venjulegann hátt (sjá bls. 207), lagdi honum
 áilega til uppledís 2000 Rúblut, og viðsadi til
 bústadar í Péturshörg i aðfurna Tatarasílphði
 þor afsmörkudum. Viðarrana lét Pétur vígja
 Viðarrasþófann með hátdlegra fáilegum fidum;
 síðra, sem magnlega stemndu, helda síðan ræð-
 ur til hans. Viðarr Þáfinn stóp sér Cardísl-
 ubla, og var oddviti heittra vid opinberar fylgd-
 ir daudea beina og svonefndra helgra döme —
 allt heitta Viðarr. Ráð augosfulti af brennus-
 vini. — Løksins lét Pétur hennann Viðarras-
 þófa 1724 gipta sig þá 84ra éta gamliðinn,
 fértingu á vidlitum alðri, héldt veitsluna hátd-
 lega og var vidstaddir. Hann lét 4 ramilega
 staðundi bjóða fjsölda manna í brúðkaupið;
 heumia farla leida brúðhjónun til vágusins og
 úr honum; 4 þá seitustu hýngla-skrecca, semi
 sundust, vera hlaupara sykir vagni heittra;
 hljódfæra + éveru einhverja skæfja í vagninum,
 en Bjarnþyr draga hann; liet svo á leidinni
 picka birnina utan med broddstefum, svo að
 þær skyldu osfra undir bassa, sambodinn hljódd-
 færnum og Viðarr-Þófonum. Blindanu og
 heymatlausnenn Prest lét hann vígja brúðhjóna-
 in, og setja stóré gleð augu uppá nef hans.
 Brúðhjóna-fylgðin, hjónabandid, veitjan, bún-

Íngur brúchjónanna í hversdags nærfet ein, Cérémoniutnar ad láta þau háttá, allt varð þá Nárra-Páfanum sambodid. Var Nárra-Páfa, vald síðan prísvat í trefkad í Mosfæ og Petursborg, hvar med Þetur nádi tilgáangi sínum, ad gjora Páfann og alla Stjórn hans opinberlega forakfransleg í augum hegna finna, en þá henum og kathólfstu kirkjunni fráhverfa. Þó sannt margt af kathólfkri hjátrú og Cérémonium lodi vid grísku trúna, er hún engu sídur fú drotnandi í Gardaríki, hvætja Stjórnendur hennar og eitt heirta játa verda, en samt lagadi Þetur Níkli og aðstók þad héggómlegasta af Messuni, Fostum og hjátrúars Cérémonium hennar, og leyfði olluvi kristilegum trúarbrögðum öðrum opinbera og frjálsa Gudsþykun, sem enn vidheldst Gydingar. Ísdast þar efti, en Mahómetist og ýmisleg ókrístin onnur í hess víðáttusama veldi allvída.

Eins mikinn hug lagdi hann á ad aude myrkja þá voldugu Bojara edur Edalmenn, sem drottindu thronnalega yfir undirgésnum, útsugu þá og bættu allopt mikilli grimð gégin heim, réit sem skynlausum þraelunar dýrum, heldu fast vid þau vold og áttu mestann hátt í stjórn Ríkjiss, til hvætrar heir toldu sig borna, en stjórnudu framar ad egin vild enn logum. Heir takmörkudu sporrmeir mjog svo Ezzaranna vald og stjórn, og rétu opt fyrir aldri heira, með heim þatti, sem heir jafnadarlega róku í upphlaupum, hver heir — éamt Klerkanum —

stiptdu og fundu Scresshara • lidid jafnan
 fóst til hrydju-verka. Einkum unnu heit forn-
 um gróssidum Rússa, en homudust útaf Pet-
 urs Niðla morgu ný-breptingum til sidferdis-
 beternar Rússa og frama heittra veldis. Heit
 lisdú í mikilli dýrd og vísrlæti á Austurlanda
 hátt, og í ljémandi prakt vid útsognae elgur
 undirgésinna og landseta sinna, medon fessir
 áttu ekert ad falla til af búshlutum epiir, og
 fár sile, í rúmból, en urdu ad liggja óristnič
 heima á fiala-skánum. Líkt margea Austur-
 og Sudur-landa, til dæmis: Tyrkja-veldis
 og Barbacús innbúum, voru Rússar syrir Pé-
 urs Niðla daga, óupplýst, fávis, hjátrúarsull,
 grinnihjortud og plump þjód í framferdi, hneigd
 til upphlaupa og nídingsoverka, en nidurseckin í
 megna osdryekju, med þar of lejdandi lostum,
 ásamt ómeninsfu, ydjuleysi og ragmenninsfu. Þ
 Mostads Stad einum fundvist þá héru um 4000
 brennubíns • solu • og deyckju- búdir. Almúgi
 og Vífirmenn reknuðu sjaldan fr roti. Arméða-
 ur og eynd fylltu borgir og landsbyggdir, hverra
 afleidning og úrrædi urdu rán, upphlaup, moed
 og þjósnadur, grimr nídingasverk og voxandi
 álegur Vífirmanna, til vidhalds heittra metnads-
 ar. Bid Æzaranna Hof og þeis tignar, og
 valdarmanna hallir drottindi vísrlæti Austur-
 landa, olum Konunga-hefum á Nordurlandum
 framar. Sendibodi Enþra, Jarl Carlisle,
 sagðist ekki hafa sjet i skúða Æzarsins og hird-
 mennina hans, syrit gulli og ljémandi gímsteins-

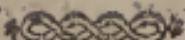

um. Pétur Miðli leit á þetta volædi þegna finna; hans mikla sál fastriði ad ráda hér á bót, setta heittra hörmingum, innleida betri og mannúdlegri síði, meiti hofsemi og sparnad og vernda undirgéfinna mikla grúa, móti færri. Ófísbodara undirlokun, og venja þessa sjálsa á höfða síðabót, líkt annara upplýstari og síðadri hjóða, en gjora veldi sitt óhurt móti útlendra nábúa ás rásnum, sem hánAAD til eyddu og skiptu hví mēd sér, rétt sem herfangi, frá ragum Rússum, er sítt sem ekert kunnu til hérnadar, né dugdu í ocrustum, hverju dœmid frá bardaganum: vid Þarsva árid 1700 (sjá bls. 190) best lýsti, og sem ekert herskip þá áttu edur hektu, til ad verja med land sitt. Allt þetta vantanda reyndi Pétur Miðli til ad sítœsa Níki sínū — en Boyarar, hjá hoerjum voldin mest ádur vóru, og sem mest fengu á altnúgangs forðoma verkad, lagdu hotum aðt illa í þóck, eins og fávísra vandi er, og gjordu gis ad allri nýbreytni hans. Pétur varð hví ramti ad velja sér fótleg medol til áð frama Áfoten sitt, en gjora hinum opinberann finnroða.

Hann gipti, til dœmis, onnan Höfðaterra sinn um há-veretur í Rússlands crinum vetrars horfum og héldi veitsluna í Mostá, lét bjóða til hennar öllum Boyum, Grum heittra og Dœtrem, en spreibau nækkrum þar ad birtast nemia í gamoldags búningi, eins og vildacíst á 16vu old. Gomul hjátrú bannadi Rússum ad queikja upp eild á brúvekaups degi, hversu gelind-

ar + faldt, sem var. Þét hann nágvæmlega fylgja eins í því oslum forn-síðum. Fyrrum drœktu Róssar ekert vin, heldur mjod og brennuvin, því var þá ekki heldur annad lefst ad smacka. Málstíðin var á 16du aldar mód. Boddfólk, einkum Boyaranna, kvartandi sáronn yfir heim bræðkaups síðum, en Pétur ansadi med kímini: „Forfedur Þóðar hófdu þetta svona, en hvad er betra heittra fornú síðum?“ Sneiptwist Boyarar stóruu vid þad, héldu heim aptur med notrandi tenhur af fulða, og gédjacist 1/et od veitslunni.

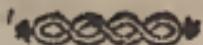
Pétur Kejsori, sjálfur sprit engu yfirlesti óa munadi gésinn, valdi samt og fyrifspadi Stór-háldi hóld sételeg, til ad milda med síði þegna sinna, hressa þá upp og gledja sér fómasamilejónn hátt, innæta heim vþredingu og vídgætini fyrir mannáðlegrí síðum og umgengni, fyrir merkis tilfellum, dygd dád, hetjalegu hardfengi og frægd i ó:ustum, og þar med hoefja mód og dugnад he era í hernodi. Med því, sem áður er sagt bls. 174 — 75, og 191, bædi til hós og lands ad hjóna sig fram vid heimsad, fró legstu til æðstu stiga, vildi hann med egin dæmi sín, minna Boyara og adre Tigrarmenn á undirgesnis fæltu sín og endmykt vid heittra Vísi bodara, en þá hann héldi Sigurbróss innfarir í Hafnstadina Nesso og Pétursborg, set hann æðri Geesfornleja etid gánda fyeir sér, og bera fyrir heim Vísi Czec, hann til Stjórnar sett hafsi í fjárværu sinni,

vitni um breynti síná undir heim í her þjónustu-
 um, og leida sig fram fórir hann til reiknings-
 stópar. Þá fyrstu Sigurðr Óss hót:ð og inn-
 for í Asows Kastala og Stad, héldt hann
 1696, eptir inntoku hans (sjá bls. 179), adra í
 Móská 1704, eptir sigurinn vid Narwa (sjá
 bls. 194), þróju í Móská 1710, eptir hann
 mikla sigur á Svenskum vid Púltava 1709
 (sjá bls. 196 — 7), en heita ár hafdi hann þó
 haldid Svenskum fámingnum. Herstjórum þá
 veitstu, sem segir frá bls. 196. Þó sendi hann
 líttu seinna þessa fánga flesta til þraeldóms burt
 til Siberku, vegna þess ad Carls Konungs
 XII. óstjórnlega drámb og þverlyndi vildi ekki
 þýdast tilbod hans, ad heir skyldu víxla faung-
 um hvers um sig sín á milli, hvers Carls XII.
 drámb vegna allir Svía fángar hanninn urdu
 fresti sviptir. Fjórdu Sigurðr Óss dýrdlega
 innfør héldt hann í Petursbørg haustið 1714,
 eptir miklar sigur við Ingvar yfir Svenskum. Hér
 skal eg nú lýsa gjort þeiri Innföt til dæmis,
 svo ad ófródari. Landar mínit um þessháttar
 hátidir beri framar skyn á háttsemi Sigur-
 vegara vid þær, og líka nesna til, yfir hverju
 helzt þá var sigri ad hrósa, hvad eg nefnt hefði
 á bls. 198 vid árin 1714, hefði eg ekki, med á-
 settu, aeymt had þessarar Háttidat frásogu:

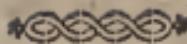
Carl Svía Konungur XII. misti, eins og
 segir á bls. 196, hví nær allan sinn her í bar-
 dagannum vid Púltava 1709, flúdi med ein-
 1800 manns til Tyrkja, og héldt þá til í Veni-

vers Stad og Kastala í Bessarabíu. Þó
hann legdi þar alla alvín fram til ad eigna
Eyrfja til stríðs mótt Petri Czar, og til stríðs
fjæmi 1711 (sjá bls. 197), varð þetta óllu
framar vegna sigurseldar Peturs 1710 (sjá
blos. 196), en vegna tillagna Carls XII. Fríð-
arsamningum hins vid Stórt Úzír og ædsta
Stjórnara og Hæsoréingja Soldáns, ad nafni
Baltagi-Mehemet, lagdi Carl XII. samt ell-
ann hug á ad spilla, voru þó bðdir heir, Carl
og Baltagi svolrambsamir, ad hverugur vildi
ad fyrfabragdi fara á fund hins þar um, svo
Carl XII. sendi helstu Fulltrúa sína til heittra
útreitinga í herbúdir Baltagis (þydir ord
það Brenni-höggrára, hvad Mehemet hessi
og ádur var í holl Soldáns). Samt mátu
Rattínar I. ráð á Prúth-fjótsins boesum þá
meira til frelsis Petri Czar (eins og segir 1
hennar Søgu bls. 126, og hér od framan á
blos. 197 — 98), þegar hann — eins og hann
seinna yfirlyfti 1724, í Reglugjöld um Ra-
ettínar Krýningu — stóð þar med eivar 22
þúsundir manna, umkringdur af 270 þúsundum
Eyrfja vígbúnnum (hvar eptir tala beggja her-
líðs á bls. 197 má, ad Volters' van, lagast),
heldur enn stríðs tillogur Carls XII, svo fríð-
ur ákomst 23. júlí 1711. Gleymdi hessi þá,
vid hans fregn hamóður, bædi drambí og ástandi
sínu, sem flóttamanus á Eyrfja valp; véd sjálfs-
P

ut í bræði til herbúda Baltagis's, húdflaum
adi þennan út fyrir þad hann hefði ecki tekid
Pétur Czars og óllt herlid hans til fánga, og
sparð kandi sporum sínum svo í dýrdlegann silki-
slopp Tyrkja - Herforingjans Baltagi's, ad-
sloppurinn risnadi. Baltagi lést ecki taka ept-
ir því, en spurdí meinlega: „hvorr hefði þá
átt ad stjórnna Veldi Péturs Czars?“ og
sat hóglyndur vid sinn keip, hó honum gésid
væri þar í stað ad drepa Carl XII. eda fánga,
fyrir svo djarsar árásic hans. Carl XII. varð
því ad snauta burt vid svokomid, og gremijast
yfir: ad 1709 lagdi Bakara-drengur (þá
ordinn Prins) Menzikoff líð hans vid Póltaw-
arva því nær gjorvallt ad velli, en 1711 vid
Prúch-fjórtid skackádi Brenni-högvarí (þá
ordinn Stör-Bizir Soldáns) leikinn hans
og Péturs Czars á miði. En — ekkert mó-
læti vyrdtist samt ad fá Carls XII. dæmalausa
dramb læckad; ecki hans mikli ósigur 1709 vid
Póltawa; ecki hans orvöntingarsfulla ástand,
list sem fánga, medal Tyrkja, hvad hann og
seinna varð þar; ecki ófarir hans í Póla-
landi eptiskildu lítil herleifa, sem flúdu til
Pommerns 1710, hvadan sambundinn her
hans óvina, nefnil.: Péturs Czars, Preussa,
Saxlands, Danmerkur og fl., bannadi heint
for til Carls XII., en Svía Stjórn, sem san-
naudsyn til, ad hefta lítil héldi þar fyrri
fyrir, til þess ad verja þessa eign Svíaríks,
samþykkti ad þad líð annarsstadar vera skýldi

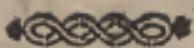
osskiptalaust af strídinu, og fann eptir länge stríð og geysilegt mannfall vid Púltava 1709., en tjón 30,000 manna í Stockholmi, og grúa mestu á landsbygdum 1710 af drepsótt, er uppkom í Péturs Czars her vid Riga Stad, og drap þar 9000 af heilidi hans, en fluttist strax til Svíaríkis, ad þetta Ríki var þegar gjör-tæmt ordid af gagns lidi; frétti heldur eftir af Konungi sínum, hvort hann enn á lífi væri, fánginn edur ecki. Carl XII. frétti samt þessi Sáttmál og rádstosum Svía Stjórnar, vard reidur úr hófi og titadi henni frá Bender: „ad hann mundi senda verda Svíum annad Stígvéla sinna til ad stjórna þeim.“ Ecki séck allt syrtalid — segi eg — læckad dramb Carl XII. og ecki stríður Tyrkja, vid Prúth saminn 1711, vid Pétur Czar, hví tvívar seinna séck hann enn æst Soldán upp til stríðs vid Pétur, en lofs samdist, ad Pétur drægi her sinn burt úr Pólandi, og ad Soldán ecki lidi Carl XII. lengri veru í sinu veldi. Þegar Carl samec ecki vildi med góðu vikja frá Bender, sendi Soldán margar húsundir hermanns hángad, til ad reka hann burt, en Carl XII. vardi sig, hann ita Febr. 1713, med sínum fáu hermonnum, á medan hann gat, og hopadi ecki undan, fyrr enn hús hans har stóð í báli, og hann sjálfur vard tekn til fánga, en vard lofs laus og komst til Stralsunds í Svía Pommeri í dularklæði.

um þann 1. 1ta Néo. 1714; hafði þá Pétur Ezzar samb Sumarid unnið fræga sigra vid Sjísl-land, inntekið þad mestalit ad Vasa Stad vid Alusturbotn, og sjálfur — þá sem Contra-Admiráll — hertekid Alands-Eyn, og með 200 Smá-galeidum ógnad Svía stranda-bygdum, hertekid Admirál-skíp Svía, með Admirálí Erenschjold á, en eydilagt mestallann heira herflota; hitt, seni undan komst til Sváriskis, gjordi aila þar lafhrædda, eins í sjálfri Stockholms Borg.

Eptir svo frægann unninn sigur á Svíum, minntist Pétur Nikli fornrar audmýk-íngor Rússa sinna árið 1700 vid Narwa Stad, þá svartur kafalds-bylur í fang Rússa, bennadi þeim ad sjá tolu Svía, er þá óvorum yfirfellið þá med einum 10 fallstykjum, mótt Rússa 145, svo þessir strax fídu, edur gásu sig. Uedu þessir þá ad varpa frá sér veppnum, falla á kne fyrir Svíum og aánga síðan berhöfdadir í röð framhjá Carl XII., vid hvad heissi síðan vord svo lengi med dramb og öfstraust uppblásið. Pétur Ezzar héldt þó i Pétursborg sér eins dýrdelega sem Svenska audvordandi Sigurbréss innfot um haustið 1714, og undir eins tvosfalda hácti, vegna þá nbfæddrar Dóttur sinnar, og vegna stiptunar St. Rattínar Riddara Ordu (sjá bls. 199), Drottningu sinni til æru. Höfst þá Sigur-förin med innsgilingu 9 svenska hertekinna Haleida og 7 munni í Crónslots hofn vid Pétursborg; þat eptir

Kom Admirals Ehrenskjolds hertekna stóra
 stríðsskip; vóru þau all full med svenska fanga.
 Svo kom Admiralskip Rússa, prýdt óllum frá.
 Svotum teknum stríðs-fánum, merkjum og
 floggum, og hládir med þessara teknu vopn og
 fallstýcki. Allt lídir og fángarnir urdu landsett,
 og gengu svo Rússu Admirálar og adrir For-
 íngjar undir básum - hlíðum, hljódfæra lífleg-
 ustú saungum, fallstýckia; skotum hess á milli
 og sigurhrépum ótolulegs manugrúa, eptir
 uppheldar þeirra, rod, inn um dverdlegt Æru-
 Port, sem Pétur Czar hafdi látt byggja fyr-
 ir utan Pétursborgar Stodar - Port, eptir
 egin handar aðsmálun og fyrisogn sinni, med í
 mindum sigurvinninga hans. Fyrstur allra
 gæk Admirall Rússu Apraxin, svo Pétur Czar,
 sem Undir (Centra) Admirall, á eptir honum
 sá fángni Admirall Svíu Ehrenskjold, svo ade-
 ir Rússu Foríngjar med alla svensku fáng-
 ana á eptir sér, og seinast Rússu hermenn og
 Metrósa. Vóru allir hessir sýndir þar heim
 tilskipada Vísi Czari Rússu (fjærveru Pé-
 turs) Rémadonðséki, sem vid hessi háldars-
 hold lét sig þar sjá, sem Forstjóra Ríkisins.
 Hann útbútti ólum Vífniounum hersins Gull-
 minnispeningum, en óllum Dálmum og Mat-
 rósum filfri. Svo var fylgdinni haldid fram
 ad Höfði Ríkisins, á hrerjum Vísi. Kon-
 fíauðinn optur lét sig sjá, Leiddi þá Almi-
 rálinn Apraxin fram fyrir hinn Undir - Ad-
 miral Pétur Czar, tjádi frægðarverð hans og

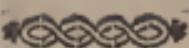
mæltist til ad hann syrit þau ytriði Vísi· Admírall. Ríkisráðid tók ad yfirvega had mál eg-féllu óll atqrædi á þá leid, svo Vísi· Æzarinn á Veldisstólinum fagnadi honum þanninn: Vælkominn sé Vísi· Admirall Pétur Æzar! Þad var, segir Volter, í lok þessara hátidars halda, sem fylltu alla stábærri fjöldi, kappgjerni og ást til Födurlands og frægðar (en þá ekki voru id ádur vid annad tækifærti, sem Resident Wess bers frásaga þó hermit, eins og á bls. 198 er eftir honum haft), ad Pétur Æzar snéri sér ad samankomnum grúa manna, svo sem þá fyrst optur til stjórnar tekið, og héldt þá snottu rædu, sem þar fjest prentud.

Þessi var Péturs Mikla seinasta Sigurhréss, innfør út af stríðsheillum hans, því hétidin mikla, sem eg á bls. 208 ungat ad haldin var 22. Þann Okt. 1721 í Pétursborg, en ístekud í Mosfá þann 28da Jan. 1722, var eginlega Fridarins fagnadar-hátid, þó óllum hinum dýrdlegra Sigurhréss, vegna Upphefdar hans á henni til Rejsara-tignar, Bidurnefnanna: Mikli og Födurlandsins fadir! (sjá bls. 209 — 10).

Adrar Merkis-hátdir, sem Pétur hinn Mikli tilskipadi, voru helzt þessar:

Tribilhátid árið 1700, vegna Aldamótafia:
Eftir frelsun hans og hers hans vid Prúth
1711 syrit Rattínar Ráð, héldt hann heimkominn til Pétursborgar þann 19da Febr.
1712 dýrdlega hátid til lögningar þar, og mið-

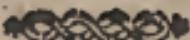
Ingar hjónabands sínus med henni; og þá hann
 fannu heilssu sinni hnigna, gaf han út, árið 1724,
 Reglugjörd og Auglksingu um Krýningu
 hennar, vegna sér veitrat mikilvegustu adstod-
 ar og frelsunar vid Prúth, hvær í hann opin-
 berlega yfirlysti megnasta háfsta sinum og alls
 hers sínus, og lét síðan, hann 18da Maji sama
 ár, hótídega körbna hana, med frábærustu dýrd
 og yfirlæti, í nærvetu þeirra, sem annars veru
 nánast honum til Sciðnar eptir hann arf-
 gengit. Hann skép nýa hersvölkingu, sem han
 nefnudi Riddara-lid Rejsarainnumna, vart
 sjálfur Hofsudsmadur hennar, og gekk á heuns
 ar Krýningar-dag sjálfur fótgángandi á und-
 an Rejsarainnumni med þá fylkingu til Dómkir-
 kjunnar, í hverri hann — undir Krýning-
 ar Ceremoniunum — sjálfur setti Rörónuna
 á hofud henni, eins og hann sjálfunn sér vid
 Krýningu sna gjordi, og þar med vorðist
 opinberlega að vilja undirkúa fölk til henni
 ætiadrar Ríkisstjórnar eptir sinn Dag, þó
 hann þá ekcert þar um opinberlega áqvardadi.
 Þat en Drottning vildi þar í stað opinberlega
 sadma kné hans, en Pétur leid henni þad ekki,
 og hegar úr Dómkirkjunní var gengid, sét han
 bera á undan henni Ríkisstjórnar Merlin,
 nefnilega: Gull-veldissprotann og Ríkis-epl-
 id. Um haustid gipti hann eldri Dóttur sna
 Aunnu Pétursdóttur (Petronua) Hertoga
 Holsetulanda, en — hafdi lítid yfirlæti vid brúð-
 laupið, þá ordinn mæddur og miðog lafinn.

Sérleg hending hafði 12 árum áður uppi-
 líst og sannad tignarlegt Ætterni Katrínor
 Dröttningar, sem henni sjálfti var ádur óljóst.
 Var svo til, að Sendibodi Augústs II. Póla-
 lands Konungs, er ferdadist um Þúland,
 hevdi til manns, sem á vertshúsi þar var illa-
 úteikinn, og sagði: „ad ecki mundi svo med sig
 „farid ad ósekju, kjemist hann fyrir Czarinn,
 „vid hvers Hof hnann ega kynni meir málss-
 „metandi menn ad, en margir hyadu.“ Sendi-
 bodinn lét bréf um þetta berost til hirdar Pét-
 urs, sem, vegar hann seck quis um þad og að
 Sendibodinn í bréfinu quadst hafa fundid sér-
 lega sviplíkingu þessa manns vid Kejsarainnumna,
 lét heimuglega leita þenna mann uppi og færa
 Hirt stjóra sínum Shepleß, sem daginn eptie-
 komu hins þangad, baud Pítri Czar til mids-
 dags veiðslu hjá sér. Var þá gekomumadur-
 sá, sem vor Dáti í her Péturs, leiddur fram-
 fyrir Czarinn og ítarlega yfirheyrður. Hann
 quadst heita Karl Scavronsky og vera Sonur
 Edalmenus í Lithauen, sem dáið hafði scá-
 sér og Systur sinni, bádum í veggú. Hafi-
 heim síðan verid flakid upp úr því, sínu í hverri
 sundrénginni vid fátækt; um Systur sína viti
 hann ecki hót, nema að hún hafi ordid Menzis-
 Foss fángi 1704, þá Mariuborg var inntek-
 inn, og kunní þad hafa ordid henni til gæsu.
 Pétur fann ollum svorum hans bera vel sam-
 an við þad, sem Katrín Dröttning hafot henn-
 um sagt af fyrstu óheillum æfi hennar, sá gleggt

Karls Scavronsky's megna svipslíkningu vid hana, en lét hann eckert af sér merkja. Dags inn eptir bað Hann Katrínú sunni ad borda med sér hjá Hirdstjóranum. Lét Pétur há í máltdarlok falla á Karl, og hagn koma fyrir í somiu ferda-sotunum, sem hann kom í, yfirhegði hann þar á ný í áheyru Katrínar, en sagdi síðan vid hane: „Hátna fjerðu ná Bröður pinn!“ en vid Karl: „Hana nú, Karl! Kystu á hond Drottningar miðar — og sadmadu svo Systur pina!“ Mcelt er ad Katrin hafi þá fallid í ómeginn, en Pétur saat hegar hún rafnadi vid: „Allt er þetta rétt edlilegt! þessi Edalmodur er Mágur minn; sé hann til neckurs nhtut, gjöri eg eitthvad úr honum; en ella eckert.“ Þisdi Karl síðan um heid med Hirdstjóranum vid álitlega uppheldis pentinga, en síðan er mcelt, ad hann hafi Jarl orðið og nægst vid Tignar-sólk.

Til þess ad gjora síði Róssa sunna manns-údlegrei, héldt Pétur Mikli opt muniháttar veitslu- og gledi- samqvæmi, og eptir seinasta Fridinn 1721 í Víkistad, sér leg a Hátið í minningu stopunar síns herflota, queikti sjálfur í holl sunni í Mosfós, til merkis um, ad hann vildi hverki hann né Eptirkomendur sinir settu framar í heiði Borg, hvor svo margssinni stofnud voru fjorráð gégn honum og illi samþond. Skommu fyrir fréhningu Katrínar um vorid 1724 nefnil.: 1723, hafði han farid

é samt henni í hernad vid Persa, sem syrie
nockru eydt hafdu og rænt Róssa stofnada
verðslunar, bygd í Stadnum Schamaki vid
Caspia haf. Hann inntök strop Stadinn og
Kastalann Der bent, svo ad segja orustulausti,
Stadinn Baká og Umðæmi hans, hvar upp-
sprettur nafnfrægstu eru af heirri fágætu Berg-
olu (Naphta), sem er einhverr hinn dýrmæt-
asti varningur í öllum Auslurlondum, og gesur
Landsherranum geysi inntekt; — í stuttu málí:
há allt var í uppnámi í Persalandi, en upp-
reistar-madurinn Mahmoud tekid hafdi Persa
Konung (Schach eda Sophi) Husseini til
fángra, lagt undir sig mikinn hluta veldis hans,
gáfu sig fyrnefnd umðæmi og 3 önnur, sem ádur
útgjordu hess nafnfræga Chrusar Konungs í
Medla Konungs, ríki, undir Péturs Milla
Stjórn og veldi 1723. Þanninn endaði
hann Vinnsligar sínar, líkt og hann birjad
hafdi 1689, án svorðslags ad ákoma fridi og
scett vid Chinas volduga Kejsara, um beggja
Veldu Landamerki, og verðslunar samníngum
vid ríki hans, en gjort veldi sitt víðfrægt, marg-
salde og óhult í öllum áttum.

Eg gét samt ecki svo yfirgésid Péturs
Milla merkilegu Hernadar-sögu helztu tilfelli,
ad en ecki renni sjótslega, nú ad lyktum, auga
yfir heirra framrás, afdrif og þann angljósa þátt
Forhjónin tök í leidslu heirra til hennar vísa
ratmarks. Rússar voru, sem ádur er sagt,
þótt hans daga grimmi og óstýrilát, reg og fáu

vis og dædlistil þjód, og herfáng allra nálægra
 villi- og sidadra - þjóða, Tatara, Cosatka,
 Tyrkja, Pólalands, Svta og Preussa. For-
 sjónarinnar tinni var kominn, til ad upphysa og
 umiminda Gardaríkis innbúa, gjora há ad vold-
 ugri og sidadri þjód, ebla sandarekt, spröttir,
 handverk, faupverdslun í þessu vísáttusama veldi
 jardarinnar; hún lét Pétur hinn Mikla fæð-
 ast, og þó hans uppeldi af ásettu rádi Sophlu
 Systur hans, og hans mentan oldungis van-
 rækt væri, en honum stosnud háskalegustu fjar-
 rád heði í úngdæmi og síðan hvad eptit canad,
 verndadi Forsjónin hann dásamilega og leiddi
 gegnum allan það háská, gaf honum sálar dug og
 hug til ad menta sig sjálfur í útlondum, sem
 honum var sínjad um heima, til ad kenna síðan
 allri sunni fávísu og hjátrúarfíllu þjód, og sefjast
 á veldisstól hennar til ad fræda, síða, ebla og
 farsæla hana. Hann ferdadist um flest Nord-
 urálfunnar lönd, til þess í heim ad læra, hvorsu
 hann best mátti stjórna Níki sínu heima. Án-
 ad hosud - arfridid var, ad ebla þess styrk og
 veldi, og gjora þad óhult móti osundshúfra og
 grimmira nábúa árásum — en — allt skorti til
 þess: herlid, stríðs - verkfæri og hernadar æfingar
 og mentun, alli skip, alla sjárvorn, alla siglingar
 Rússu til naudsynja úrvega, til solu og ágðda þeirra
 landsmuntja og handvöndna og þessara sjálfra þeck-
 ingu; allt fylgi, frelsi undirgëfinna, og alla blómgo-
 unar - von; osdryckja, óhofs, upphlaup, mord
 og rán, óstjórn og ragmennsta í stríðum fylgdu.

ust ad. Ðæmi heirra ódugnadars móti heimi hug-
raka Únglindi Carl XII., þá Pétur Mikli
tök vid herstjórn, í bardaganum vid Narwa,
árid 1700, sýnit bls. 190, og eins bls. 173
syrstu miklu ófarir Rússia 1695 vid Aséws
fyrri umsáttur. En tjónid, árid 1700, vid Nar-
wa af Rússia 145 fallstóckjum (mét 10 Svt.)
bætti Pétur Czar fjórr með 100 stórra og 143
minni Kopar-fallstyckja - steypu úx Mostáðs ó-
þarsa fluckna fjölda, og lærði síðan sjáfur,
eins og Volter segir, af Carl XII. og kendi
lidi sínu, ad sigra Carl XII. og ædra Garða-
ríkis óvini, en bætti heilum Konungsríkjum af
veldi heirra vid sitt; skóp dýrdleaustu maktar-
borgir, og mikinn her, og kaupskipa - flota í
hasti, hvar alls enginn var fyrir, festi ekk lend
sín síðan óvishnandi vígjum, og seck hví óstýri-
lætsta Strelizara lidi eydt og dreift, og med
hví vorid Ríki sitt síðan fyrir öllum borgara-
lærum stríðum, ákomid reglu og ró, fínnit Geist-
legum og voldugum, uppiðsdslumönnum og
undirokum almúga, hlýdni og undirgefni,
hoggindi, réttindi og síðsemi í framferdi án
mannagreinar ásits. Varla tjást ðæmi þess, ad
upphesd heirra, edur velunnan hans hafi sleppt
neckrum ákjördum eheandum, hó hann fæin-
um sinnum ívegdi nochurra strassí.

En — útfall Nordurlandanna sambanda
í Peturs Mikla 20 ára stríði, er samt merki-
legast: Carl XII. fémur óvægur optur 1714
úr sángelsi Tyrkja til Pommern. Bragdares-

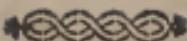
arnir, Garún Görgz, Holsetulands Nádherra, leggur lag sitt vid Spónar eftsta Stjórnarherra Cardínálann Alberóni; þeir gáuga refslega, en leynt á milli allra med ráðabrugg, til ad snúa ólu upp og nídur í Nordurálfunni. Görgz fer ad sætta þá Pétur Mikla og Carl XII. til þess ad hverr velti ódrum samfylgi, til ad skipta med sér Pólalandi, hvar Augúst Konung II. átti ad assetja, en Stanislaus á veldisstólun; Danmörku eins, og áttu bádir, eptir unnum Norveg (í voninni) af Carlí XII., ad falla med geysi her inn í Skotland, halda þáðan til Englands og assetja Georg (Jörgin) Konung I., á medan Alberóni bædi í Fránkarkróki og Englandi med ærnum peningum undirbyggi upphlaup, svo England enga adstod fengi frá himi; á medan Jakob III. tæki Konungsstjórn í Engladni, en Spónar Konungur Philippus V., þjómi med mikinn herflota móti Englandi og í úngdæmi Lodvíks XV., settist ásamt á Fránkrikis Veldisstól, en Pétur fengi lönd Georgs í Hódskalandi, og Meklensborg syrir Cúrland til Hertogans, sem suða átti af Pólalandi; en Svíar Bremen og Verden, sem hann þó nykepty hafdi af Dana Konungi. Þil énhtis kostadi samt Stadurinn Bremen í árslokin 1716 uppá dýrdlegt og fuminstuagt stóelda verk, Pétur Ezar til ærin, líklega í Herraskipta von, er hann þá ferdadist þar um og batt ráðin vid Görgz og Alberóni, og létt Stadurinn þá birtast í því Elga verki

ítrekudum sinum á 100 stodum í einu, þessi brennandi ord: „Vor Frælsar í kemur ad vitja vor.“ En all þessi ráð urdu ad — vindi: Bréf um þau séllu í hendur Englands vina; Svíja Sendibodi þar og Barón Góetz, ædsta Ráð Carls XII. ordinn, urdu ásamt Alberóni teknir til fánga; þessi rækur úr Spán, Góetz aðhöfdadur í Svíaríki, hattadur mjög, einkum fyrir myntun kopars þar, í hoerjum í skildings vyrði gylda skyldi 96 þá. Þann 11. Dec. 1718 flaug lítil kúla fyrir Fríðriksholl í Norvègi gégnum gagnaugu Carls Konungs XII., en Ænskr unnu frægan sigur á Spánað herflota. Af allum þessum bandamönnum komst Pétur Ózar einn fiaflaust af; allt stod vid sama, sem ádur, nema hvad England, með sylgis fyrirheiti vid Svíja, æsti þá upp mot Petri til hefndar, en hann einn, yfirgefum af allum bandamönnum, héldt úr hví sifeldt fram fríðinu gégn heim, með grimð og heill, sem ádur er frásagt, brenndi á strendum Svíja fleiri enn 15,000 hús, eyddi þar morgum kopars og oðrum verkum, tök fjelða herflipa og brenndi seinast (sjá bls. 208) 40 Stadi þar upp, gaf alls eckert vopnahlé á medan um Fríðinn var samid, hvort lofsins ákomist 20. Sept. 1721 í Nýstad.

Þessi brennu-grimð Peturs Ózara, hafnval undir sjálsum frídar-samningunum, finnur vart adra aðsóknun enn þá; ad hann med henni hafi viljad fýta fram hans ályktun, sem

inest veikja Svía, svo ad honum sem arðsamastann og varanlegann freid undirgengjust. Hann þótti annars Hardstjóri mikill um sína tld; hvad um aldir hafdi lodað ádur vid Gardaríkis Drottnera, enda hafdi hann vid grimmt, halldid, upphlaupasamt og gróffidad fólk har ad sýsla, hverju vart mun annad hentad hafa enn hardstjórn. Hann fann þád vel sjálfur og sagdi opt: „Veit eg ad ótlendar þjódir kalla og „halda mig Hardstjóra, en, nú sem stendur, „hentar Rússum minnum ecki annad, en þegar „ar þeir síðast framar, þurfa þeir minni „hörku vid.“ Þil hess ad evda gamalli ragmennsku Rússa, en innblása heim hetjumódi, lét hann sjolda hermanna hræfja framaní alla þá, sem í bárdögum undan runnu ádur en heit skotnir urdu, baud ad skjóta hrern, sem hórfadí og eins sig, ef hann svo gjordi. Harka hans séck álas, þegar hann lét drepa Kammerherra Drottningar sinnar Móns, og baud ad flengja Systur hans, sem var Höfði Katrínar, 11 Knúts-hoggum — fyrir Mútu-tekt heirra, sem alla átti ad logum ad varda lífstræffi — (sjá Nöru i 1ta Hestri bls. 125). Fyrirbón Katrínar ávann ekert fyrir hann, en Höfðiuarinnar stræffi ivægdi hann 6 hoggum, sem hann þá baud í vindinn ad slá, til votts um hvad verðfildad væri, en vildi ómögulega láta Stórmenni ódrum framar óhegnda. Degi sildar en Móns var hálsþoggvið, feyrdi Pétur har hjá með Drottningu sína, hvor líf hans var á siegle

ur fest, og bendti henni þángad; hún leit undan, andvarpadi og lagdi med hógværd: „taun er ad vita, hværsu með leidast í freistni.“ Þorir undirokun almúga og útsugur eigna heirra vard Pétur heim gramaður. Þét marga heirra afhofsda, þó vildstu menn hans væru, en einn heirra, Ríkis-Cancellera sinn, nádadi hann fyrst á afroku-pallinum, med æfilaungum þrældomi í Siberiu. Med þessum stroffum allra, eins Stórmenna, vildi hann fæla þessa frá undirokun, en vernda almúgann, sem hann lét set annast umi. Hværsu hann egadi Furst-ann Menzikoff. sýnir bls. 187—88. — Hafi straff hans á Strelinvara upphlaups-mönnum, sem umigétur á bls. 165—66 og 181, hóft hardt, mega heir dæma um, sem vit á bera, hvort marg-strekud fjor- og land-ráð mótt sínar um Landsherra, af þvíliku óstjórnlegu herlidi, hafi hent veigar ad straffa til epi-ræðemis, svo ad honum og ríkinu yrði óhult fyrir líkum upphlaupum, ellegar skyldt verid framær ad þyrra þvílikum ódáðamönnum, sem nýframid hofdu óttalagustu nídingsverk á Máfrændum Péturs Þjars og morgum satlausum. Svo þessi ódáðaverk heckist gjorr, skal eg hér fæin tilnesna, af heim morgu á bls. 164 tilbendur, sem þetta lid framdi, eptir innblæstri Sophíu Prinsessu, Systur Péturs, sem lagdi akann hug á ad fyrirkoma Pétri og allri Ætt hans, en fá sjórnad sjálf í hans stad, eda ráðid ollu í nafni Jwans (Jóns) eldra Bröður heirra, sem var hálf-blind.

ur, stomiði, þjádist af slegum og rycingum, og var því óduglegur til alls. Sophía hét þessu síði, strax eptir grefrun Þórðar Alasonar, gjosum og launa vidbét, ef heir útrýmdu allri Móður-ætt Péturs Egars, há 10 vetrar gamals, einkum heim zur Natiskinum, Móður-brædrum hans; uppdiktaði ad annar, ad nafni Jón, setstur væri á Konungs-stólinn og hafi ætlad sicc ad kyrlja Prins Jwan (Jón) og bætti vld, ad hollendskur Leknit, Daniel Vangad, drepid hesdi Egarin Þórd bröður sinn med eitri. Héck heimi síðan lista vfir 40 Stórherra Ríkisins, sem hún taldi fjandmenn hels og fursa ad drepa*) Strax vard Prinsunum Dols-gotucci og Matthíosi (Massen) svegt út um gluggzana, en syrt nedan há róku Strelizarsæt vid heim á spjóta, oddum, færdu há úc vlu og drógu svo fram á stórtorgið, vedu síðan inn í Slótið, fundu þar annann Móður-bröður Péturs Egars, sem hét Athanasius Nas-tiskin, og stúngu hann í géon, brutu upp hurdyr nálærar kirkju, hvort 3 af heim, er drepaði, eptir Sophiu Vista, flúid hofdu, drógu há burt frá altarinu, afklæddu og stúngu svo ígégn med mord-kutum. Peir sáu úngann

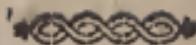
Ω

*) Máspipið hennar dæmi vðr ádur breytni Christjáns Konungs II., í Stockholmi og Danmörku árin 1520 — 23.

Edalmann koma út úr Soltikosss húsi, hrekk
heir þó eisfudu; nockteir heittra héldu þad vera
Jón Vatiskin, ad hoerjumi þer letudu, og
drápu hann strax í stad, en sáu óðara, ad
hetta var sonur Edalmanns Soltikosss, færdu
því hessum lík sonarins til ad jarda þad. Fad-
irinn vogadi ecki ad queina yfir Sonar mord-
inu, heldur gaf hemi peninga til, forir þad
heir færdu honum lík alblödugt. Kona hans
og dætur og ekja hess myrdta flódu í thrúni,
en breipludu Soltikoss um pennu breifléfa.
„Bídid — sagdi Ólífúnautinn — hefndac-
tímans!“ Einhverjir Strelizgarar heyrdu
þad, snéru haniðdir aptur inni í húsið, drógu
karlhuglinn á hárinu fram í dýrnar og drápu
hann þar. Adrir Strelizgarar leitudu öllse
stadar ad hollendiska Læknunum Vangad; heit
fundu Son hans og spurdu: hvor Hadir hans
væri? Sonurinn skalf og quodst ecki vita þad,
en heit drápa hann strax. Heit hittu annann
Læknir þýðskann; „þú ert Læknir — segdu
heir — hafir þú ecki gráfid Höðr i Egar
eitrið, hafir þú vist drepid aðra med því
móti, og ætt ad deva!“ og drápu hann þar
í stad. Loksins hittu heit hollendiska Læknis-
inn í berlitra dulat-flæðum, og drög. y hann
fram sytir hollina. Prinsessarnar unnu mög
hessu valmenni, til hvers þær báru besta traust,
heiddu Strelizgarar gríða fyrir hann, foddus
hann vera þann allrabesta Læknir. Óa, vþydis-
lega stundad og farid hafa med Höðr Egarr, en

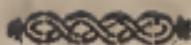
Streligarar fogdu: ad hædi, sem Læknir og
 sem Galdramadur væri hann dræpur, hvil
 hjá hūnum hafi heit fundid hukada Engis-
 sprettu og Nodru-hvædi; og krofdu har hjá,
 ad har framseidu heim Jón Mariškin, hinn
 Péturð Milla Nödurbróður, ad hverjum
 heit hofdu forgehins leitad í 2 daga, og quády
 hann efalauðst dyljast í hollinni. Hví ella skyldu
 heit strax í henni queikja. Systir hessa og
 Prinsessurnar urdu daudhreðvar, fóru þángad,
 sem Jón Mariškin var salinn; Patriarchinn
 Kriptadi honum og gaf honum, sem sálar-nesti,
 þá síðustu Smurningu, breif síðan Mariu
 afmálun, sem hölti Kraptavæcka-rík, leiddi
 vid hond sér henna únga mann til Streligara,
 og har fyrir auglit heira Maríu límind.
 Prinsessurnar flódu í tárum (og Sophia med),
 umkringi Jón Mariškin, séllu fram á kné
 sin fyrir Þáttunum, og sædu þá um, í nafni
 heitrar helgu Jómsfrör, ad hyrma lífi Nöð-
 urbróður heitra, en Streligarar hrísu hann
 úr hondum heitra, drógu ofan fyrir stigann á-
 samt Læknirnum Vangad, heildu har vísir báð-
 um nockurškenat Rett. og dæmdu þá til ad
 smá-brythast nidur. Þetta framkvæmdu heit
 strax og settu síðan hofud, hendur og fætur
 heitra uppá járngrinda brodda vid Slotid. A-
 medan nockrir í augson Prinsessanna sedludu
 þanninn heipt sinni, drápum hinir nidur hrenn-
 um alla, sem heit hugdu Sophiu Prinsessu

grunsama og þó miklu fleiri, og úthrépubúðu síðan Sophíu, sem medstjórnandi heim Pét-ri og Jóni (Jwani). Hún samþycti allt hvad heit hofdu í frammi haft, gaf heim drjág verðlann syrt slátrid, og þessum moidingjum eiquð heirra dreppnu; leyfði heim ad reisa upp Minnis-varda, og á hann grafa nöfn heirra dreppnu, sem Landráda-manna, og féck heim loks opinbert packlætis stjal í hendur, syrt hollustu heirra og sylgi. Samt mun fambondum Móðurfrænda hennar fullt svo mikil, sem henni einni, heita gramma upphlaup eignandi.

Ad Pétur Czar 1698 minntist þessara bððda griminilega, þegar Strelizarar (sjá bls. 181 - 198) í fjærveru hans, gjordu ný samþond honum á móti, og upphlaup til ad seija hann af, en Sophíu Systur hans á Beldisstólinn, hefi eg nefnt á bls. 181, en ad hann sjálfur med egin hendi vard nockurra bððull, og létt nockra æðstu menn og Fursta Ríkisins verda þad med sér, vottadi hardlyndi hans. A ferdinni heim, til undirokunar og stressunar heira, fann hann, sem ádur er saot, Augúst II. Polalands Koníng, sem var kempa og hraustmenni mikil, sá hann sjálfann í einu heggi sníða med sverdi sínu haujunn af stóru pólstu nauti, og féck hann til ad láta sér sverdid eptir, til ad reyna þad á Strelizuro um; enda tökst honum dável nied því ad að hosda s heirra, en Fursta Menzikoff þó enn betur 20. Fursti Gallizin, óvanur heim sors-

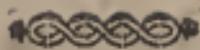
um, skalf og hjó opt stækta. *Le Fort* og stam-
 andi *Sendibodi*, hverjum Pétur baud vid
 sama ad reyna sig, afstúngu þad. Pintingar
 miklar lét hann á hinum framsara og 2 konur
 quíksetja. Sjálfur lagdi hann Knúts hogg á
 Prins Menziboss, og 1 á Hófstrú Katrínar
 Drottningar (sjá bls. 239), eg ætladi henni þó
 fleiri, hefði hún ecki þá strop ljúflega vitnад um
 grunud ástar hér milli Katrínar Drottningar
 og Kammierherra hennar Móns, um hver
 Pétur Þær hafdi bendingu fengid af helzta
 vildar. Herfotingja sínun, og komst kjanlega
 ad, er henni um nött hitti þau ein í Lystihúsi
 aldingarda sinna, þá allir hugdu hann á serd-
 um fjarlægann. Bard hann þá hraddur og
 bardi Drottningu, en sat á sér og lagdi eck-
 ert til Móns, og atyrdii hann eckert, en hugs-
 adi honum þegjandi þorh, fæk líslu seinni san-
 fært hann um mótutekt til frama tillagna vid
 Katrinu Drottningu, sem vardadi dauda-sekt
 ad logum, enda lét hana þad uægja honum til
 sakfellis, en duldi alla hins óvyrtru efnið syri-
 tign sína, því hafdi henni nhlega euglyst vænt-
 anlega kjanlegu Katrínar; en þó þessi hóf
 orsókin verid, hovers vegna hann, þegar hún
 sorg/fins bad syri Móns grida, leiddi hana
 til dýrimætosta *Spegils* hallar sinnar, molvadi
 hann í þeckju, og gaf henni þar med þá bens-
 ingu, sem umgétur í nætu lá bls. 125 (ita
 Hefteis) hér ad framan, tök hann samt, vid hein-
 ar starpvitra og hógværa svær — enn þótt þá

máské sekrar — heim inngróinnar ástar tilfinna
íngum til hennar, ad hann alegundi þá í bráð-
breiðleika hennor, en tólk hana aptur í sátt,
framhéldt frýningu hennar, en — varð henni
samt út því faldari.

Panninn eyrdist Péturs Þjors mikla súl
þmíst verid hafa hafið af háldomss kost-
um, honum ættengum, eil grímdar, epi-
einrásdum hardstjóra rétti Gardar W. Drottna-
ara, sem á stundum leiddi hann til bræði og
grimnira píntinga sekrar og évildarmanna, og
fælulegs straffs med heittra hjólbroti eda dómum
til afskurðar stundum rangu og stundum nesja
oðr evrna, ádur enn heit vörðu útlægir gjordir til
Siberiu, ellegar af náttáru vidqvænni th-
stillingar, ráðsvinnu, góðvildarsins mankjær-
leika og vinóttu trúfesti. Þessa votkadi hafi
Vini sinum Le Fore, hvors jardarfor hann
1698 gjordi rétt furstdæga, og sylgdi honum
med rátum til grasar; eins Augústo Pólalanda-
Konungi, hvorti honn aldrei biá; líka Mens-
zíkoff Fursti, hvorti hann aldrei til dauda
dœndi, þó margur fyrir minna mætti lúta, en—
sem Hardstjóri, er þó vildi unditokanir afmá
og frama rötsamlega stjóren i sínu Ríki án manna
greinarðits, agadl hannhardt afbrot hans,
med opinberu sparki oð barsmíð og Knátsstrælli
og þungberustu fjárfækjum, og þad med órass-
anlegri stjórnsemdar aleörugéfni (há bls. 187
—88, 249). A medan hann 1722—23 var
i heiði i Persalandi (bls. 234); reis i Ríkiss-

fæddinu megn deila upp milli Menzikoſſs og
 Víſi. Cancellerara Schaffiurows; hve t bi íxladi
 þar óðrum um stóri glæpi. Þéttur Ezar heims-
 komiſſi dæmdi hoein fyrir sūg straxi 1000 Rúbla
 settir, fyrir gleymida vydingu þeirra fyrir Nádi-
 inu, hoerju, hann i fráveru sinni faldit hefði
 Stjérnaiinnor hátiogn á hendur. Schaffirow
 var fðan dœndur til ad hafa fyrirajoit æru,
 lfi og aðhi, en Katrín Drottning bad honum
 gryda og fór hann útlægut til Sibertulands.
 Fyrirbón hennar séck þá ecki, sem ætldi ella, ó-
 unnið Menzikoſſ fyrirgefinna; Þéttur lagdi
 sjálſut á hann Knæs-stross, setti hann frá
 Liðerra stjóren i Vestlandi og Ingemafias-
 landi og gjordi honum 200,000 Rúbla fjárs-
 settir. Litlu seinna fann Þéttur Ezar Menzikoſſ
 holl svo fótæflega búna, sem aunnis horg-
 aramanns og léti í ljósi surdun sína vísir hví.
 Menzikoſſ quadst ordid hafa alla hennar dýr-
 gripi og alla búshluti ad sejha í böturnar. Þétt-
 ur Ezar hefti bætur esna-ástand hans, reiddi
 ist og mælti; „ finni eg ecki holl pína vid
 „ nærsta manni-fund herna svo útbúna, sem
 „ vign pinni lómit, skeltu tvosoldum fjárs-
 „ lektum sæta.” — Þéttur varð estíllandi
 jafran, et honn komst ad undirokun almúga af
 Embættisráðhanna sétþlægni. Svo vidqæmum
 hinn vor um hins vernd og rétt, svo upptóttar
 ue varð hann vid þessara rángeleitni. Árið
 1724 urdu 18 esstu Embættirnar sannse dir
 um Mítu-rekt og Embættia forsjónum; 9 þeira

scetu Knáts· strøssi, mistu nef og evru og vóra
síðan dæmdir til Galeidu þældéms; hinic
9 vægar strøffadir. — En — Furstinn. Gagá-
rin i Síberiu, hinn mannkjærlegasti og besti
Landstjórnari, stóroföfull Landshöfdingi og af
öllum undirgésnum elskadur, felli í grumleind Pé-
urs Czars um, ad hinn vildi verða sjálfss-
stjórnandi Drottinari Síberiu; varð kallaðs-
ur til Mossé's, þar á hann nockrumisinnum
lagt geyfilegast Knáts· strøff, en hann játadi
alls ekert á sig, því hann var saflaus hold-
inn, en samt hengdur í gála syrir framan-
Réttvisinnar Ríks-Samkomi sali. eiger hans
gjordar uppneumar, en Sonur hans varð flétt-
ur Matrós.

En — hafi Péter Czar vottad hærdstjórn
sína í morgu, ad Forsedra finna síð, sýndi han
sig einbeittann Stjórnara og Fullhuga jafns-
an, sem jafnframt lét sér annast um ad frama
almennit gagn, síðun, framtog og heill Nífis-
sins og þeina finna, þó han missunarlaust strøffe
adi þá, eins hda, sem lðga, sem vildu hinna
hneckja edur kollvarpa hans manndóms· og
heillaoenlequ fyrirtækium, og vogadi óhikad
og óskelfeur til heis r: og l:fi sinu. Hanninn
skaut Fulltrúi hars, hann zann Febr. 1697,
ad henum, í reitlu hjá Le Fort, ad þad qvold
væri rádgjort ad grekja í neckrum húsum í Moss-
é's Stad, en — þar menn vissu venju Péters
vera vid eldsveda sjálfur ad koma til adstodar
þangad, væri af bauðamönnum rádgjort þá

ad myrda hann um qvoldid. Þetur hvars
huri eina stund, kom svo aptur og sagdist hafa
fengid tóf vid ad hafa ordid ad fara sjálfur
med aur hermonnum, og taka einn Herforing-
ja, einn Kámmherra og einn af Ríkisráðinu,
til fánya. Þóru þeir sðan leggsóktir og dæmds-
ir, hvort til ad heim afhöggvin yrdu hendur og
fetur og bareptir hofudin. Þar ámet lá hon-
um hengt á hjarta rétt fodurlesg umhyggja fyr-
ir gödmenta og sidabétar útbreiðslu um Ríki-
sitt, og vernd vegna sínum móti undirókun.
Því stiptadi hann 1724 í Febrúaríð þann sð-
an svo nafnsfreiga Þetureborgar Háskóla og
Ríkssí. Þád til ranséknar Embættismanna
breyten og streffunor heirra fyrir asbrot. Um-
hætti, jök og stiptadi holda Skóla um allt Rík-
sí, dhriwæt Munadarleysingja, hás, Spita-
la, Póst- og hebergjara, hús allstádar, myln-
ut, vopna, smidjur, margskonar handydnas-
og Vefsmidjur; let málma-gresti birja og
heim kappsamlega framhaldia; rennur grafa til
siglinga og stórfutninga á skipum úr Ladoga
stórvötnum, og reñu, sem med Wolga-fjots-
ins hjálp samenna átti Eystri-Salts og Cas-
pia-hof, og í Gordari-Éi minnsera grúa Saude-
fjár til ebl'ingar heis Elæda, sin'da og annara
handverka. Að breytingu Elædinuðar Ríkss-
hesi eg minnst á bls. 183-84 og á Skegg-
takara heirra og Skegg-skatt Þeturis Þjars.
Bændur vildu ad sonnu heldur sjá — sem áda-
ur segir — víðast hvat af Skegginiu eni silda

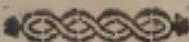

íngunum, en gevindu hó vandlega sitt länge
stégg, og fyrilogdu ad hó stungid verdi í ske
kistur snot, ses heit ecki stégglausit birtusse
St. Nikulási. Rússa Verndar godi, eptir
daudann. Í Ástreakan vildu Innbúar heldur
haussinn einn stéggid missa, og voktu út af hó
upphlaup. Pétur Mikli gat stiptad Pétursa
borg, sínid ad sjálfur formis mund til eptirgjorda
og Crónu-slots fastala, stikad sjálfur t jápu leid
inn á hessi haus; endt Steelizara ósvína
lidi; kenni Geistlegum audmýkt eg vñdirgeðsnir,
og heittra Patriarcha od láta annann en sig
lypta sér á báð og teyma undir sér á Pólma
Sunnudag; unnid morg Konungsríki til
veldis sín; skapad her- og kaupskip; flota;
fi amad sidun, mentir, heill, handverk, kaup-
verðslun, sial ngar þegna finna"), en ecki komi-
ð id öllum Rússum sinum til ad raka sig.

* Merkileg varð Hátíðin, sem Pétur Ójar héldi
1723 eftir Vlóstadar Fridiñ (frá 1721, í Mið-
ingu fóspunar herflota sínus (sjá bls 233).
Hann létt há flytja þann litla báð, sem hann
i fyrstu eignadist og sigdi á sér til gamaus á
Wolga flötinn, og seu fyrst gaf honum lyft og
hug á ab eignast Herflota, frá Vlóská til Pét-
ursborgar Kastala, og þar byggja yfir hann hús,
honum til vardovertslu og til æfingrarr miuningar
um, ad hann var allt hvad Gardaríki vid Pét-
urs. Ætternar birjun átti af skipum, en 1723 vor
fæð floti orðið 26 Linuskip, hverra þau sigrstu
futtu i 10 fólkskipi, en misst 50; en 15 fregðar
er og 100 waleidur. Þessum herflota radadi Pét-

Eg minntist á brennu-grímd Péters & Svíu strendum á undan Þibstadar, stridi (bls. 238), og ad honn med heuni fíkta vildi fram endalokuni Jónas og mædusomis strids, en fá seidinn Rúselandi sem haganlegastann. Þessari biennu-grímd héltadi hann Svíum frífram, ef heit ecki innan tveggja mánaða tekju sínum seidarkostum, en — þá ekki vard út þó, og Péter ótrast miáttí þar nefnt samfylgi Ense-va með Svíum — þó hinn flot eptir reyndi ist adgjordaleus — sann honn sér henta, sent mest ad veikja fjandmann sinn ádur, eins og stríðandi þjóðum er tamit. Þar (bls. 238).

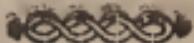
ur há (1723) svo níður, ad hálfs-tungl mindredi vid Crónstadt, sér sjálfur í báti n, lét Admirála og Fursti Menzikoff róg honum undir sér, en síherti hjálfur, allt í kringum flotauna sem allur lét flogg sín á medan figa níður og heilsadi honum með fallstycja stóthridum; báturni n svoradi og þakradi med zur smá, fallstycjum, sem hann bar. Þóks sér báturni n iúr í midjann flota hrínginn, og vor há uellum st. pa mosstrum hrópad: Vivat! og Gutta edur sagðar hróp. Þá voru og filda morg Baupföt komin í gáng hjá Rússum, en yfir 200 útleud heimfóku til verðslunar árlega Pétersborg, hverra verðslan og handhydnir ódum blömgndust með hér um 300,000 Stadar-búum, hyar enginn át ur saunst, heldur móra-sen eitt. Samt réðust Rússar seint í leidángurk farir til China, ellegor um frína Jardarhnóttar inn, þoi fyrsta skip heittra komst sudur fyrir Midjardar-línuna, þann 2612 Rév. 1803.

nesndi eg' nockrar þær eydileggingsar, en Sneð
do: ss telur þær jafnvel enn meiri, nesnilega: 13
stórt-stada brennu til østu, 1361 bæs-
þorpa, 141 herra-garda, 2 Roparts og 14
Jácn-verla; budu hó Svalar 30,000 Dall-
til, ad einu heittra hrði hl:st; líka settu Rússar
eld á Skóga um 20 mílna víðáttur, og drápu
nidur fleiri enn 100,000 af fullordnum Naut-
peningi, en fluttu fjölda úngra Svía til
Rússlands.

Istyggi-legust þótti samt harka Péturs í
kili til dauda-déms Sonar hans Alexíusar
1718 (sjá bls. 202—206), ecki af því, ad stofna-
ud fjörrað Födurs og Einvalds. Stjórnara
síndust verðskulda minna enn dauda straff, eda
Péturs Þjars réttir væri minni móti Syni,
sem Landréðamanni, ef hann stofnadi Födur-
mords óheyrilegasta ódædi, heldur af því: ad
Pétur heitid hafdi Ala frærgesnínau, Eðemi
hann sjálfsrafa heim aptur, og Ali þarhjá-
hátidlega varid aldrei ad kolla til Aðis-
stjórnar eptir hinn. En — þetta hafdi Ali
og gjort áður enn Pétur ferdadist heimanad
1716, þó reyndist sjótt sá umi eidur honum svo-
matklítil, ad Menzikoff fann sér skýldt strax
ad fræda Pétur, þá í Kaupmannahöfn stödd-
ann, ó, ad Ali særst ecki nema umkringdus-
mestu alfunnunum Uppreistarmönnum og Geise-
legra. Ílphði, sem ósvíði útbreiddu illt um
Pétur allstadar, sem Födur og Landstjórnara,
til ad ekfa og greiðja gremju og upphlaup, með

Hótun fóll vorpunar allta Þéturs verka og þád
 bráglega, þóí Bis�up nockurt, ad nafni Dos-
 zitheus, dreifdi út til Alla, annara Mettingja
 hans og Scórmenna, Draumbitrun sinni —
 segir Volter — eptir hverri St. Demetrius
 átti ad hafa birt Bisíupi heim í nafni Guds,
 „ad Þétur Czar ætti þá eptir eina þrjá
 mánudi alls ad lifa, og ad Alexius, Eu-
 doxia og Maria Systir Alla skyldu þá til þeirra
 eptir hann.“ Þegar nú Þétur vard þessa
 vísari og ad Eudoxia (hans fyrri apturræks
 Drottning) hafdi lagt nidur Nunnu-lif og
 húning, og bjóst vid þá og þá med Alla ad
 taka til sjórnar, quaddi hann Alla til sín til
 Kaupmannahafnar. Ali gégndi því ekki, en
 straue til Kejsara Carls VI. og bad hann líð-
 veitslu ad koma sér til Róssa sjórnar, vid
 Födur sínus þá og þegar væntanlega dauda,
 og hafdi þar um heit fengid, þó Ali ádur hafdi
 hárslægla vid Gud og Födur sinn fræsvar-
 id og aff. lad sér alla Ríkisstjórn, sá Þétur
 sér þóin búin fíorráð leynd þá og þá, og
 vissi, ef Ali lífði hann, ad sili sín verk mundu
 ónhitt eptir hótun Alla, en honum lopt verda
 meinsarum á Beldis-stólin af hars floks bandas-
 monnum; Rússar þóin falla í forná vissidómi,
 grófssidi og óhell, Petursborg eydast, unni-
 lond og veldi missast, en hefletinn ad engu
 verda, og Gardaríki, sem fyrri, solum náþe-
 um ad herfángi. Hjá Kejsara Carli VI. ætla-
 di Ali ad bida loka þeira 39ja mánaða og

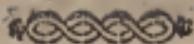

dauða Södur sín, en — hegar hessi bráði,
eptir vitrun Bis�ups Dozithei og Pétur falle-
adi Alla heim, leid Ríssari Carl VI hann ekki
lengur í löndum sínum, svo Ali vart heim
æd hoverfa.

Bid ádurnefnda loasókn og dóm Alla,
lagdi Pétur Mikli ollum Dómurum eptirmihi-
leaa á hjarta — án nockurs tillits til sín — svo
ad dæma um Ali mál, ens og heir vildu á
sidarsta Dómi Gudi til reiknings forit standa.
Sannadur var á Alla, med fleiru, vidbjóður
hans á góðmentum, óvild á Södur sínum og
hötanir um kollvorþun verka hans; sífeld ums-
gengni med upphlaupsmönnum, grinnið vid Prin-
sessu sina, flótti úr Néfinu og fjöldskapur,
er hann velja vildi hjá Carlí Ríssara VI.
til Södur sín. Þeir Geistlegu, nefnilega: 8
Biskupar, 4 Abótar og 2 Lætirmæistarar á
Gudfrædi sögdu Gamla og Nya Testamente
anna Dém vera fyrir Dauda-sók hess, er
holvot (hvad þá stofnar meiri óhæfu gégan) Sóra
eldri sín; þó værti og dæmi til í bádum
um tekt barna til náðar, svo sem Absalóns
af Davíd, og af Södur hess fortapda sons-
ar, og lyktudur svo: „Hjarta Czarsins er í
hendi Guds; velji þad pann veg, sem hond
Guds vísar því!“ Allt dæmdu heir Alla
hiklaust dauða sekkun Hann sta Júlii 1718,
og hann dauddaga Prinsiss, sem bis 206 til-
nesnir, telur Büsching eptir morgum Merkiso-
nnum vissastana. Gardarikis heil má og

efalaust halda verid hafa Alz fréfoss, sem vellið
síðads énytjungs og þrólmennis (þá bl. 202),
dróckjurúts og vellvistings, sem inngeðið hafdi
titur sinni naðnfrægi, bestu Konu, Prinsessu
Charlottu, heverja Pétur Eyrar hafdi honum,
við hans unmundunar og síða betrunar, rétt
skáðurlega vald, og unni Pétur henni mjög;
en — þó hún yrði lœknud af því ned naumind-
um, reyndi Ali optar til ad skapa henni oldur;
loksins, þá hún átti einungis einn mánud eptir
af barns meðgaungutíma, sparkadi han henni
svo miðfunarlaust í lífi; ad hann hljóp burt
frá henni út á Landsslet sitt, ad mein hug hans
vauðri og flogið i sínu egin blöði. Hán
raknadi samt einn við og fæddi lífandi Son, er
skrárist Pétur og varð síðan Kessari, nefnudur
Pétur II., en dendi únglingur á 3ja Stjórnun-
ar-ári 1730. Módirinn vildi engin lœknis-
medal framar þinga, og graimdi sig í hel.

Samt beiddi Ratelin Drottning Alz
gríða, og ad hann yrði innilokodur í Klavur,
en quod þá grunsemi falla á sía saklausa —
yrði hanti dýrddur — ad Petia skédi til ad koma
Soni hennar og Péturs fram til Stjórnar;
en þad vannst ekki. Ea gat hess samt ádur á
bl. 204, ad hessi útnefndi Trónarfi heirra,
Pétur Pétursson, dendi 1719. Hans miss-
it forgdi Pétur Eyrar svo innilego, ad hann í
3 daga og 3 nætur lokadi sig inni og nærdist
á alls enau; en — þá herdti Ríkiseáðid upp
hugann, flappadi uppá dýrenar, svo Pétur

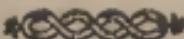
sokins lauk heim upp. „Ega Róssar ad vele
ja sér annan Stjórnara?“ — spurdi Oddo-
viti þess. Þurðinn Dolgorucki — „allt stend-
ur, sem komnið er; allt í Nefnu fellsur strax í
stjórnleysi; sigradir sjendur taka sig þegar upp
aptur; fær þú sied allt Pitt verk svona gjor-
falla?“ Þóð had ávarp seckjadi Pétur sorg
sina og tök strax rösklega til Stjórnar á ný.

Þess er áður gétid á bls. 206, að morg-
um áhängendum Ala heitns, varð eptir hans
dauda grimmilega heant, einkum heim, sem áttu
hátt í Ala flotta til Kessara Carls, og í Ala;
Módir hans Evdoxiu og Systur María
Stjórnar rádagérd eptir Pétur. Bisup Dos-
githeus varð hálshoggvinn; Herforínginn Gle-
bowr teinstunginn og deydi aumfunarlega; sér
einnum hirdmána trúnoan skorin, en nef og eyru af.
Nunnur fengu Knúts-stroff. Evdoxia Ex-
Drottning, Módir Ala, hýdd af zur Nunn-
um opinberlega í Nunnus-klaustri. María
Prinsessa lekud inni í Schlüsselsborgar fastala.

Petur Ezar séck opt þvílik grimim, en á
stundum þau fátegustu umisfoll — sem Gáfu-
monnum er tamt — en vold hans og tign og
nóttúrlegur fyrugleiki lét hann haldan hika vid
heirra neimna framkvæmd, til hovers helzt, sem
þau hneiadust. Eg hefi talð þor uppá hmis-
leg dœmi hér ad framan, en einna fátegust á
bls. 171, þá honn med Locka-patrúð dreg-
id ofansýrir andlit sér, rann út um Stjórnars-
salinn í Haag; lét (sjá bls. 183) Rakara vid

Stadar· portin, raka buri stégg Rússa, en
 Skraddara skella nedan af stoppum heitta, og
 lagdi Skatt á stéggin, og (bls. 186) tók frá
 Rússum í fylgd hans vidbjód á Líka·skurðum,
 drég út þeim tennur til pröfs, og svo frv.;
 hardi Menzikoff (bls. 187) grimmilega, en
 óskadi honum síðan til Incku og sat ad veitslit
 hjá honum á hans Afmælis·dat; lét hann
 (sjá bls. 189) þri·drecka Dátons skál, er hrafs-
 id hafdi Menzikoff frá; hátidar· hold hans
 sum, til dæmis; ný·nefnd flotans, Viarca Páfa
 valíð og Viarca · Páfans gipting (bls. 219),
 og Hof·narrans brúðkaup (bls. 222) etc. Eg
 verð hérlid ad hæta enn einu fátegu innfalli
 hans 1717, þá hann á heimleid frá Fránk-
 ríki á seinstu ferd sinni kom til Stadurins Dant-
 zig í Preussa, veldi. Sá Stadur hafði þá
 sína egin Fristjörn, sem engum undirgáfum. Fri-
 stadur, hvors Stjórnar· vold ædst vörzu hjá
 Borgmeistara hans. Péetur kom þángad á
 helgidag um messu·tíma, þá hvort madur var í
 Kirkju; hann lét fylgja sér þángad, og gæk sá
 ríkjandi Borgmeistari þar, sem i Kirkjunni
 frétt kómu Þóurs, á móti honum og braud
 til tignat·setlis hjá sér hátt·upr· hvadan Pé-
 ur séck lítid yfir allann Sofnudinn og Sofn-
 udurinn hann. Péetur hlýddi á Predikunina
 med næsta athygli, en — nockru seinna sókni
 fusdi nækkur á hans þunnihærda koll. Hann
 sá hann stjórnandi Borgmeistara bera stóre

R

eblis sídt og státslegt Locka-parruk, brá því af folli hans og uppá sinn, án hess ad tala eitt erd þar um, hlýddi síðan á Preðikunina, og féck Borgmeistaranaum, sem setid hafði med beran flálan á medan, parrukid aptur í messus lok, og þækadi honum þá furteysléga lánið.

Med allri heirri brædi, grímd og blöðagirni, sem við og við brennimerku Péturs hardstjórn, reyndist hann hess á milli vitur, ráðsettur og vinfastur madur og vidgvæmur í Lund. Af því móttí Rætin I. Drottning hans segja, hverri hann unni myg, ekki einungis sem vndislegri, flugagásadri, góðgladri, blíðri og hógværti, heldur honum sí eptirlátri, lempinni og því gédþeckri konu, og laf því sá mikli fjöldi manna, hverja hún opt, en þó ekki cérid, með hennar mannfjærlegu tillsgum; féck frælsad frá davða, frá Knúts óttalegu flengingu og ódrum hordum líkhams strofnum eda fjársektum. Hennar einber sjón og rómur lét yndi, blíðu og mildi gánga syrir henni til ad milda brædi og óvild Péturs í sérhvært sín; hann vyrdtist sem gagntekinn af hennar ástúdalega inndæli, og af heppnustu medalgaungu miði Péturs og hegna hans, var hún af flestum hessara innilega elskud, en funni þó ekki — heldur enn Prins Menzikoff — ad lesa ne skrifa. Þarfvel nýnefndum breiðstleika hennar (bls. 245) féck Pétur gleivist, sjálfur marafaldr breiffar; gleymt hennar lágu Stett, sem þó Volter — wáste heitir Eliza.

Þeth Drottningu Óttur hennar til þóknunar,
 ad hverrar bén hann reit Péturs Czars
 Vesi — þykist fengid hafa rsk til, ad hún bor-
 in væri af Edaljanni (sjá bls. 232 — 33);
 adrít merkari Sagnaskeifarar full-herms, ad
 verid hafi laungétin Bónða-stílkú dóccir —
 hvært sem Fadilinn verid hefir þar nesndrae
 Edalmanns stéttar edur ecki — fædd i Ísländi
 hann 3ta Apr. 1689. Þid Martin-borgar
 innstu af Rússum 1702, varð hún, eins og
 segir bls. 120, Hangi og Umbátt Rússa Her-
 foringja Bauers, en gésin af þessum Prins
 Menzikoffs Frú, og af henni allstadar hofd
 med í ædri samkvæmi, hvor frábærar gásur
 hennar, segurd og blíða, kénndu henni vel ad
 hegda sér allstadar, svo ad hún loks varð Pét-
 urs Kejsarainna, sem svrt segir, og fórénud
 1724. Þaðlátsemi vid Furstann Menzikoff,
 hvorjum hún átti allann grundvöll lücku sunnar
 og tignar ad þacka, baud henni ad leggja ólla
 alud fram vid Pétur Nikla, til ad verja
 Menzikoff fallum, hvad henni og tókst — þó
 þessi á stundum hordum tessingum og húngum
 sektum setti; því ætild héldt Menzikoff same
 Péturs Nikla sérlegri holli og trausti — Ad
 Pétur og lengst af unni henni hjartanlega og
 móttu ecki heumar án vera, vottar: ad hín fór
 med honum í allar lángferdir og hernad víðar
 hvat; líka svarid, sem hann gaf Furstanum
 Gallizin, eptir Statarins Þórborgar inn

teku 1702. Hann var þá umsetinn af Rússum, en Gallizin gjordi áhlaup á Stadinn, vid hvort næstist meagt maima, svo Pétur Ezar sendi honum skipun, ad halda burt þadan lidt sinn. „Segðit hecca minnum”, ansadi Gallizin, „ad eg nú hafi fálið mig veitt voldugari Herra, enn hann er!” héldt áhlaupinu fram og vann Stadinn og Rastalann. — Þegar Gallizin færði Petri há fregn, gladdist þessi svo, ad hann sagdi: „bid þú mig um hvad helzt þú vilt, nema ecki um Mosta’s Stad eda um hana Rætinu!” Gallizins bón varð: „dó syrigréfa sé, ad ecki gegndi hann bodi Peturs, og Furstanum Repnini; sem frá Hersoningja var leckadur ordinum syrir einhverja vissjén, til fléttis Dáta, og veitti Pétur honum þá hvætitveggja, og Repnini forna tign og vold.

Annad merki vinfesti Peturs Niella og stillingu þess á milli niá telja: ad heort hann í mesta háská og vandrædum staddir á Prófessjóns bockum 1711 (sjá bls. 197), leitadi feidarsamninga vid Tyrkja, var honum settur, medal annara, sá feidarkostur, ad hann fránselja skeldi Tyrkjum til hegningat Moldaus Hospóðara, Furstann Cantimir, sem veit hafdi Petri síð móti Tyrkjum, en hann aðstækk had hreint og ansadi: „Fver skal eg eftbenda Tyrkjum alla jardarldð mína allt ad Eystra-Salti, því þána hefi eg fulla von um ad vinna aptur, en tryggrøf min

verda óbætanleg; þau sœr eg ekki framid.
 Vér egum alls ekert sjálfsie ad eign, nema
 eru vora; ad assala sicc heimi, er ad af-
 sala sicc Stjórnunni." Hafði Pétur hó revnt
 níðinoslegri breytni af Þini í sinum Augústó
 Þéglalands Konungi 1706, er hann frámseldi
 Eoðli XII. Fulltrúa Péturs, Þækul, sem
 Carl set hjselbrjðta (há bls. 194 — 95), og
 varð Pétur, flesum Stjórnendum framar,
 syrir þungri mótgjörd vid illa medferð hans
 Fulltrúa. Þaði á Þækul var fælusegast,
 en Fulltrúa Péturs í Lundúnum, Miðteof,
 létu Kaupnienn þar varpa í fängelsi syrir skulds-
 ít 1708; Drottenfng Anna bad hann samit
 þess fyrigefnunar 1710, og gaf honum þá þeg-
 ar, eins og Hollendíngar, Keisara titil; en
 sama árið komst hann, sem fyr segir, í stríð
 vid Tyrkja, og varð þá Fulltrúa hans vid
 Goldánar Hof í Mittlagardí, eptir thrañna-
 legri venju Tyrkja vid stríðs birjun, varpad þar
 í 7 Tunna fängelsid.

Arid 1722 fíptadi Pétur Mikli þá svo
 nefndu Alexanders Newby's Riddara-Ordu
 til Heidurs-minníngar Rússa frægu Hetju og
 síðan helgum várðalds Engli holdnum, Alex-
 andri, sem árid 1241 vann frægann signr á
 Svenskum og á phðskum Riddurum vid
 Newa-fjótíð, hvor nú er Pétursborg). En
 Ordu-teiknið hárraudt silkiband, borid yfir
 vinstri øxl, en Silfur-stjarna raudsteind med
 brosi í, sem Gallarne hjást útþundar á, en í

midju í mind Alexander. Med þeim síðustu
Stjórnar, bodum (sjá bls. 215), sem P. cur
Mikli undirskrifadi, var eitt þann ita Febr.
6 dögum fyrir dauda hans 1725, ad gjora
skýldi út danstann Sjóar-Officera, ad nafn
Biering, til landa og siglandi sunda leituna
ar kríngum Siberiu, Kamtschatka og til Aa
meriku, hvad þessum lofinsins rófst á zju leida
ángurs ferd sinni 1741, og bera Bierings-
sund og Bierings-eyar, nordvestanverdt við
Nordur-Ameríku, síðan af honum nafn.

Um Sjúkdóma og vidstilnöd Pétura
Mikla skal nú ad lyktum, sem færstum orða
um fara: Adur er ávikid (sjá bls. 166, 171,
208, 219, 233), ad Pétur frá úngdæmi var
mjög gefinn fyrir ólfaungum og lausiningja
lifi, og, enn hótt honum ættgengt væri ad fá
slog og ryckingar og óþálfstæð kost, sem
máste hafi átt hlut í nockrum hans hárðstjórnar
ar fyrirækjum, hafi þau framar af osdryckju
hans leidt, enn af eitt i, honum í úngdæmi
optar, ad sogn, inngesnu. Enginn hafdi samt
þvillif tek á og heppni med ad lina þau ryck-
inga kost, sem Katrin Drottning I., hver
hess vegna medfram vard honum vídarst sam-
ferda jofnan. Sankt fékk hún ecki aþreðad os-
dryckju hans og af þessari leidandi lausining.
Hann vann ákast, sem mesti framtaks, gáfu-
og áhyggju-madur í stjórnsemi og allum útreit-
ingum, sem hefja mættu þjód hans upp frá
sáfrædi, villisidunt og veseld, til síðadra mæta

elgnar og heilla, en — helzt á daginn — því
 af quoldum offeadi Pétur opt Ölfanganna og
 Astanna Godum á víð og dreif, talsverdum
 hluta. Þid þad quílladist hann og 1723 háskæ-
 lega af Hervoríngja Czernichefs losta · sjákin
 Fró, hvad han fljótt launadi henni med Knúts-
 straffi, en leyndi alla tengi heirri bilun finni,
 sem annars í tíma hefði orðið hægsega leknud;
 fann samt kreppta sína hrorna, ecki síst af láng-
 ri hugar·ræun út af ósorum Ala heitins Sons-
 ar síns, og vyrdist því jafnvel árinu seinná
 hafa ráðid af ad flyta fréhningu Katrinar síu-
 ar 1724, þá með óformi, ad hén taka skyldi
 vid Stjórn eptir sig, hvad og vitni merk-
 síðan sennudu, hædi Prins Menzikoff, Erki-
 biskup Theophane og Biskepinn af Towa-
 gorod, ad Pétur vid fréhningu hennar hefði
 sagt vera; sinn vilja. Seint á sama ári 1724,
 var hann ó ferð fáminn frá Pétersborg, bega-
 at hann í rokkinnu sá báti, með Dátum og
 Matrósum á, berast á vid grynníngi í hvass-
 vidri og fusla; lét strax flytja sig út til eð-
 bjarga heim, en bátur hans stóð á eyrum, áda-
 ur enn hann ad skipbrots · monnum komst.
 Stock Pétur þá sjálfur út, vod víða djópt ó
 fulda eð bátnum, og gæk heppilega fram med
 bjorgun manna, en veikur og biladur undie
 fann hann quilla sinn út því ódum spillað.
 Samt harkadi hessi Kappi svo af sér, ad han
 á Nýársdag 1725, lét halda venjuleg Lysti-
 semqvæmi í Pétersborg og þá nhannt

Narra. Þáða velja, en drack vid þau svo óhófslægla Brennuvín, Öl og Mjod, ad á hans fyrri veikindi bætti stóri fljótt úr því algjorleg þvngslassétt med ofialegum kostum og þjánineum. Katrín Drottning stundadi hann sjálf í heirri þúngu legu, og veit, ad falla, aldrei frá honum í síðustu 3 daga og næturu hans bana-legu. Hann hárhljóðadi þá svo í festunum, ad heyrðist um meiri hluta hallarinnar; ásakadi sjálf sann sig þúnalega fyrir þád mikla blóð, sem hann úthellt hefði; fyrirgaf Menzíkoss algjorlega; baud strax ad sleppa Sokamnum úr fangelsum, hvad í Péturshorg var undir eins gjort; stóck upp úr rúminu og hljóp í gégnum 3 sali hallarinnar; lézt þjónusta sig tvívar og stodugt hughreysta af ríkolludum Ertibiskupi, og sagði sig deha í fulltrausti á Rest, hvern hann þá lýsti vera sitt einka athvarf og fyrk; misti oldungis rænu í festunum, en á milli heirra hverfladi hún ad aptur; lézt hann þá falla á Alunnu Dóttur sín, og ritadi eirthvad á blad, sem enginn gat lesid, en vord málcus ádur enn hún kom; bardist síðan vid endina í fullar 15 kluctus stundir, og gaf hana loksins upp í sadmi Katrínar Drottningar, honn 8da Febr. 1725. Katrín lagdist þá nídur vid hlíð hans og bad: „Drottini! opna þina Paradís „þessari veglegu Sálu, og tak hana til „þín aptur!“

Þessi ádur hafdi Prins Menzikoff med
 helzu Stórmennum, Katrínar Vinum, hafi
 stutt tal vid hana og Stjórnar ráðabrugg í
 nærrsta sali. Nú kom hann strax vid Peturs
 Mikla andlát, með vopnadar hersyklingar ad
 Slotinu, en hafdi látid ádur burtflytja fjáro
 sjóðu Ríkisins í Péturshörgat Kastala. Réka
 isráðid var þar allt safnæd þegar fyrir og helzu
 Herferringjarnir. Menzikoff hafdi fullvoissad
 sig um Lífvaktanna, helzu hersyklinganna og
 eftstu Geistlegra samfylslai. Ráðid, var þegar
 tekid til ad rádgast um Seðben eptir Petur
 Mikla, og mæltu margir fram med Petri (þá
 barni) Alexiussyni, Sonar syni Péturs, en
 Prins Menzikoff sprengdi upp Ráðs - sama
 konu-sals dýrinat með hermonnum sínum;
 hysti þar skorinordi Radstofun Peturs Mikla
 um Stjórn eptir sig, þó ekkert skriflegt edur
 spinberlega auglbyst finndist þar um. Sama
 vitnudu fyrnesndir Bisкупar, og úthrópodi svo
 Katrín u I. þar strax í stad, sem ríkjandi
 Rejsarainnu yfir öllum Rússum. Ýgor Lífe
 vaktanna og hermannia vopnadar syklungar um
 hversfis hellina, endurtóku þau hróp, og bættu
 vid: „Sáðit vor er dáinn, en Móðir
 vor lífir og ríkit! lífi og ríki Katrín
 Rejsarainna en Fyrsta!!!“ En Menzi-
 koff heytti peningum óspart út um gluggana
 til Lífvaktarinnar og herlid eins. Alle Ráðid-
 undar- og endur-tékk somu hróp, og enginn vog-
 aði riðti ad mæla. Katrín gekk síðan fram á

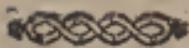
loptverks útbyggíngu Sletsins, og sýndi síg
Eftvoaktinni og fólkini, og heilsudu henni þar
margræ þúsunda fagnadar heðp, sem tilkjandi
Rejsara-innu. Þó uredu síðar frá nockruin
viðcparta hennar ymislegit smánar sedlar uppe
festir gégn henni, og þá hún vid hollustu eida
tolu heclidsins var á þess Samkomu vellum
nálæg, flaug, vid scinustu skothríð þess, sem
henni til heidurs quædju géck med lausu púð-
ri, ad vanda, ein byssu-kúla rétt hjá vánge
hennar, og drap rúsoistann Kaupmann, ~~et~~
stod skamnit frá ad baki hennar.

Hafi Ratelin I. átti Fursti Menzikoff
fyrsta grundvöll til upphefdar sinnar og lucu
ad þacka, og dygdarlega umbunad hónum þad
alla tid, med því hjá Pétri Mikli stodugt ad
verja hann fellum eptir fræksta mætti, vidur-
kenniði hann og vid Péturs dauda hennar vin-
áttu trúfesti, og umbunadi, ekki einungis med
því, ad besja hana pá upp til Stjórnars-
tignar í því stærsta veraldar Veldi eptir
hann, heldur med Því ad adstoda hana eptir
mætti í þess Stjórn, edur: leynilega ad rík-
ja med henni, til heilla og áncegju allra Rúss,
allt ad hennar résama banadægri 1727, en
hveruge þeirra kunni þó ad lesa edur skrifa.

Pétur hinn Mikli deydi, en sér eptir sig
Minningu einhvers þess fáheyrdasta Stjórn-
ara í Veröldu, hvors líka Veraldar-sagan

engann sær sýnt. Óð Stjórn hans, alle
 hans líf var vottur um þád undarlegasta sam-
 bland hjá honum af syritals dádum og stör-
 brestum; heim gagnstæðstu sunnisehrætinge-
 um, sem hó yfir hofud hofdu uppgång Rússas-
 veldis hinn mesta, og um-mindun þegna
 hans frá villidýrum til vels eda hálf-síða-
 adra og selli manna, til augnamíðs og þá
 afleidingu. Einn af Merkis-Rithófundum
 hans Stjórnar sögu telur hans Lagasetninga
 dái draga mega skýlu yfir hans hardstjórn-
 ar grímd, en Snædortss: „ad hann, sene
 „Stjórnari Eda jafnvel sem madur, vart hafi
 „fundid sinn líka í heiminum, því hann
 „hafi verid, heint eptir ordanna merkingu,
 „Marrbo og Admiróll, Dáti og Hervor-
 „ingi, Logghafart og Héðull; einhverg hitt
 „mesti Hardstjóri, sem drottinad hefir, en
 „þar hjá sá einasti Hardstjóri, sem var unds-
 „ir eins Skelfir og Völgyötari þegna, sem
 „lifdu undir hans Stjórn; hafi um-minda
 „ad Bjarnðbr (villidýr) til manna; Vát til
 „Hérflota; óstyriláta Steelizara til æfðra,
 „síðadra og voldungea Hervyllinga; venid
 „sína Alssubúa á Norðurdalfunnar síði, og
 „komid geðfisíðadri þjóð til ad heidra góða
 „mentir, en — einkum um hans egin bytde-
 „ingu fyrir heim, megi stiptun Péru ræ-
 „børgar Hástela eiltur vottur vera.“

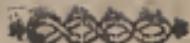

XIV. Scipio's hngra Edal·lyndi.

Scipio hngr i Africanus, sem síðar vard Rómaveldis Consul og æðsti Herforíngi, en heirrar nafnsrégu Cartago's Borear Sig-urvegaris var ecki þrítugur, þegar Rómverja Ráðid fól honum Hei·serstu í stríði þess á Spáni, hvor Cartago átti mikil veldi. 152 árum fyrir Kristi burð. Hann lagdi unisátt um hennar voldugasta Stad á Spáni, er nefndist Cartagena (í þess núveranda Mör-éiu umdæmi), og fæk, eptir hardar lands- og sjóar·orustur, lofsins med áhlæpi hertekid þá miklu Borg, og med henni ógrönni fjár, sem hefðang; 10,000 Bergarár urdu fángar, og fleiri enn 300 helztu karla og qvenna teknar sem Gislar. Ein þessara, þá háoldrud tignar, sú Mandonii, sem var bröður Hergera Konungs Indibilis, setti lagi til ad komast fram úr mannþraunginum, selt ad fótum. Scipio's og gráibændi hann ad bjöðda heim, er qvennanna gæta skyldu, ad vyrda kyn og tign heira, því hún bar qvidboga sprit — eptir venju sigrandi hermanni — ad heit veita mundi konum öskunda og frekju · ösvifni í umgengni. Scipio misskildi hana fyrst, og quadst hafa bodid, ad þær einkis þarsnað skyldu. — Þad — ansadi Frúin — éttumst vær minnst, þó hvad skulum var ecki láta oss lynda í ástandi því, sem forlogin nú hafa oss ágvarda-

tid? Margt er samit annad ad óttast, bædi vegna ósófni, sem stríðum fylgit, eg úngdóms segurðar heirra Prinsessa, sem þú nú sner hér fáyga þina, hó minnum aldurdómi sé engin hærra búin. Þóru þar þá med henni Óætue Indibilis Konungs, og fjöldi qoenna af tignustu stigum, allar i œstunnar blóma, og fylgdu þær henni allar sem Móður. „Egin sœmd míha og Róma, fólk — ansodi Scipio — tel eg vera, ad láta ecki qvenndygð þá, hverri allstadar ber heidur, hvor heljt, sem hún finnist, seta frekju medfærd i herbúdum mínum, en bón hin vekur mig samit til auðinnar áhyggju þax um, er þú lætur þér um hettad annara, enni svo margt fleiro, sem óttast er., „Fól, hann síðan umiðjón heirra qvenna ráðseitustu trúnaðar-móðum sínunt, og baud ad veita heim vyrðinga jafna náfrændum Rómverja vildustu vina.

Lílu seimna konist samit Scipio's sjálfs egid stoduglyndi í harða freistingu, þegar nockrir Hundradshofdinaja hans færdi honum í herbúdirnar únga Tignar-meyu svo sprítaks fríða, ad allra augu blíndu á hana, med gagnreknum hjortum af undrun og vndæli. Sá úngi Sigurvegari spratt upp úr sæti sínus, frá sér numinn og hissa, og vyrðtist — sem eldingu lostinn — hálftrubladar verða og úrræda-lous, hó Scipio þá hirsti úrskurðargéðdar við og væri af henni nafnfreðaür. Hann gætti sín samt smámsaman, og frétti þessa Frídmeyn, med blíðri fyrteysi, um Þodurland hennar, en

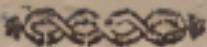

og uppruna? Bard hann hess viðari, ad hún
 var Unnista Allássusar Prins's, og sendi því
 strax eptir honum og Foreldrum hennar. Und-
 ir eins og hann Prinsinn sá, veik Scipio hon-
 um aſſidis og mælti: „Bid erum bádir úngir
 og megum því ódrum opinstárr vidtalast.
 „Veir, sem færdu mér Unnstu þína, segdu
 mee um leid, ad þú unnír henni inhlíega; og
 fann eg had því framar trúlegt, sem hún
 fegri reynist, hvers vegna, hefði eg giturst
 blíðu hennar, og ecki haft um annad nág ad
 hugsa, eg hefði mótt óſta, ad svo logamæt og
 heidurleg tilhneging míni til áſtar, hefði áſt
 hennar fyrirhitt. En — eg tel mig ad scelli,
 í mínu núveronda ástandi, ad sá þér géo-
 beckni veitt. Þó stríðsheillin hafi mig nú ad
 þínum Herrra gjort, læt eg mér nægja ad
 vera Vinur þinn. Þarna er Unnista þín!
 takeú vid henni og blessti Gudirnir þig med
 henni. En um had bid eg þig satnafordann
 vera, ad hjá oss hefir hún verid, eins og hún
 væri i Foreldra búsum; því — lángt sé frá
 Scipio, ad vilja kaupa laussingja sundar-
 skémuntun med missir dýgdar sinnar og særð-
 ar, eda med heitri heill, ad heita og vera
 dánnumadur. Eg gevindi þér hana í Eru-
 skenk þer og mér sambodinn. Sú eina hæk-
 látssemi, sem eg af þér kys fyrir henna ómet-
 anlega Skenk, er: ad þú verðir Vinur
 Rómverja.“ Allássius Prins vard svo gagn-
 tekum vid hetta Scipio's edallyndi, ad hinn

kom fyrst engu orði upp, en varpadi sér að
 fótum hans og grét hástofum, og Uunusta
 hans allsteins. Var láu han bædi um hrid,
 uns **F a d i r** hennar kom fram þessu ávarpi:
 "Guddónilegi **Scipio!** hér hafa Guðirnir
 lént meir enn mannlega dýgd! O þú veglegi
H e t f o r í n g i ! undrunarverdi úngi **H e r r a !**
 mun ecki þessi, hér cefnilega skuldbundna
M e y a , þegar húu héðanaf bidur Guðina
 fyrir hér og heill hinni, mega inntaka þig
 ollu framar med ánægju, allri gladvæið
 meiri, sem þú hefdir mátt fá, med óvyrdu
 haldi hennar?"

Ættingjar þessarar tignar-meyn hófdu með sér
 hast síðr-milid fē henni til útslausnar úr hertekningu,
 en þegar heit sáu, að hún varð heim endurgéfin á
 svo edallundadann og tignarlegann hátt, sárbeiddu heit
 Sigurvégaran ad þyggja þad lausnar-gjeld í æru
 skenk og toldu honum, að sú uha góðvild hans fullkomna
 unudi gledi heitra og þæklaßsemi. **Scipio** séck ecki
 komið undan heitra innilegu og alvarlegu bén, og
 quadst Skenkinn þyggja, en band að leggja hann
 fyrir fætur sér, og ávarpadi síðan Prins Alþíslus
 Hanninn: "Pessum Skenki bæti eg nú vid hann,
 hvors þú vænta mátt í heimanmund frá Tengda-
 fóður þínum, og bid eg þú hyggir hann, send
 mína Brúðar, gásu!"

Scipio

Scipio var þá í úhgöðvins besia blóma, ógvændur og engum bændum tálmaðar, eintádur Sigrar, því má henna sigur hans yfir sjálsum sér frægri telja, enn síðar yfir Carthago's veldi, eða þá luntisku Carthagenu Stedar. Hans dygd vard ecki heldur ólannud; því sá íngi Prins Allúsius flaug, sem frá sér numinn af fognudi, yfir dygd og stórhöfdinglegrí rausn Scipio's heim í lönd sín, til að víðfrægia þat lofsthyr svo edallundads Sigurvegara, og úthrópadit, gagntekinn af þaðlátsemi: „ad á Spánat land væri úngur kappi Romiin, sem, Gudumum líkur, sigradi framar allt með dygdar hans innodæli og stórt rausnarlegum velgjörðum, enn með vopnum.“ Þessa vegna gaf sig allt Cætibera-land Evid Ebro-flótíð á Spáni; undir Róma-veldi, en Prins Allúsius hvarf sjótt aptur til Scipio's, með fagnadarhrópum 1400 útvalins Niddaralids, honum til styrks í eptirfylajandi orustum. Þil ehn varanlegri minningar finnar þaðlátsemi, lét Allúsius grafa afmáluu þessarar Goðan á Silsur-skjöld, sem hann skenkti Scipio, og mátti hann skenk miklu dhrimæt, ari og vegsanilegri telja öllum fjárfjöldum hans og fígurvinningum. Penna skjöld hafdi Scipio með sér, þegar hann síðan héldt heini aptur til Róma-borgar, en misti hann með nockru af ódrum varnadi sinum í flótíð Rhone í Fránsku-Íslandi, þá yfirum þad fór. Þar lá hann, uns veidinienn árid 1665 slæddu hanck upp í netum, og geymisst hann nú í Dýrgripa-safni Fræcka Konungs.

Til Lesarans.

Hér birtist nú Annad Hefsti af útvöldum Smássegum, til fróðleiks og skýmtunar Almenningu, sem víðarst hvar veitti því ita gđda vidtsku. Þó nú séu í þessu Sogurnar færri, varð Heftid samit einu orki stærra, því Agrip af Sogu Péturs Ezars ens Mikla, krafði þetta morgum lengra, um einhevern hann frábærasta Stjórnara í Veröldu. Hugdi eg flesum betur gédjast mundi lengri Saga og fródlegri af svo nafntogudum manni, enn einbert stutt Sogu-brot, og varð þess víssari í fyrra, ad hinsir girntust heldur neckud lengri Sogur enn stuttar. Eg hefi annars til Péturs Mikla Sogutalsverdu ómaki varid, til þess af morgum laungs um Æfisegum hans, eptir Voltaire og

arra, ad sá hid merfilegasta, sem stytst, at
dregi, og gat þó ekki svo fullkomna nidurstíps-
un esnissins þar vid vardveitt, sem eg óskadi,
af því Sagan var hér meir enn hálf prentud,
þegar mér fyrst heppnadist ad sá nockrar hana
scamar upplýsandi bækur til láns, þar á með-
al Voltaire's Jánga Rit hennar á Fransfu,
Sheedorph og adra, því ádur komna til
aufríningar. Þetta Hefti, einu arkí síærra
enn hitt, kostar nú og 5 sumi kúrant edur 8
rbjum N. V. meira, nefnil.: 45 þá kúr. eda
72 rbjá N. V. í vorum eda pensguum. Þá
þad, sem hid ita, kaupendur, svo ad hid 3ja
síðar birtast megi álist, eru þau all þrjú
mátalega stóré og örthud til ad bindast saman,
med þartil hlydanda Titiblaði, í eitt Bjndi.

Videyar Klaustri, þ. 8da Apr. 1823.

M. Stephensen, Dr.

